

INŠTITUT RS ZA SOCIALNO VARSTVO
SOCIAL PROTECTION INSTITUTE OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

EVALVACIJA PROJEKTA ZAGOVORNIK – GLAS OTROKA
KONČNO POROČILO EVALVACIJE

Ljubljana, marec 2017

Naročnik 1. faze:	Varuh človekovih pravic Republike Slovenije
	Dunajska cesta 56
	1000 Ljubljana
Skrbnik naloge pri naročniku:	Tone Dolčič
Št. pogodbe:	0408-74/2016
Naročnik 2. faze:	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Direktorat za družino
	Kotnikova 28
	1000 Ljubljana
Skrbnica naloge pri naročniku:	Mag. Lea Javornik Novak
Št. pogodbe:	2611-17-050230
Izvajalec:	Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
	Tržaška 2
	1000 Ljubljana
Skrbnica naloge pri izvajalcu:	mag. Barbara Kobal Tomc
Naslov poročila:	Evalvacija projekta Zagovornik – glas otroka , končno poročilo za prvo in drugo fazo evalvacije
Avtorice poročila:	dr. Tamara Narat Nadja Kovač, univ. dipl. soc. Špela Orehek, študentka mag. Barbara Kobal Tomc
Št. delovnega poročila	IRSSV 04/2017
Datum izdaje poročila:	31. marec 2017
Izdaja:	01
Kopije:	Varuh RS (1x tiskana verzija)
	Arhiv IRSSV (1x)
	Prosti izvodi z dovoljenjem naročnika
Odgovorna oseba:	mag. Barbara Kobal Tomc, direktorica IRSSV

Nekateri uporabljeni izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralni za ženske in moške.

Besedilo ni lektorirano.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	6
2	EVALVACIJSKI OKVIR	8
2.1	METODOLOŠKA IZHODIŠČA	11
3	REZULTATI	16
3.1	KONTEKST (K)	16
3.2	VLOŽEK (V)	26
3.3	PROCES (P)	35
3.4	IZDELEK/IZID (I)	42
4	ZAKLJUČEK	49
5	VIRI IN LITERATURA	53
6	PRILOGA	55

KAZALO PREGLEDNIC

<i>Preglednica 2.1: Ključna vprašanja evalvacije po KVPI</i>	11
<i>Preglednica 2.2: Shema SWOT analize</i>	14
<i>Preglednica 2.3: Pregled geografskih območij, na katerih deluje sistem zagovorništva</i>	15
<i>Preglednica 3.1: Ocena pomembnosti nalog, ki naj jih zagotavlja zagovornik</i>	19
<i>Preglednica 3.2: Ocena vloge staršev v postopkih, kjer sodeluje zagovornik otroka</i>	20
<i>Preglednica 3.3: Ocena vloge strokovnih delavcev vseh vključenih institucij v postopkih, kjer sodeluje zagovornik otroka</i>	21
<i>Preglednica 3.4: Strinjanje s trditvami glede vloge zagovornika (vidik CSD in sodišč)</i>	21
<i>Preglednica 3.5: Delovanje zagovornikov v praksi</i>	22
<i>Preglednica 3.6: Zagovorniki glede na spol</i>	28
<i>Preglednica 3.7: Aktivni zagovorniki glede na starost</i>	28
<i>Preglednica 3.8: Število zagovornikov po statusih, v obdobju 2007–2016</i>	29
<i>Preglednica 3.9: Število zagovornikov po statusih, 2016</i>	29
<i>Preglednica 3.10: Število novih zagovornikov glede na izobraževanja, po letih</i>	30
<i>Preglednica 3.11: Obdobje vključitve v projekt Zagovorništvo glas otroka, glede na status zagovornika</i>	30
<i>Preglednica 3.12: Število primerov in srečanj zagovorništva, po letih</i>	31
<i>Preglednica 3.13: Število primerov, v katerih je sodeloval zagovornik</i>	32
<i>Preglednica 3.14: Število zagovornikov glede na območje delovanja</i>	32
<i>Preglednica 3.15: Število primerov, srečanj in zagovornikov glede na območje izvajanja, v obdobju 2007–2016</i>	33
<i>Preglednica 3.16: Pregled financ za izvajanje zagovorništva, po letih</i>	35
<i>Preglednica 3.17: Popis subjektivnih ocen anketiranih o procesnem vidiku projekta</i>	38
<i>Preglednica 3.18: Odnos do organizacije projekta glede na status zagovornika</i>	39
<i>Preglednica 3.19: Ocena uresničenosti ciljev projekta</i>	40
<i>Preglednica 3.20: Število primerov, ki so jih obravnavali zagovorniki, po vsebini</i>	42
<i>Preglednica 3.21: Sodelovanje zagovornikov z institucijami</i>	43
<i>Preglednica 3.22: Institucije, ki še niso obravnavale nobenega primera zagovorništva, glede na območje</i>	43
<i>Preglednica 3.23: Pobude za zagovorništvo po akterjih</i>	44
<i>Preglednica 3.24: Pobude po vsebini</i>	44
<i>Preglednica 3.25: Ocena o pogostosti uresničevanja potreb in interesov otrok v praksi (z vidika zagovornikov)</i>	46
<i>Preglednica 3.26: Ocena o prepoznavnosti (vidnosti) učinkov projekta</i>	46
<i>Preglednica 3.27: Pomen dobrega sodelovanja akterjev pri izidih zagovorništva</i>	47
<i>Preglednica 4.1: SWOT analiza projekta (glede na modificiran model evalvacije KVPI)</i>	51

KAZALO SLIK

<i>Slika 2.1: Medsebojna prepletenost konteksta in izdelka/izida v projektu Zagovornik – glas otroka</i>	9
<i>Slika 3.1: Zadovoljstvo zagovornikov s ključnimi akterji projekta</i>	22
<i>Slika 3.2: Shema delovanja zagovorništva</i>	27
<i>Slika 3.3: Število zagovornikov po statusih, v obdobju 2007–2016</i>	29
<i>Slika 3.4: Število primerov in število srečanj, po letih</i>	31
<i>Slika 3.5: Število primerov in povprečno število srečanj na primer, po letih</i>	31
<i>Slika 3.6: Število zagovornikov, primerov in srečanj glede na območje izvajanja, v obdobju 2007–2016</i>	34
<i>Slika 3.7: Dodeljena sredstva za izvajanje projekta Zagovornik – glas otroka, po letih</i>	35
<i>Slika 3.8: Ocena zagovornikov o ustreznosti izbranih vidikov projekta</i>	38
<i>Slika 3.9: Ocena zadovoljstva z vidiki projekta</i>	39

<i>Slika 3.10: Odnos do organizacije projekta, zagovorniki skupaj</i>	<i>40</i>
<i>Slika 3.11: Uresničitev namenov projekta (strinjanje s trditvami)</i>	<i>47</i>
<i>Slika 3.12: Ocena o uresničevanju pravic in koristi otrok v praksi (podane s strani zagovornikov)</i>	<i>48</i>

KAZALO ZEMLJEVIDOV

<i>Zemljevid 1: Ocena o sprejetosti projekta zagovorništva na območju, kjer delujejo zagovorniki.....</i>	<i>25</i>
<i>Zemljevid 2: Število aktivnih zagovornikov po območjih, na dan 18. 11. 2016.....</i>	<i>33</i>
<i>Zemljevid 3: Pobude po zadevah (vidik območij)</i>	<i>45</i>

KAZALO PRILOG

<i>Priloga 1: Vprašalnik.....</i>	<i>55</i>
<i>Priloga 2: Vprašalnik za starše</i>	<i>68</i>
<i>Priloga 3: Vprašalnik za supervizorje.....</i>	<i>70</i>
<i>Priloga 4: Pregled raziskovalnega načrta evalvacije projekta.....</i>	<i>72</i>

1 UVOD

V skladu z nacionalnimi in mednarodnimi pravnimi podlagami imajo otroci pravico do posebnega varstva in skrbi (npr. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Ustava Republike Slovenije, Konvencija o otrokovih pravicah, Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic). To velja tudi za postopke, ki zadevajo otroke, kjer mora država zagotoviti, da se njegov interes postavi v ospredje ter, da se ga obravnava kot samostojnega nosilca pravic, s čimer se okrepi njegov položaj v postopku. Odrasli so obvezani, da mnenje otrok jemljejo resno (pri čemer je to načelo podrejeno upoštevanju otrokovega najboljšega interesa). Otrokom je tako omogočeno, da so obravnavani kot posamezniki, ki so sposobni oblikovati in izražati svoje mnenje, sodelovati v postopkih odločanja in vplivati na rešitve (način, kako to doseči, pa je treba prilagoditi njihovi starosti in zrelosti) (Jenkole 2013, 10).

Projekt **Zagovornik - glas otroka** je eden izmed načinov pomoči in opore namenjen otrokom v tovrstnih zadevah. Zagotavlja uresničevanje njihove pravice, da za pomoč zaprosijo zaupno osebo po svoji izbiri, ki naj bi jim pomagala izraziti mnenje. Gre za večletni, pilotni projekt, ki ga izvaja Varuh človekovih pravic RS v partnerskem sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti že od leta 2007¹.

Zagovorništvo otrok v Sloveniji tako poteka v okviru projekta, ni pa pravno formalno urejeno, kar lahko vpliva na uspešnost in učinkovitost izvajanja procesov. Umestitev zagovorništva v zakonodajo in postavitev oz. ustanovitev neodvisnega inštituta zagovorništva, sta zato že od vsega začetka izvajanja projekta dva izmed temeljnih ciljev projekta. Ostali cilji projekta so še:

- izoblikovanje in postavitev modela zagovornika otrokovih pravic in oblikovanje protokolov ravnanja v procesu zagovorništva,
- vzpostavitev mreže usposobljenih zagovornikov po vsej državi,
- omogočiti otrokom aktivno sodelovanje v zadevah, ko starši ne morejo ali ne zmorejo učinkovito zastopati njihovih interesov.

Z namenom otrokom zagotoviti pokritost potreb v postopkih, ki jih zadevajo, si projekt prizadeva tudi za:

- zagotovitev aktivnega sodelovanja otrok v procesih odločanja,
- zagotovitev pravice otrok, da so seznanjeni s pomenom in posledicami postopkov,
- okrepitev položaja otrok in procesne pravice v postopkih, ki jih zadevajo.

Inštitut RS za socialno varstvo (v nadaljevanju: IRSSV) se je prijavil na javni razpis »Povabilo k oddaji ponudbe za izdelavo prve faze evalvacije pilotnega projekta Zagovornik – glas otroka št. 0408-74/2016, z dne 11. 10. 2016²«, katerega je objavil Varuh človekovih pravic RS (v nadaljevanju: Varuh) in bil na razpisu tudi izbran). Druga faza evalvacije projekta pa je bila za potrebe naročnika Ministrstva za delo, družino,

¹ Zasnova projekta je bila oblikovana že nekoliko prej, v letu 2005, iniciativna skupina in posvet sta bili organizirani v letu 2006, medtem ko se je prvi pilotni projekt odvil v obdobju 2007-2008.

² Vir: http://www.varuh-rs.si/o-instituciji/razpisi/novice/detajl/povabilo-k-oddaji-ponudbe-za-izdelavo-prve-faze-evalvacije-pilotnega-projekta-zagovornik-glas-ot/?L=6%27%20and%20user%3D0--%3Fno_cache%3D1&chash=2092afc1c1effec1d0ad6dc34488e0f.

socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju: MDDSZ) predvidena v letnem planu dela IRSSV za leto 2017.

Pričujoča evalvacija projekta združuje ugotovitve obeh faz evalvacije in se ukvarja s preverjanjem doseganja omenjenih ciljev in namenov projekta. V prvi fazi smo na podlagi modificiranega modela evalvacije, imenovanega KVPI, opravili pregled pomembnih vidikov projekta, z namenom ugotavljanja uspešnosti le-tega. Upoštevali smo odgovore zagovornikov, sodišč in centrov za socialno delo (v nadaljevanju CSD). V drugi fazi pa smo s pomočjo dodatnih analiz, kamor smo vključili še starše, supervizorje in predstavnike skupine za izvedbo pilotnega projekta (v nadaljevanju SIPP) skušali najti odgovore na vprašanja, ki so v prvi fazi ostala odprta, kot tudi poglobiti ugotovitve prve faze. V zaključnem delu poročila povzemamo glavne ugotovitve in podamo predloge za izboljšanje delovanja zagovorništva.

2 EVALVACIJSKI OKVIR

Projekt Zagovornik – glas otroka je bil v skoraj desetletnem obdobju izvajanja (2007–2016), v katerem vsako leto znova poteka kot pilotni projekt, evalviran dvakrat.

V začetni fazi razvoja projekta je bila leta 2008 opravljena evalvacijska študija (Kolenc 2009), v kateri se je avtor osredotočil na evalvacijo procesa izdelave modela programa 'Zagovornika otrokovih pravic', kot ga je imenoval, ter poteka vsebinske in organizacijske zasnove zagovorništva in procesa njegovega vključevanja v pravno formalni sistem, kot se je kazal v tistem času. Evalvacija je imela značaj formativne evalvacije, saj je skozi analizo dokumentacije o projektu, dokumentacije, ki je nastajala v projektu in intervjujev s takrat aktivnimi zagovorniki, pregledala potek projekta. Upoštevala je predvsem poglede izvajalcev projekta in se v priporočilih osredotočila predvsem na predloge za spremembe v izvajanju projekta, ni pa poskušala ovrednotiti njegovih učinkov. Kontekst je upoštevala implicitno, skozi neposredno povzemanje odgovorov intervjuvancev, ni pa ga eksplicitno obravnavala.

Druga evalvacija projekta je bila opravljena v okviru magistrske naloge (Ramšak 2016) in je bila usmerjena v vrednost in koristnost (učinke) projekta za otroka. Sklepi evalvacije so zelo naklonjeni projektu. Tam avtorica med drugim ugotavlja,

» ... da je glas otroka bil posredovan ustreznim institucijam in odločilnim odraslim. Skoraj v vseh primerih so otroci, [...] ki so imeli zagovornika, izrazito zadovoljni. Preko zaključnih izjav otrok, ki so shranjene pri Varuhu, se da razbrati, da so bili otroci s pomočjo zagovornika tako rekoč prvič v življenju obravnavani dostojanstveno. To pomeni, da so bili prvič v življenju zares slišani, upoštevani, videni, zaznani, sprejeti, za nekoga kompetentnega pomembni in spoštovani. Tako je analiza primerov smiselno pokazala vsaj potrebo, menim pa, da tudi nujo po zagovorniku.« (Ramšak 2016, 86)

Avtorica je jasno pokazala korist projekta za otroke, udeležene v uradnih postopkih, ni pa eksplicitno obravnavala vpliva projekta v drugih segmentih in pri drugih akterjih teh postopkov.

V pričujoči evalvaciji pa smo, nasprotno, pozornost usmerili prav v ugotavljanje učinkov projekta, pri čemer smo se osredotočili na **ugotavljanje doseganja ciljev in namenov projekta ter njihovo uresničevanje**. Na ta način smo pridobili podlage za opredelitev strokovnih izhodišč za formalno ureditev zagovorništva otrok pri nas, kar je eden osrednjih namenov omenjenega projekta.

Za namene evalvacije smo se pri izbiri modela evalvacije odločili za kompleksen model, ki upošteva več nivojev in zornih kotov evalvacije. Gre za modificiran model, v katerem glede na a) vrsto evalvacije upoštevamo b) različne faze projekta.

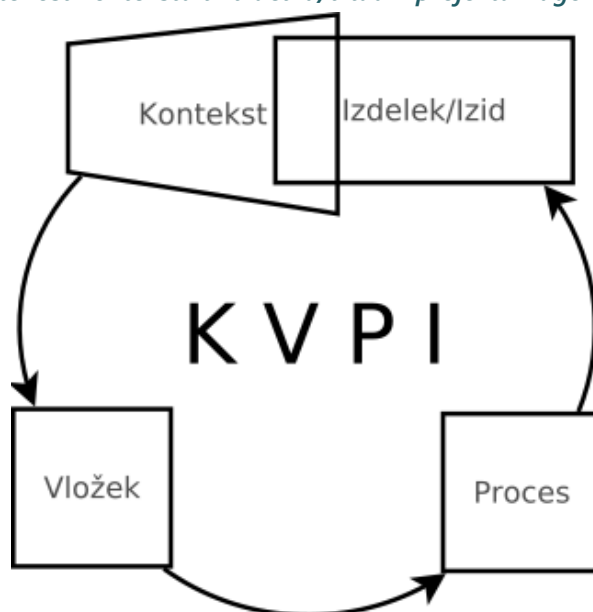
- a) Glede na to, na kateri stopnji je evalvacija zastavljena, namreč običajno razlikujemo štiri poglavitne vrste evalvacije (Rode idr. 2006):
 - z *evalvacijo stanja*, ki jo izvedemo pred izvajanjem projekta, ugotavljamo, ali je stanje v skladu s pričakovanji ali pa je treba najti nove ukrepe ali celo spremeniti politiko do obravnavanega problema, na primer izvesti nov projekt;

- z *evalvacijo ciljev*, ki jo lahko sicer izvajamo v katerikoli fazi projekta, a je najbolj koristna v času načrtovanja in priprave projekta, ovrednotimo, ali so cilji načrtovanega projekta primerni za reševanje problema in ali je program, kakršen je, sploh potreben, se pravi, ugotavljamo, ali rešitve, ki jih program ponuja, zares rešujejo problem ali pa je treba problem ponovno premisliti in ga zastaviti drugače;
- s *formativno evalvacijo*, ki jo izvajamo v začetni fazi delovanja projekta, ali v obdobjih revizije projekta, zberemo informacije, ki pomagajo pri oblikovanju in usmerjanju projekta, se pravi, poiščemo načine za boljšo izvedbo projekta;
- s *sumativno evalvacijo* podamo končno vrednostno sodbo o vrednosti, pomenu, uspešnosti, učinkovitosti in/ali upravičenosti projekta.

S tega zornega kota je pričujoča evalvacija sumativna, saj je glavno vprašanje, ali in kako pridobljene izkušnje iz delovanja projekta Zagovornik – glas otroka omogočajo kakovostno pripravo strokovnih podlag za dopolnitev Zakona o Varuhu človekovih pravic z nalogo zagovorništva otrok v vseh postopkih, v katerih je udeležen otrok. Projekt s svojim delovanjem posega v prakso sodišč, centrov za socialno delo in drugih akterjev v takšnih postopkih, kar lahko sproža različne odzive. Zato je njegov uspeh na eni strani zelo odvisen od konteksta, v katerem deluje, na drugi strani pa tudi njegovi učinki spreminjajo kontekst (glej spodnjo sliko). Ta medsebojna odvisnost konteksta in učinkov veča kompleksnost ugotavljanja vpliva projekta in s tem njegove evalvacije. Preprosti linearni modeli, ki so običajno v uporabi in parcialne evalvacije, ki se osredotočajo le na določen segment učinkov projekta, torej ne zadoščajo.

- b) Zato smo uporabili **modificiran model evalvacije konteksta, vložka, procesa in izdelka/izida (v nadaljevanju: KVPI)**³, ki omogoča, da v evalvaciji upoštevamo medsebojno odvisnost učinka in konteksta. Pri interpretaciji rezultatov evalvacije smo prav posebej pozorni na medsebojno vplivanje in součinkovanje konteksta in izidov (kot tudi drugih faz projekta).

Slika 2.1: Medsebojna prepletenost konteksta in izdelka/izida v projektu Zagovornik – glas otroka

³ Izraz je preveden iz angleškega jezika: context, input, process, product, s kratiko CIPP. Za popolno obravnavo modela glej Stufflebeam 2007.

Model KVPI pri evalvaciji upošteva štiri vidike (faze) evalvacije projekta:

- Evalvacija **KONTEKSTA** ocenjuje potrebe, probleme in priložnosti, ki so v pomoč odločevalcem pri opredeljevanju ciljev in prioritet ter pomagajo širši skupini uporabnikov presojati cilje, prioritete in izide. Upoštevati moramo perspektive vseh vpletenih in vzajemne vplive med njimi in projektom. Med drugim je naloga evalvacije ugotoviti, kako različni akterji vidijo projekt in kako njihov odnos do projekta, pa tudi širši politični in ekonomski kontekst, vpliva na izvajanje in rezultate projekta. Projekt je lahko dober, pa vseeno ne prinaša pričakovanih rezultatov zaradi vpliva zunanjih dejavnikov.
- Evalvacija **VLOŽKA** ocenjuje alternativne pristope in vložene človeške vire in materialna sredstva glede na njihovo izvedljivost, uporabnost in stroškovno učinkovitost za zadovoljevanje potreb in doseganje ciljev. Pri evalvaciji vložka je treba predvsem ugotoviti, ali so vloženi viri, sredstva in naporji zadostni in razporejeni tako, da so kar najbolj racionalno in učinkovito uporabljeni. Gre predvsem za vprašanja dobrega načrtovanja projekta.
- Evalvacija **PROCESA** ocenjuje izvedbo načrtov, da pomagajo izvajalcem izvesti aktivnosti in kasneje pomagajo širši skupini uporabnikov presoditi uspešnost in interpretirati izide (organizacijski vidik). Evalvacija procesa ugotavlja ustreznost in stroškovno učinkovitost uporabljenih postopkov ter iz njih izhajajočih procesov. Pomembno vprašanje je, ali procesi, ki potekajo ob izvajanju projekta in zaradi njega, vodijo v želene spremembe in/ali doseganje drugih zastavljenih ciljev.
- Evalvacija **IZDELKA/IZIDA** ugotovi in oceni izide: nameravane in nenameravane, kratkoročne in dolgoročne. Skozi te nato ovrednoti uspešnost projekta in ob upoštevanju vložka tudi njegovo učinkovitost.

V primeru projekta Zagovornik – glas otroka je treba upoštevati, da učinki projekta spreminjajo kontekst, v katerem projekt deluje. Projekt ima dva temeljna namena:

1. pomagati otrokom v okoliščinah, predvsem v uradnih postopkih, ko jih starši zaradi kakršnega koli razloga niso sposobni primerno zastopati, ter
2. spremeniti odnos do otrok v uradnih postopkih tako, da bi bile otrokova volja, koristi in postopkovne pravice, ki jih ima po mednarodnem pravu, bolje upoštevane.

Posebno z drugim ciljem projekt skuša vplivati na okolje, v katerem deluje, na svoj kontekst; učinek projekta je tako vezan na neposredno spreminjanje lastnega konteksta in vzpostavljanje povratne zveze, obenem pa učinki delovanja projekta modificirajo odnos okolja do projekta ter do problematike položaja in pravic otrok, udeleženih v uradnih postopkih (izdelek/izid). Posledica usmeritve zagovorništva otrok, da s svojim posredovanjem spreminja položaj otrok, udeleženih v uradnih postopkih in odnosa drugih akterjev do njih, je neločljiva prepletenost konteksta in izdelka/izida ter s tem tudi njune evalvacije. Na shemo modela KVPI običajno gledamo kot na linearno sosledje vzrokov in posledic, kjer kontekst določa, kakšni vložki so potrebni, vložki vplivajo na postopke in procese, ki jih lahko izvedemo, s pomočjo le-teh pa pridemo do izdelka (do izidov projekta). V primeru projekta Zagovornik – glas otroka se ta shema

zaradi neločljive prepletenosti med kontekstom projekta in izidi, ki jih proizvaja, pretvori v krožno shemo, ki jo prikazuje zgornja slika.

V takšni krožni shemi povratne zveze lahko trdimo, da izidi projekta postanejo integralni del njegovega konteksta.

Pomembna raziskovalna vprašanja, ki se dotikajo temeljnega raziskovalnega problema in so postavljena v okvir izbranega modela evalvacije so prikazana v spodnji preglednici.

Preglednica 2.1: Ključna vprašanja evalvacije po KVPI

Faza	Sumativna evalvacija	Evalvacija »Zagovornik – glas otroka«
Kontekst	So bile pokrite pomembne potrebe?	- Katere potrebe akterji (zagovorniki, CSD, sodišča) prepoznavajo kot tiste, ki bi morale biti pokrite v okviru projekta? Ali pri tem obstajajo razlike med akterji? V kolikšni meri so identificirane potrebe (ne)zadovoljene? - Kakšen je pogled akterjev in njihov odnos do različnih ciljnih skupin, vključenih v projekt? Na kakšen način poteka sodelovanje med njimi? - V kolikšni meri je projekt sprejet na območju delovanja? Ali obstajajo razlike med različnimi geografskimi področji?
Vložek	Ali so vključeni ustrezni viri?	- Kaj je vložek v primeru zagovorništva? - Ali so vložki primerni? - Kaj vpliva na vložek?
Proces	Je bil projekt organizacijsko dobro izveden?	- Identifikacija ključnih organizacijskih vidikov projekta. - Ali so organizacijska struktura in procesi, ki se odvijajo znotraj projekta, primerni?
Izdelek/Izid	Je projekt uspešen in učinkovit?	- Kaj so izidi projekta? - Kako kontekst vpliva in določa izide?

2.1 METODOLOŠKA IZHODIŠČA

Raziskovalni načrt

Za potrebe evalvacije smo uporabili modificiran model evalvacije konteksta, vložka, procesa in izdelka/izida (KVPI), ki omogoča, da v evalvaciji upoštevamo medsebojno odvisnost učinka in konteksta.

Vsako fazo smo posebej evalvirali glede na cilje projekta. V ta namen smo v prvi fazi evalvacije podatke pridobili s spletno anketo, ki smo jo naslovili na ključne akterje: a) zagovornike, b) CSD in c) sodišča. V anketi smo prejeli tako kvantitativne kot tudi kvalitativne podatke. V drugi fazi pa smo z namenom poglobitve spoznanj prve faze dodatne informacije prejeli s strani d) staršev in e) supervizorjev, ki so izpolnili spletni anketni vprašalnik. Obenem smo k sodelovanju v obliki skupinskega intervjuja povabili še f) predstavnike SIPP.

Populacijski okvir

Ciljno populacijo prve faze evalvacije predstavljajo vsi CSD (62), vsa okrožna in okrajna sodišča (55) ter seznam vseh zagovornikov (122), ki so nam ga je posredovale predstavnice Varuha. Ker je to pravzaprav celotna ciljna populacija, statističnega sklepanja v izračunih ni smiselno oz. ni potrebno uporabiti, saj ti izračuni veljajo za končne vsebinske ugotovitve.

V drugi fazi evalvacije nismo upoštevali populacije, saj smo odgovore staršev, supervizorjev in predstavnikov SIPP uporabili zlasti za poglobljen uvid v ugotovitve prve faze evalvacije.

Merski instrumenti

Za ugotavljanje učinkov projekta in vprašanja, povezana s kontekstom, vložkom, procesom in izdelkom/izidom (KVPI), smo uporabili naslednje vire podatkov oz. merske inštrumente:

1. Za pridobivanje odgovorov o uspešnosti projekta z vidika zagotavljanja pravic otrok in njihovih koristi in dostopnosti, uporabnosti in prepoznavnosti projekta ter za preverjanje ciljev smo za ključne akterje izdelali **spletni anketni vprašalnik**, namenjen trem ciljnim skupinam: a) zagovornikom, b) CSD in c) sodiščem. Vprašalnik je kompleksen in dokaj obsežen (povprečen čas izpolnjevanja je bil 20 minut), saj smo želeli zajeti (in posledično izmeriti) vse vidike projekta. Sestavljen je iz več vsebinskih sklopov, ki vsebujejo (za več glej Prilogo 1):
 - vprašanja o akterju (skupina, status) in območju izvajanja,
 - vprašanja o prvi vključitvi v projekt, o prevzemu prvega primera in o prenehanju zagovorništva,
 - vprašanja o številu in vrsti primerov, kjer je sodeloval posamičen akter,
 - vprašanje o vodenju evidenc primerov,
 - vprašanja o ocenah pomembnosti določenih elementov in vloge akterjev pri procesu zagovorništva (lestvica od 1 »sploh ni pomembno« do 5 »je zelo pomembno«),
 - vprašanja o ocenah jasnosti vlog in odgovornosti akterjev pri procesu zagovorništva (lestvica od 1 »popolnoma nejasne« do 5 »popolnoma jasne«),
 - vprašanja o določenih elementih iz prakse zagovornikov (lestvica od 1 »nikoli« do 5 »vedno«),
 - vprašanja o ustreznosti ključnih vidikov in kriterijev projekta (lestvica od 1 »sploh ne ustrezajo« do 5 »popolnoma ustrezajo«),
 - vprašanja o zadovoljstvu s projektom (lestvica od 1 »zelo nezadovoljen« do 5 »zelo zadovoljen«),
 - vprašanja o merjenju učinkov določenih elementov projekta (lestvica od 1 »sploh niso vidni« do 5 »zelo so vidni«),
 - vprašanja o vplivu dobrega sodelovanja med akterji (lestvica od 1 »sploh ne vpliva« do 5 »zelo močno vpliva«),
 - vprašanja o mnenju glede uresničenosti namenov in ciljev projekta (lestvica od 1 »sploh ne« do 5 »popolnoma«),
 - vprašanja o oceni – prednosti, slabosti, priložnosti in tveganja v projektu (odprta vprašanja) ter

- vprašanje o predlogih za izboljšanje procesa zagovorništva in/ali projekta (odprto vprašanje).
2. Za pridobivanje odgovorov o pogledu na projekt zagovorništva smo oblikovali tudi kratek **spletni anketni vprašalnik** za starše, ki je sestavljen iz naslednjih vsebinskih sklopov (Priloga 2):
- vprašanja o pridobivanju informacij glede projekta,
 - vprašanja o ocenah pomembnosti določenih elementov in vloge akterjev pri procesu zagovorništva (lestvica od 1 »sploh ni pomembno« do 5 »je zelo pomembno«),
 - vprašanja o zadovoljstvu s projektom in posameznimi akterji (lestvica od 1 »zelo nezadovoljen« do 5 »zelo zadovoljen«),
 - vprašanja o oceni – prednosti, slabosti, priložnosti in tveganja v projektu (odprta vprašanja) ter
 - vprašanje o predlogih za izboljšanje procesa zagovorništva in/ali projekta (odprto vprašanje).
3. Prav tako smo za pridobivanje odgovorov o pogledu na projekt zagovorništva oblikovali tudi kratek **spletni anketni vprašalnik** za supervizorje, ki je sestavljen iz naslednjih vsebinskih sklopov (Priloga 3):
- vprašanja o sprejetosti projekta (odprta vprašanja),
 - vprašanja o zadovoljstvu s projektom (odprta vprašanja) in
 - vprašanja o oceni – prednosti, slabosti, priložnosti in tveganja v projektu (odprta vprašanja).
4. Poleg vprašalnikov smo v preračunu upoštevali tudi **evidence**, ki jih je na pobudo IRSSV pripravil in posredoval Varuh. Podatki vsebujejo natančne zapise po posameznih zagovornikih, glede na različne spremenljivke (zaporedna številka zagovornika, ime zagovornika oz. šifra, leto rojstva, spol, stopnja izobrazbe, območje delovanja, stroka (poklic), zaposlitveni status, leto prvega izobraževanja, status v projektu na dan 18. 11. 2016, ipd.)
5. Podatke o finančnih in podatke za preverjanje evidenc smo črpali iz **javno dostopne dokumentacije**, objavljene na spletnem mestu Varuha. To so bila predvsem letna poročila in poročila, ki se nanašajo na projekt Zagovornik – glas otroka.
6. Za natančnejši vpogled v obravnavano problematiko smo uporabili tudi kvalitativno metodo, in sicer smo izvedli **fokusno skupino**, kjer so sodelovali predstavniki skupine projekta (SIPP) Zagovornik – glas otroka.

Zbiranje podatkov

Z zbiranjem podatkov smo pričeli dne 8. 11. 2016, ko sta Varuh in Direktorat za družino (MDDSZ), dan pred tem poslala napoved o spletni anketi za potrebe evalvacije projekta Zagovornik – glas otroka. Varuh je napoved poslal vsem zagovornikom in sodiščem, Direktorat za družino pa vsem CSD.

Z zbiranjem podatkov v prvi fazi evalvacije smo, zaradi kratkega obdobja celotne evalvacije, zaključili dne 16. 11. 2016, ko smo prejeli izpolnjene vprašalnike 75 zagovornikov, 60 CSD in 35 sodišč, torej skupaj 170 enot, ki smo jih uporabili v analizi. Dva dni pred zaključkom ankete smo akterje še enkrat pozvali z opomnikom (natančnejši potek zbiranja podatkov je predstavljen v Prilogi 2). Glede na kratko obdobje zbiranja podatkov ugotavljamo, da je bil odziv nad pričakovanji, pri tem se je pošiljanje napovednika ankete izkazalo za učinkovito metodo, saj je bilo klikov na anketo 324, od tega pa 170 odgovorov, primernih za analizo.

Po prvih analizah zbranih podatkov smo na posvet sklicali SIPP in oblikovali fokusno skupino, ki je potekala 31. 1. 2017 na Inštitutu RS za socialno varstvo. S strani Varuha RS je bilo vabljenih 20 predstavnikov, od katerih jih je osem sicer potrdilo udeležbo, nazadnje pa so v fokusni skupini sodelovali štirje predstavniki.

V nadaljevanju druge faze evalvacije projekta smo zbirali podatke s strani staršev in supervizorjev. Ločena spletna anketna vprašalnika smo jim po predhodno pridobljenem seznamu kontaktov posredovali 1. 2. 2017. Po vmesnem opomniku smo z zbiranjem zaključili 15. 2. 2017 ter pridobili 22 ustreznih enot za analizo mnenja staršev in 4 ustrezne enote za analizo mnenja supervizorjev.

Statistične metode

Zaradi različnih načinov zbiranja podatkov (preko spletnih vprašalnikov, evidenc Varuha, iz javno dostopne dokumentacije) nekaterih enot nismo mogli vključiti v vse analize. Pri tem smo se soočali predvsem z nepoenotenimi evidencami, kar nam je oteževalo optimalno obdelavo podatkov (sledilo je vnovično preverjanje določenih podatkov), na kar opozorimo v nadaljevanju.

Uporabili smo univariatne statistične analize, to so tiste, s katerimi istočasno analiziramo le eno spremenljivko. Uporabili smo naslednje statistike:

- število enot analize (N),
- povprečje oz. aritmetična sredina (AS),
- maksimum, enota z najvišjo vrednostjo (MAX),
- minimum, enota z najmanjšo vrednostjo (MIN).

Poleg tega smo za globlji uvid v projekt uporabili tudi SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) analizo. Po tej analiziramo štiri vidike projekta, in sicer prednosti (nanašajo se na notranje dejavnike, ki vplivajo pozitivno na dosego cilja), slabosti (nanašajo se na notranje dejavnike, ki predstavljajo šibkosti), priložnosti (nanašajo se na elemente izven našega vpliva, vendar pozitivno vplivajo na delovanje) ter nevarnosti (predstavljajo potencialne negativne vplive, na katere nimamo vpliva). Tovrstna analiza nam služi predvsem za nadaljnje strateško odločanje (glej spodnjo preglednico).

Preglednica 2.2: Shema SWOT analize

	POZITIVNO	NEGATIVNO
NOTRANJI DEJAVNIKI	PREDNOSTI	SLABOSTI
ZUNANJI DEJAVNIKI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI

Druge metodološke opombe

Pri pripravi zemljevidov smo po vzoru Varuha (kjer poteka projekt zagovorništva) izhajali iz prilagojene razporeditve geografskih območij. Gre za sistem, ki združuje več statističnih regij v eno območje. Trenutno je ta razdeljen na sedem geografskih območij, ki so razporejena po celotni Sloveniji. Pregled je prikazan v spodnji preglednici.

Preglednica 2.3: Pregled geografskih območij, na katerih deluje sistem zagovorništva

Območja delovanja zagovorništva	Veljavne statistične regije glede na SURS⁴
Ljubljansko območje in bližnja okolica Ljubljane	Osrednjeslovenska
Primorsko območje in Notranjsko - Kraško območje	Obalno-kraška
	Notranjsko-kraška
Goriško območje	Goriška
Gorenjsko območje	Gorenjska
Štajersko območje in SV del Slovenije	Podravska
	Pomurska
	Savinjska
Celjsko – Koroško območje in Zasavje	Koroška
	Zasavska
Dolenjsko območje in Posavje	Jugovzhodna Slovenija
	Spodnjeposavska

V določenih preglednicah smo zaradi preglednosti uporabili t. i. barvni semafor, ki kaže razporeditev določene vrednosti po skupinah in po spremenljivkah. Načeloma smo semafor uporabili pri povprečjih, kjer so anketiranci odgovarjali na lestvici od 1 do 5, torej nam povprečje pokaže njihove ocene. Zelena barva pomeni višjo oceno, rumena srednjo, rdeča barva pa opozarja na nižjo oceno od povprečja.

⁴ Vir: <http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=6031&idp=20&headerbar=17>

3 REZULTATI

3.1 KONTEKST (K)

Evalvacijo začnemo z analizo konteksta, ki ga v našem primeru sestavljajo različne komponente, ki jih lahko delimo v dve skupini, in sicer na a) notranje: potrebe akterjev, odnos in sodelovanje med njimi ter b) zunanje: sprejetost projekta na območju delovanja. Ključna raziskovalna vprašanja, na katere poskušamo odgovoriti v tem delu, so tako sledeča:

- katere potrebe akterji (zagovorniki, CSD, sodišča) prepoznavajo kot tiste, ki bi morale biti pokrite v okviru projekta? Ali pri tem obstajajo razlike med akterji? V kolikšni meri so identificirane potrebe (ne)zadovoljene?
- Kakšen je pogled akterjev in njihov odnos do različnih ciljnih skupin, vključenih v projekt? Na kakšen način poteka sodelovanje med njimi?
- V kolikšni meri je projekt sprejet na območju delovanja? Ali obstajajo razlike med različnimi geografskimi področji?

Na podlagi odgovorov dobimo uvid v to, v kolikšni meri je kontekst naklonjen samemu projektu Zagovornik - glas otroka. Gre za ključno vprašanje, saj (ne)naklonjenost pomembno vpliva potem na ostale faze (na vložek, proces in izide projekta); še zlasti je pomembna prepletenost konteksta in izidov projekta, kar je razvidno že v tem poglavju, podrobneje pa se s tem ukvarjamo v zadnjem delu poročila, kjer navajamo rezultate spletne ankete, dopolnjene z dokumentacijo Varuha za človekove pravice, ki odkrivajo izide projekta.

Iz odprtih odgovorov vprašanih je očitno, da ti prepoznavajo različne potrebe oseb, vključenih v projekt, in sicer otrok, zagovornikov, staršev. Anketirani v spletni anketi najpogosteje omenjajo potrebe otrok, in sicer⁵:

- upoštevanje glasu otroka:
 - »Otrok dobi svoj glas napram odraslim« (zagovorniki)
 - »Lahko z otrokom neobremenjeno stopi v stik in ga dejansko sliši, preda njegovo sporočilo, mnenja, želje« (CSD)
 - »Kaže se potreba po zastopanju tudi mlajših otrok (pod 5 let), vendar zaenkrat te možnosti ni« (CSD)
- varnost otrok:
 - »Otroku zagovornik omili izpostavljanje institucijam« (zagovorniki)
 - »Izkušnje iz projekta zagovornik so za nas pomenile potrditev naših ugotovitev, kar je za otroka pomenilo dodatno izpostavljanje glede izražanja mnenja« (CSD)

⁵ Posamezne citate bi sicer lahko uporabili v različnih razdelkih, saj se znotraj ene izjave običajno prepozna več pomenov oz. različnih potreb, vendar smo se zaradi večje preglednosti odločili, da citate uporabimo zgolj enkrat.

- »Mogoče kdaj zagovornik preveč izpostavi otroka, za kar je pomembna tenkočutnost zagovornika, kako in katere informacije poda naprej in je obenem nudena pomoč in zaščita« (CSD)
- »Boljše razumevanje otrok, zaščita pred birokracijo« (sodišča)
- »Da ima otrok možnost izraziti svoje mnenje v varnem okolju oz. brez posledic« (zagovorniki)
- neodvisno ščitenje interesov otrok:
 - »Otrok dobi nekoga, ki je neodvisno na njegovi strani« (zagovorniki)
 - »Večja možnost zastopanja otrok izven institucije« (CSD)
 - »Vključitev osebe, ki ni vpletena v problem oz. postopke (neodvisna oseba)« (CSD)
- razbremenitev otrok:
 - »Prednost je, da ima otrok osebo, ki se ji za konkreten primer zaupa, pridobi njegovo mnenje in se ubesedi preko zagovornika, kar otroku lajša stisko, če je v situaciji razpet med dvema njemu pomembnima osebama v življenju« (CSD)
 - »Razbremenjevanje otroka, da se otroka sliši v postopkih, da so v ospredju njegove koristi« (CSD)
 - »Za otroka predstavlja tveganje, da nosi breme zaradi izrečenega« (CSD)
- varovanje pravic in koristi otrok:
 - »Da zagovornik vse vključene v postopke spomni na glas in pravice otroka« (zagovorniki)
 - »Formalna ureditev bi prinesla podporo otrokom pa tudi mogoče bolj odgovorno delo institucij, ki sodelujejo v procesih oz. postopkih, v katere je vključen otrok« (CSD)
 - »Udejanjanje pravice otroka, da je seznanjen in upoštevan v postopkih, ki ga zadevajo« (zagovorniki)
- zaupnost v odnosu zagovornik-otrok:
 - »Zaupen odnos« (zagovorniki)
 - »Zaupanje in opolnomočenje, ki ga pri zagovorniku dobi otrok« (CSD)
- omogočanje aktivne vloge otrok:
 - »Otrok postane aktivni subjekt« (zagovorniki)
 - »Otroka se obravnava kot subjekt in ne kot objekt postopka« (sodišča)
 - »V vseh zadevah se končno vpraša tudi otroka, kaj se mu dogaja in kaj misli in kako bi stvari po svoje reševal« (zagovorniki)
- spoštovanje otrokovih potreb s strani staršev in drugih oseb:
 - »Le delno zagotavlja slišnost otrok, ker ne more zavezati staršev k večjemu spoštovanju potreb otroka, k večjemu razumevanju ter izpolnjevanju njihove vloge« (zagovorniki)
 - »Želje niso vedno enake koristim otrok, kar je bilo razvidno zlasti v primerih odtujevanja otroka s strani enega izmed staršev (v teh primerih so otroci zagovorniku podali mnenje in želje starša, ki jih je odtujeval, s čimer se je odtujitev otroka le še dodatno utrdila – odtujitev ni bila prepoznana s strani zagovornika«) (CSD)
 - »Tveganje je, da zagovornik ne prepozna koristi otroka, ko le te niso enake njegovim željam« (CSD)
- opolnomočenje otrok:
 - »Večje možnosti opolnomočenja otrok v izražanju njihovih potreb, želja v različnih postopkih, usmerjanja vseh odraslih v postopkih k sledenju potrebam otrok« (zagovorniki).

Med potrebami ciljnih skupin projekta anketirani omenjajo še potrebe zagovornikov. Po njihovem mnenju so te sledeče:

- varovanje koristi zagovornika:
 - »Zagovornikov formalno nihče ne štiti v primeru, da se starši ali institucije ne strinjajo z njihovo vlogo« (zagovorniki)
 - »Večja pravna varnost zagovornikov, če se bo model uvedel v slovensko zakonodajo« (zagovorniki)
 - »Z uvajanjem modela v slovensko zakonodajo in prakso bo zagotovljena večja pravna varnost zagovornikov« (zagovorniki)
- enakovreden odnos z drugimi:
 - »Neumeščenost zagovornika v zakonodajo, zaradi tega včasih institucije zagovornika ne jemljejo kot enakovrednega partnerja« (zagovorniki)
 - »Neresno jemanje takega dela s strani sodišč« (zagovorniki)
 - »S formalno ureditvijo bo zagovornik enakovreden deležnik drugim institucijam« (zagovorniki)
- moč vplivanja⁶:
 - »S formalno ureditvijo bi zagovorniki dobili močnejši vpliv« (zagovorniki)
 - »V zagovorništvu ugotavljamo problem manipulacije za ojačanje glasu starša in ne otroka (v primeru indoktrinacije otroka)« (CSD)
 - »Slabosti so lahko pretiran vpliv zagovornika na otroka« (sodišča)
- realna pričakovanja do zagovornikov:
 - »Institucionalizacija bi prinesla pasivnost, neangažiranost in previsoka, nerealna pričakovanja (zagovorniki kot rešitelji) (zagovorniki).

Na podlagi podanih odgovorov vprašanih lahko sklepamo, da so, po njihovem mnenju, potrebe otrok v okviru projekta v splošnem uresničene, saj so ta vidik pogosto izpostavili kot prednost ali pa priložnost projekta. Navezujejo se predvsem na odgovore zagovornikov in predstavnikov CSD, saj so bila sodišča pri podajanju opažanj in komentarjev precej skopa, kar kaže na slabše poznavanje projekta in manjšo vključenost vanj v primerjavi z zagovorniki in CSD. Ugotovitev potrjujejo tudi nekatere njihove izjave: »Ne morem se opredeliti do prednosti projekta, ker nimamo izkušenj«/»Ne morem odgovoriti«/»Ne poznam«; med zagovorniki in CSD.

V kolikor, po mnenju vprašanih, potrebe otrok niso bile upoštevane oz. niso bile pokrite v zadostni meri, je ključen dejavnik prepletenost in součinkovanje različnih vidikov:

- **vpliv pomembnih oseb:** a) staršev (npr. »v zagovorništvu ugotavljamo problem krepitev glasu staršev in ne otrok«); b) zagovornikov (npr. »da zagovornik ne prepozna koristi otroka, ko le-te niso enake njegovim željam«⁷); c) sodišč (npr. »neresno jemanje takega dela s strani sodišč«);

⁶ Pod potrebo zagovornikov po vplivu bi lahko umestili tudi izjavo, ki se do tega vidika sicer kritično opredeljuje: »Še en institut, ki bi z institucionalizacijo postal bolj instrument zagovornikov (status, pridobivanje dohodka, ipd.), kot učinkovito orodje otroka« (zagovorniki).

⁷ V praksi lahko prihaja do pomembnega nasprotja med željami otroka in njegovimi koristmi. Na podlagi podatkov spletne ankete sklepamo, da se v takšnih primerih večina zagovornikov trudi najti rešitve, ki upoštevajo obe plati. V kolikor ne gre drugače, pa zagovorniki v splošnem zastopajo stališče, da je treba v tem primeru upoštevati želje otroka tudi, če so te v nasprotju z njegovimi koristmi; podobno menijo tudi CSD in sodišča.

- **vloga procesa pri določanju konteksta:** v tem primeru gre predvsem za povezanost pravno formalne ureditve projekta z uresničevanjem koristi otrok: »Brez pravnih podlag tvegamo prostovoljnost sodelovanja deležnikov, kar ni nujno racionalno in v otrokovo korist« (zagovorniki).

Če za otroke ugotavljamo relativno dobro pokritost potreb, pa tega ne moremo trditi za zagovornike, saj so bile njihove potrebe (oz. nezadovoljenost le-teh) najpogosteje navedene pod razdelkom slabosti ali pa tveganja projekta. Odgovori anketiranih odkrivajo problem na organizacijski ravni – tukaj gre, podobno kot pri otrocih, za prepletenost procesa in konteksta; npr.: »Zagovornikov formalno nihče ne štiti v primeru, da se starši, institucije ne strinjajo z njihovo vlogo« (o tem več v podpoglavju, kjer podrobneje prikažemo ugotovitve, ki se nanašajo na proces projekta).

Uvid v pomembnost posamičnih potreb akterjev, vključenih v projekt, smo pridobili tudi na podlagi zaprtih, vnaprej ponujenih odgovorov. Ugotavljamo, da je anketiranim najpomembneje, da zagovorniki v prvi vrsti namenijo pozornost potrebam otrok (npr. posredovanje informacij na otroku razumljiv način; ohranjanje zaupnosti pogovora z otrokom; spodbujanje otroka, da izrazi svoja mnenja in želje ipd.). Na drugem mestu potreb, ki naj bi jih upošteval zagovornik, so te, ki se nanašajo na druge odrasle (na strokovne delavce, predstavnike različnih institucij), medtem ko so potrebe staršev po pomembnosti na zadnjem mestu.

Preglednica 3.1: Ocena pomembnosti nalog, ki naj jih zagotavlja zagovornik

Kako pomembno je po vašem mnenju, da zagovornik...	Zagovornik	CSD	Sodišča	Skupaj
posreduje informacije otroku na njemu razumljiv način?	4,93	4,84	4,77	4,87
spodbuja otroka, da izrazi svoja mnenja in želje?	4,82	4,73	4,50	4,74
ohranja zaupnost pogovorov z otrokom?	4,81	4,60	4,77	4,73
skrbi, da postopek ne obremenjuje otroka?	4,61	4,64	4,82	4,65
vztraja, da se mnenju otroka nameni ustrezna teža?	4,82	4,42	4,55	4,64
opozarja odrasle na spoštovanje do otroka?	4,70	4,50	4,55	4,61
otroku razloži, kakšno je dejansko stanje?	4,61	4,49	4,59	4,57
ščiti otroka pred nepotrebnimi obravnavami institucij?	4,64	4,36	4,64	4,54
zagotovi, da odrasli prepoznajo otrokovo voljo, želje in potrebe?	4,58	4,45	4,59	4,54
pouči otroka o tem, kaj je realno pričakovati, kaj pa ne?	4,49	4,4	4,36	4,44
omogoča aktivnejše sodelovanje otroka v procesu?	4,45	4,31	4,23	4,37
opozarja odrasle na tisto, kar otroku ni jasno?	4,32	4,49	4,18	4,36
deluje kot posrednik med otrokom in različnimi institucijami?	4,28	4,18	4,50	4,28
omogoča za otroka ustrezne rešitve primera?	4,30	4,04	4,45	4,24
opozarja otroka na spoštovanje do staršev in drugih odraslih?	3,66	3,87	4,36	3,84
gradi zaupanje med otrokom in njegovimi starši?	3,52	4,00	4,27	3,8
najde pomoč za starše, ko jo potrebujejo?	3,12	3,20	4,05	3,30
upošteva navodila strokovnih delavcev?	2,96	3,02	3,91	3,13
upošteva želje staršev?	2,16	2,73	3,45	2,57
posreduje informacije o tem, kaj je otrok rekel vsakomur, ki ga to zanima?	1,58	1,55	3,24	1,83

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ni pomembno, 5 pa zelo je pomembno.

Slika hierarhije pomembnosti potreb akterjev pa se nekoliko spremeni, če odgovore primerjamo med posamičnimi ciljnim skupinami. Sodišča na tem mestu izstopajo, saj obstajajo namreč pomembne razlike med njimi in ostalimi anketiranimi glede potreb staršev. Sodišča neprimerno bolj kot zagovorniki in CSD namenjajo pozornost staršem in upoštevanju njihovih potreb, kar pri njih kaže na drugačno razumevanje vloge zagovornika in namena projekta nasploh, saj so določeni kazalniki, ki se zdijo sodiščem pomembni,

v nasprotju s samo idejo zagovorništva (npr. upoštevanje želja staršev, posredovanje informacij o tem, kaj je otrok rekel vsakomur, ki ga to zanima ipd.).

V drugi fazi evalvacije smo temu delu namenili posebno pozornost, ko smo o pomembnosti nalog zagovornika povprašali še starše. V primerjavi s prej omenjenimi akterji, kot so zagovorniki, CSD in sodišča, pri starših opazimo višje vrednotenje nalog, ki se neposredno dotikajo bodisi položaja otrok bodisi njih samih. Ugotavljamo, da je staršem zelo pomembno, da zagovornik posreduje informacije na otroku razumljiv način, ga spodbuja pri izražanju mnenj in želja, zelo pomembno se jim tudi zdi, da omogoča za otroka ustrezne rešitve primera. Na drugi strani pa menijo, da je pomembno, da zagovornik upošteva želje staršev in najde pomoč za starše, ko jo potrebujejo. Njihove ocene pri tem odstopajo navzgor v primerjavi z ostalimi, višje so celo od predstavnikov sodišč, kar odkriva drugačna pričakovanja staršev, ki niso v skladu z osrednjo idejo projekta. V tem lahko zasledimo slabost projekta, kjer vloge, naloge in pričakovanja vseh vpletenih niso jasno določena oz. niso enako razumljena, kar se sicer v večji meri veže na procesni vidik zagovorništva, o čemer govorimo v nadaljevanju poročila.

Preglednica 3.2: Ocena pomembnosti nalog, ki naj jih zagotavlja zagovornik (odgovori staršev)

Kako pomembno je po vašem mnenju, da zagovornik...	Povprečje
posreduje informacije otroku na njemu razumljiv način?	4,9
spodbuja otroka, da izrazi svoja mnenja in želje?	5,0
omogoča za otroka ustrezne rešitve primera?	5,0
upošteva želje staršev?	3,7
najde pomoč za starše, ko jo potrebujejo?	4,3

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ni pomembno, 5 pa zelo je pomembno.

Skozi odnos drugih akterjev se izgrajuje kontekst, v katerem se odvija projekt zagovorništva. Odvisno od tega, kako ti razumejo svojo vlogo na eni strani in vlogo zagovornika na drugi strani, se izoblikuje kontekst, ki je naklonjen oz. deluje zaviralno za projekt.

Pridobljeni podatki kažejo, da je vedenje staršev, po mnenju zagovornikov, CSD in sodišč, v tem smislu dokaj naklonjeno uresničevanju ideje projekta (z izjemo njihovega odnosa do koristi otroka); odgovori vprašanih se bistveno ne razlikujejo med seboj.

Preglednica 3.2: Ocena vloge staršev v postopkih, kjer sodeluje zagovornik otroka

V kolikšni meri se strinjate, da starši v postopkih, v katerih sodeluje zagovornik otroka...	Zagovornik	CSD	Sodišča	Skupaj
razumejo da je otrok tisti, čigar želje morajo slišati in jih upoštevati.	4,20	3,86	4,40	4,12
so prepričani, da vedo, kaj je otrokova korist, čeprav v resnici temu ni nujno tako.	3,58	3,76	3,65	3,65
si prizadevajo razumeti otrokov pogled.	3,43	3,56	3,70	3,52
se skozi izkušnjo dela z zagovornikom mnogokrat naučijo, kako biti boljši starši.	3,51	3,39	3,75	3,51
cenijo delo zagovornika.	3,45	3,33	3,45	3,41
dvomijo o dobrih namelih strokovnih delavcev.	3,43	3,48	3,20	3,41
nočejo slišati resničnega mnenja otroka.	3,12	3,05	3,20	3,11
so prepričani, da se otrok mora strinjati z njimi.	2,93	3,37	3,15	3,10
dejansko vedo, kaj je otrokova korist.	2,70	2,83	3,00	2,79
dvomijo o dobrih namelih zagovornika.	2,66	2,79	2,70	2,71

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam, 5 pa popolnoma se strinjam.

Podobno kot smo ugotavljali za starše, velja tudi za strokovne delavce vseh vključenih institucij, v katerih sodeluje zagovornik, s to razliko, da je, glede na prikazana povprečja v spodnji preglednici, vedenje slednjih nekoliko bolj naklonjeno idejam in ciljem projekta v primerjavi s starši (na to kažejo še zlasti odgovori predstavnikov CSD, ki odstopajo od ostalih).

Preglednica 3.3: Ocena vloge strokovnih delavcev vseh vključenih institucij v postopkih, kjer sodeluje zagovornik otroka

V kolikšni meri se strinjate, da strokovni delavci vseh vključenih institucij, v katerih sodeluje zagovornik otroka...	Zagovornik	CSD	Sodišča	Skupaj
si prizadevajo razumeti otrokov pogled.	3,61	4,30	3,83	3,88
razumejo da je otrok tisti, čigar želje morajo slišati in jih upoštevati.	3,46	4,16	4,21	3,80
cenijo delo zagovornika.	3,44	3,89	3,47	3,60
dejansko vedo, kaj je otrokova korist.	3,14	3,72	3,44	3,38
se skozi izkušnjo dela z zagovornikom mnogokrat naučijo, kako biti boljši starši.	3,48	3,02	3,63	3,35
so prepričani, da vedo, kaj je otrokova korist, čeprav v resnici temu ni nujno tako.	3,45	2,84	3,42	3,24
dvomijo o dobrih namenih strokovnih delavcev.	2,85	2,20	2,79	2,62
so prepričani, da se otrok mora strinjati z njimi.	2,79	2,11	2,89	2,57
dvomijo o dobrih namenih zagovornika.	2,64	2,05	2,74	2,45
nočejo slišati resničnega mnenja otroka.	2,70	1,75	2,68	2,37

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam, 5 pa popolnoma se strinjam.

To potrjujejo tudi odgovori CSD in sodišč v točki, kjer nas je zanimala njihova ocena o delu zagovornikov. Predvsem se strinjajo, da zmeraj delujejo v otrokovem imenu in v njegovo korist, da poskrbijo, da akterji, ki odločajo o otrokovi usodi, res slišijo glas otroka, omogočajo, da se otrok začne odpirati, omogočajo, da otrok pridobi zaupanje v odrasle, pomagajo otroku, da najde moč za izhod iz težav ter da morajo zmeraj biti samo glas otroka (glej spodnjo preglednico).

Preglednica 3.4: Strinjanje s trditvami glede vloge zagovornika (vidik CSD in sodišč)

Prosimo, ocenite, v kolikšni meri se strinjate s trditvami, da zagovornik...	CSD	Sodišča	Skupaj
zmeraj deluje v otrokovem imenu in v njegovo korist.	3,97	4,25	4,00
poskrbi, da akterji, ki odločajo o otrokovi usodi, res slišijo glas otroka.	3,94	4,50	4,00
omogoča, da se otrok začne odpirati.	3,91	4,00	3,92
omogoča, da otrok pridobi zaupanje v odrasle.	3,88	4,00	3,89
pomaga otroku, da najde moč za izhod iz težav.	3,85	4,00	3,86
mora zmeraj biti samo glas otroka.	3,88	3,50	3,84
s svojim delom povečuje razumevanje med starši, strokovnimi delavci in otroci.	3,44	3,50	3,45
s svojim delom posredno uči starše, kako biti boljši starši.	3,29	3,50	3,32
omogoča bolj strokovno delo.	3,26	3,50	3,29
vpletenim strokovnim delavcem olajša delo z otrokom.	3,35	2,75	3,29
ima nalogo, da nastopa kot pogajalec v otrokovem imenu.	3,35	2,25	3,24
naredi primer bolj zapleten.	2,53	2,00	2,47
mnogokrat potegne na plano tudi stvari, ki jih ni dobro premlevati.	2,39	2,25	2,38
marsikdaj daje potuho otroku, ko ima nerealne želje.	2,29	2,50	2,32
s svojim delom povečuje konflikte med otroci, starši in strokovnimi delavci.	2,16	1,75	2,11

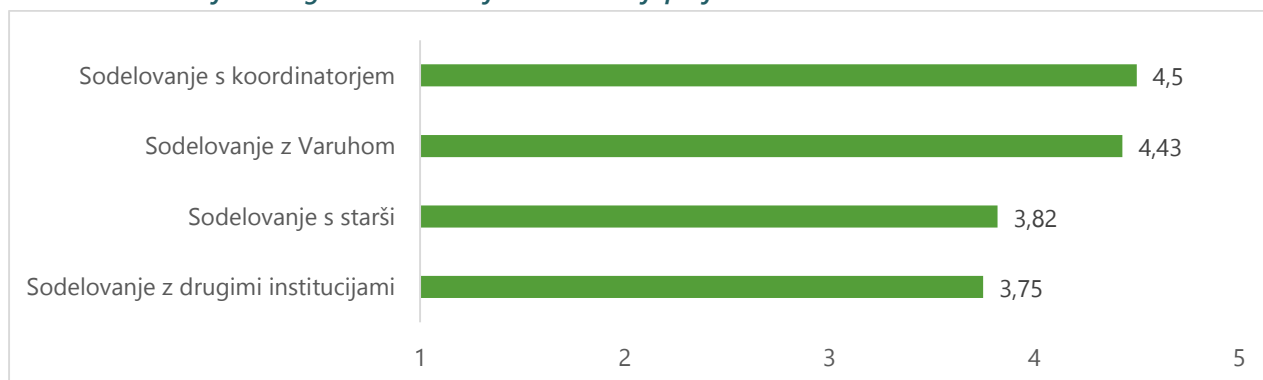
Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam, 5 pa popolnoma se strinjam.

K njihovem pogledu se pridružujejo tudi supervizorji, ki so v odprtih odgovorih med prednostmi projekta izpostavili prav vlogo zagovornikov v smislu: »Zagovornik pride otroku nasproti, je z njim v njegovem vsakdanu«; »neposreden in pristen stik z otroki, dobro strokovno usposobljeni kandidati za zagovornike«; »predanost zagovornikov, ki zelo subtilno, odgovorno opravljajo svoje delo.«

Da je kontekst oz. akterji, ki sooblikujejo kontekst, relativno naklonjen izvajanju projekta, kažejo tudi odgovori zagovornikov, saj so ti v splošnem zadovoljni s projektom kot celoto (AS = 4,1). Zadovoljni so s sodelovanjem s starši in drugimi institucijami, še nekoliko bolj, in sicer zelo zadovoljni pa so z deležniki, ki so s projektom neposredno povezani, kot so koordinatorji ter Varuh RS.

Slika 3.1: Zadovoljstvo zagovornikov s ključnimi akterji projekta

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni zelo nezadovoljen, 5 pa zelo zadovoljen.

Pravo sliko o podpornosti oz. nepodpornosti konteksta pa dobimo šele tedaj, ko povprašamo o izkušnjah zagovornikov v praksi. Pridobljeni podatki namreč kažejo, da praksa nujno ne odslikava dokaj naklonjenega konteksta, v smislu relativno ugodnih odnosov med akterji, kot smo predhodno ugotavljali. Da so zagovorniki sprejeti kot okrepljeni glas otroka in kot enakopravni sodelavci pri iskanju najustreznejših rešitev za otroka, se v praksi namreč dogaja le občasno (ne pa pogosto). Na drugi strani pa se pogosto dogaja, da zagovorniki opažajo, da odgovornost staršev ni dovolj poudarjena in da se otroci srečujejo z občutki krivde. Občasno se tudi pripeti, da je volja otroka drugačna od tega, kar so pričakovali oz. želeli starši, da otroci izražajo bojazen, da bi enemu izmed staršev z izražanjem svojih želja povzročili bolečino ali zamero, se srečujejo s pritiski, da bi zanikali svoje izjave. Prav tako se občasno dogaja, da starši pritiskajo na otroka, naj jih podpre, pričakujejo, da je poslanstvo zagovornika širše kot glas otroka in da ne zmorejo sprejeti vloge otroka (glej spodnjo preglednico).

Preglednica 3.5: Delovanje zagovornikov v praksi

	Povprečje
Prosimo, ocenite, kako pogosto se je v vaši praksi zgodilo, da...	
ste opazili, da odgovornost staršev ni dovolj poudarjena?	3,75
je bila volja otroka drugačna od tega, kar so pričakovali oz. želeli starši?	3,58
so vas sprejeli kot okrepljeni glas otroka in enakopravnega sodelavca pri iskanju najustreznejše rešitve za otroka?	3,53
ste morali odločno vztrajati, da se mnenju otroka nameni ustrezna teža?	3,32
ni bilo soglasja staršev, zato so zagovornika postavili z odločbo?	2,19
Prosimo, ocenite, kako pogosto se je v vaši praksi zagovornika zgodilo, da so (se) otroci...	
doumeli, zakaj bi bilo dobro, da izrazijo svoje mnenje, stališča, želje?	3,95
srečevali z občutki krivde?	3,63
.izražali bojazen, da bi enemu izmed staršev z izražanjem svojih želja povzročili bolečino ali zamero?	3,46
.imeli občutek krivde za razmere v družini?	3,09
srečevali s pritiski, da bi zanikali svoje izjave?	3,04

	Povprečje
zaradi pritiska enega izmed staršev odklonili nadaljevanje dela zagovornika?	1,62
Prosimo, ocenite, kako pogosto se je v vaši praksi zagovornika zgodilo, da (so) starši...	
sprejeli, da se zagovornik ne opredeljuje do izjave otroka, ampak jo posreduje dobesedno?	3,47
pritiskali na otroka, naj jih podpre?	3,21
pričakovali, da je poslanstvo zagovornika širše kot glas otroka?	3,08
niso zmogli sprejeti volje otroka?	2,88
niso upoštevali mnenj, želja in stališč otroka?	2,54
pritiskali na zagovornike?	2,52
bili mnenja, da otrok ni sposoben izraziti svoje volje?	2,20
menili, da je treba mnenje otroka "prevajati"?	2,06
oteževali stike otroka z zagovornikom?	1,37
preklicali soglasje za postavitev zagovornika?	1,32

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa pogosto.

O delovanju zagovornikov v praksi smo povprašali tudi starše, ki se v procesu zagovorništva izkazujejo, kot eden ključnih akterjev, ki lahko pomembno vpliva na izide. Podatki kažejo, da se starši zavedajo pozitivnih učinkov projekta na otroka, saj bi kar 90 % anketiranih staršev zagovornika priporočila tudi drugim staršem, ki se znajdejo v podobnem položaju. Ocene projekta s strani staršev so sledeče: s projektom so v splošnem zadovoljni (AS = 4,1); zadovoljni so tudi s koordinatorjem (AS = 4,3) in zagovornikom (AS = 4,4). Sodelovanje otroka z zagovornikom vidijo kot eno ključnih prednosti projekta, saj menijo, da otroci na ta način uvidijo, da se njihov glas lahko sliši, sčasoma pridobijo prijatelja in zaupnika, ki jim lahko pomaga in na ta način lažje izrazi svojo voljo. Zadovoljni so tudi z upoštevanjem mnenj in želja otroka (AS = 4,3) in z opolnomočenjem otroka (AS = 4,0), medtem ko ocena z rešitvami v primeru otroka odstopa navzdol (AS = 3,3). V odprtih odgovorih so starši pogosto opozarjali na določene pomanjkljivosti projekta, kamor so umestili vršenje pritiska nad otroka s strani staršev med postopkom zagovorništva in tudi po uradno končanem postopku. Zato predlagajo, da bi se vez med zagovornikom in otrokom morala nadaljevati tudi po končanem postopku, saj bi tako preprečili kasnejši pritisk staršev, otrok pa bi na ta način tudi lažje izrazil svoj glas, brez strahu, da bi po končanem postopku sledile negativne posledice s strani enega od staršev. To dokazuje ena izmed izjav: »...ko otrok zaradi strahu pred drugim staršem ne upa izraziti v svoji izjavi, kar si resnično želi, saj se boji posledic s strani starša.« Obenem jih moti, da v določenih primerih še vedno velja prepričanje, da glasu otroka sodišča in ostali pristojni organi ne upoštevajo kot ključne oziroma enakovreden dejavnik pri odločanju o primeru.

S starši se v tem oziru strinjajo tudi supervizorji. Ti pozitivno ocenjujejo projekt, saj omogoča, da je otrokov glas slišan oziroma vsaj spodbuja zavedanje o pomembnosti tega: »Vsekakor je okrepljeno zavedanje, da priti do »otrokovega glasu« ni samo po sebi umevno ter, da v naši zakonodaji ter pri obravnavi institucij otrokove pravice niso prvotna potreba...s tega vidika je pomoč pri okrepitvi glasu otrok zelo pomembno.« Obenem pa poudarjajo, da je v praksi težko zagotoviti optimalno delovanje zagovornika oziroma, da se glas otrok ne upošteva:

»Projekt omogoča otrokom izraziti svoje želje, ne zagotavlja pa, da pridobljeni glas otroka dejansko vpliva na odločitev sodišča ali CSD-ja. Ker ni predvideno sledenje primera in podpora otroku po pridobitvi njegovega glasu in po odločitvi ustreznih organov, je možno, da starši ravnaajo, kot sami želijo, ne glede na vse ostalo. Zato mislim, da bi bilo treba vsebino projekta nekoliko razširiti - na spremljanje in možnost interveniranja ob neustrezni zlorabi otroka z merjenjem moči med staršema.«

»Projekt ne omogoča storitve, ki bi jo lahko ponudil staršem, ujetim v konflikte. Tako se zagovorniki pogosto čutijo nemočne – dobijo otrokovo izjavo, otroku obljubijo, da jo bodo povedali, a mu ne morejo z ničemer zagotoviti, da se bo potem, kaj spremenilo v odnosih med staršema oz. v odnosu staršev do njega.«

Pomenu konteksta za uspešnost zagovorništva so precejšnjo pozornost namenili sodelujoči v skupinskem intervjuju. Na podlagi prepisa pogovora je možno iz njihovih izjav izluščiti vsaj 5 različnih dejavnikov oziroma akterjev, ki določajo kontekst in lahko zaviralno vplivajo na izide projekta. V marsičem njihovi pogledi potrjujejo, kar smo predhodno že ugotavljali:

Starši: v skupinskem intervjuju so bili starši najpogosteje omenjeni kot ovira pri izvajanju zagovorništva (58 citatov). Po mnenju sogovornikov do težav lahko pride takrat, kadar starši ne želijo dati soglasja za postavitve zagovornika, pritiskajo na otroka, naj poda izjavo, ki je njim pogodu in dejansko ne odraža glasu otroka. Otroci so pri tem v neprijetnem položaju, so razdvojeni, saj se ne želijo zameriti drugemu od staršev.

Sodišča, sodniki: sodišča so bila v tem oziru izpostavljena v 27-ih citatih. Predstavniki SIPP, ki so sodelovali v skupinskem intervjuju, kot problematično prepoznavajo, da nekatera sodišča oziroma sodniki projekt zagovorništva težko sprejemajo, ga ne poznajo dobro, se ne udeležujejo predstavitev projekta in drugače razumejo vlogo zagovornika (*»na sodišču se pogosto krat želi, da bi zagovornik interpretiral glas otroka, da bi povedal, kaj misli o tem glasu. Vendar glas otroka je glas otroka in mi ga ne smemo spreminjati.«*)

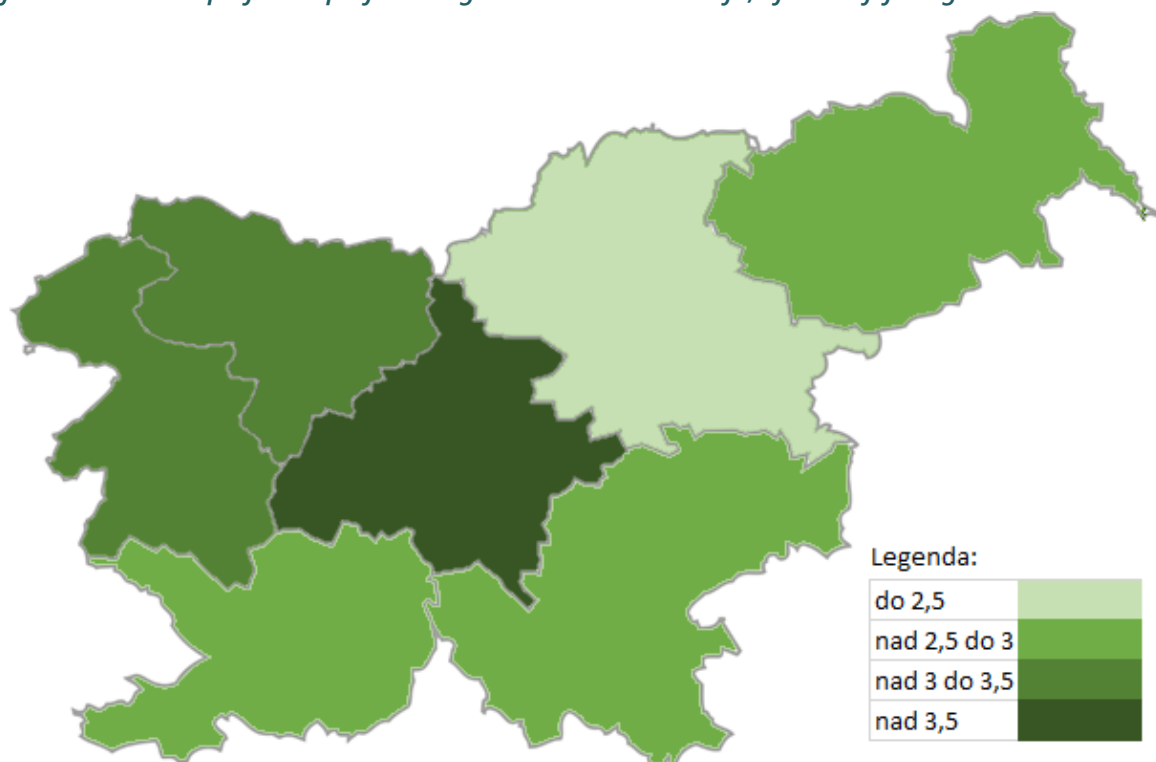
Šole: sogovorniki izobraževalne institucije prepoznavajo kot pomemben del konteksta, saj imajo neposreden vpogled v življenja otrok in so dobro seznanjene s težavami, s katerimi se ti srečujejo. Po njihovih opazanjih šole sicer izražajo zanimanje za projekt in se tudi udeležujejo predstavitev, vendar se za pobude postavitve zagovornika v splošnem ne odločajo. To prepuščajo centrom za socialno delo, ker menijo, da je njihova funkcija izključno pedagoška.

CSD razumejo kot »drugačne«, kot tiste, ki »razumejo«. Vendar so v določenih primerih tudi centri lahko ovira, kadar ne dajejo pobud za zagovornika: *»Bojijo se, da če dajo preveč primerov, da nekako izpadejo, kot da ne opravljajo svoje vloge. Da če bi center deloval dobro, zagovornik ne bi bil potreben, čeprav to ni res.«* Obenem pa tudi starši *»želijo nekaj drugega. Nekaj izven institucij, bolj nevtralnega.«*

Področna zakonodaja: *»Tudi ta prenos pristojnosti s centrov za socialno delo na sodišča, kar prinaša Družinski zakonik...to bo precej spremenilo. Ker potem sodniki ne bodo več imeli takšne podpore centrov in bodo potrebovali nekoga.«*

Da kontekst ni tako zelo naklonjen, potrjujejo tudi odgovori zagovornikov o sprejetosti zagovorništva otrok na območju, kjer delujejo (AS = 3,15). Obstajajo pomembne razlike glede na območje delovanja zagovornikov: po njihovih ocenah je projekt zagovorništva najslabše sprejet na Celjsko-Koroškem območju in v Zasavju, najbolj pa v Ljubljanskem območju in bližnji okolici Ljubljane. Razlog za razlike v sprejetosti projekta zagovorništva po območjih delovanja člani SIPP pripisujejo idejni zasnovi projekta, saj so bili vanj prvi povabljeni predvsem tisti, ki jih je projekt zanimal: *»Mi smo začeli z Ljubljano Moste-Polje in Ljubljana Šiška. Ta dva centra sta bila vključena. Potem je bila vključena Nova Gorica, Sežana in Obala. To je bilo vse. Povabili smo najprej tiste, ki jih je to zanimalo.«*

Zemljevid 1: Ocena o sprejetosti projekta zagovorništva na območju, kjer delujejo zagovorniki

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni zelo nezadovoljen, 5 pa zelo zadovoljen.

K ugotoviti, da projekt regijsko ni enakomerno zastopan pritrjujejo tudi odgovori supervizorjev. Ti poudarjajo, da je mreža zagovornikov dobro vzpostavljena in enakomerno razvejana po celotni državi, problem pa so »v praksi različni izkoristki te mreže.« Na tem mestu je jasno razvidno, kako pomemben je kontekst (v smislu naklonjenosti projektu, poznavanja njegove vsebine in njegovega sprejemanja) za delovanje projekta. Sledeči citat supervizorja to dobro povzema: »Kar vidim je, da primere dodeljujejo koordinatorji. Ti skrbijo za mreženje oz. pokritost z zagovorniki po državi. Slišim, da je večji problem v tem, ker so območja, kjer uradne ustanove (bodisi sodišča bodisi CSD) ne predlagajo zagovornikov in tako ne morejo delovati nič ali v tolikšni meri, kot bi sicer lahko in tudi delujejo po nekaterih regijah.«

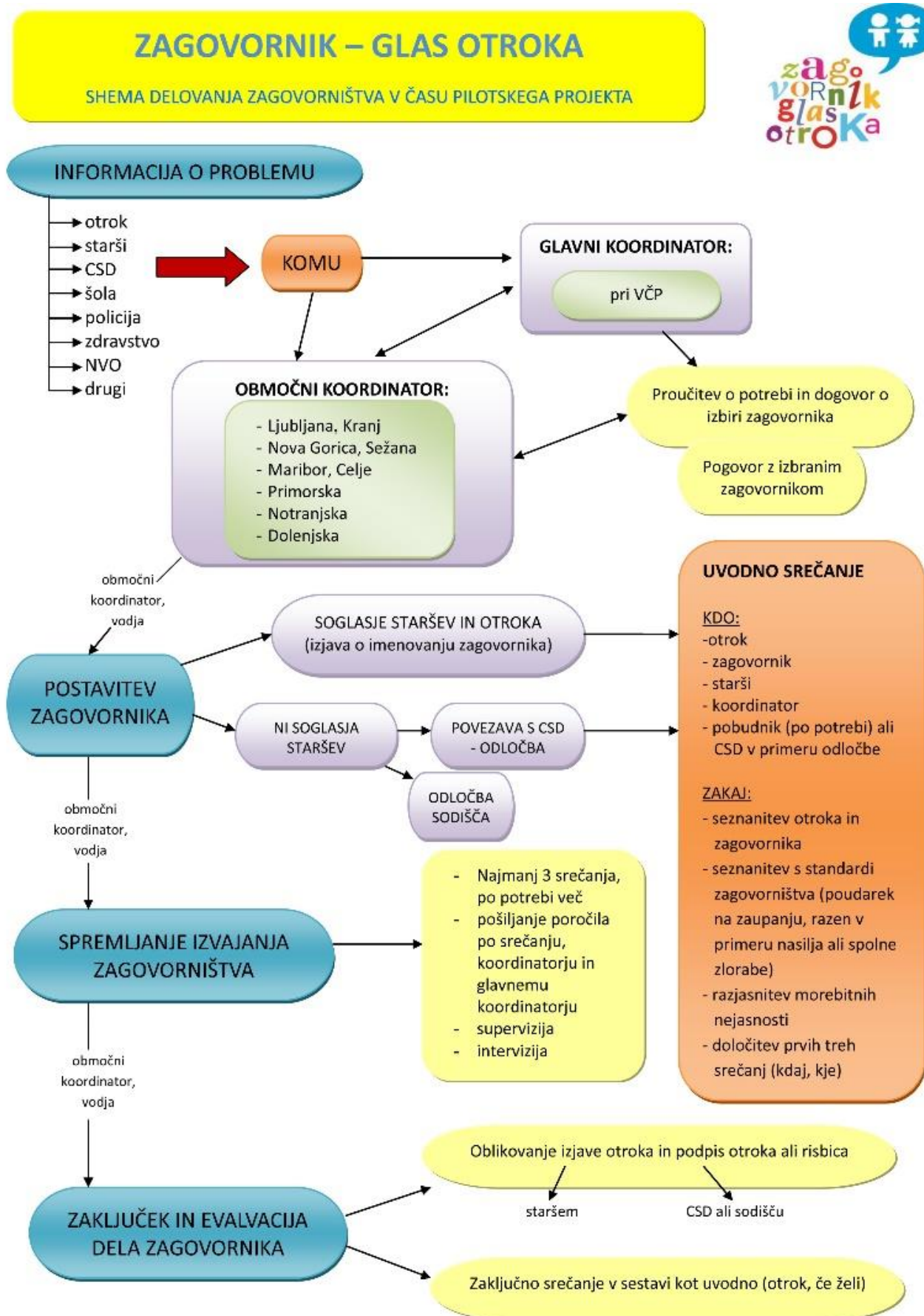
3.2 VLOŽEK (V)

Konkretno pri evalvaciji **vložka** ocenjujemo vključenost človeških virov oz. pomembnih akterjev in materialna sredstva glede na njihovo uporabnost in stroškovno učinkovitost za zadovoljevanje potreb in doseganje ciljev. V nadaljevanju ugotavljamo:

- kaj je vložek v primeru zagovorništva?
- Ali so vložki primerni?
- Kaj vpliva na vložek?

Glede na spodaj prikazano shemo v proces zagovorništva vstopajo različni akterji, npr. otroci, njihovi starši, zagovorniki, koordinatorji, sodišča, CSD, in drugi. Vsak od njih ima svojo vlogo, ki se tesno navezuje na vloge drugih (npr. po shemi projekta lahko pobudo za postavitve zagovornika otroka postavijo različni vpleteni: otrok, njegovi starši, CSD, šola, policija, zdravstvo, nevladne organizacije in drugi). Problem lahko sporočijo bodisi glavnemu koordinatorju pri Varuhu človekovih pravic RS bodisi neposredno območnem koordinatorju. Glavni koordinator in koordinator območja, iz katerega je prišla pobuda, le-to proučita in se dogovorita o izbiri zagovornika, s katerim opravita pogovor o problemu. Nato območni koordinator, če so izpolnjeni pogoji za to, postavi zagovornika s privolitvijo staršev. Če tega soglasja ne pridobijo, je možno zagovornika postaviti tudi z odločbo CSD ali sodišča.

Slika 3.2: Shema delovanja zagovorništva

Vir: http://www.pravice-otrok.si/fileadmin/user_upload/Zagovornik/Protokol_-_shema_2014.jpg

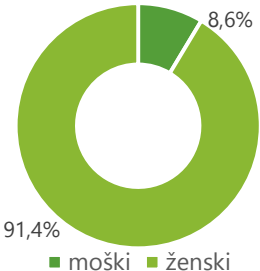
Za potrebe evalvacije vložka podrobneje prikazujemo predvsem **vlogo kadrov**, in sicer zagovornikov. Obenem nas zanima tudi **finančni vložek**.

Analizo kadrov prikazujemo iz podatkov, pridobljenih preko spletne ankete, kot tudi iz podatkov oz. evidenc, ki nam jih je pripravil Varuh (pri tem upoštevamo stanje podatkov na dan 18. 11. 2106) ter iz javno dostopnih letnih poročil Varuha:

a) Kadri

Iz evidenc Varuha smo preračunali spol in starost zagovornikov. Ugotavljamo, da je velika večina zagovornic ženskega spola, če primerjamo izračun za vse zagovornike in za tiste s statusom aktivnega zagovornika na dan 18. 11. 2016, kar je razvidno tudi iz spodnje preglednice in slike. To je tudi ena izmed ovir, s katerimi se sooča projekt, saj primanjkuje moških zagovornikov, ki so po mnenju skupine SIPP v določenih primerih nujno potrebni.

Preglednica 3.6: Zagovorniki glede na spol

	Spol vseh zagovornikov, v obdobju 2007–2016	Aktivni zagovorniki po spolu, na dan 18. 11. 2016	
Moški	10	5	 91,4% 8,6% ■ moški ■ ženski
Ženski	131	53	
Skupaj	141	58	

Vir: Evidenca Varuha

Pri starosti smo preračunali podatke le za aktivne zagovornike na dan 18. 11. 2016. Kaže se razpon po letih od najmlajšega zagovornika, ki ima 27 let, do najstarejšega, ki šteje 69 let. Povprečna starost je 47,3 let. Aktivne zagovornike smo razdelili v desetletne starostne skupine, največja skupina je tistih, ki so stari med 40 in 50 let, teh je 20, sledijo ostale, ki imajo po 11 oz. 12 zagovornikov, izstopa pa najmlajša starostna skupina, pod 30 let, kjer so samo trije zagovorniki (glej spodnjo preglednico).

Preglednica 3.7: Aktivni zagovorniki glede na starost

Starostna skupina	Število aktivnih zagovornikov na dan 18. 11. 2016	Preračun	Število let
do 30	3	minimum	27
nad 30 do 40	11	povprečna starost	47,3
nad 40 do 50	20	maksimum	69
nad 50 do 60	11		
nad 60	12	N=57	

Vir: Evidenca Varuha

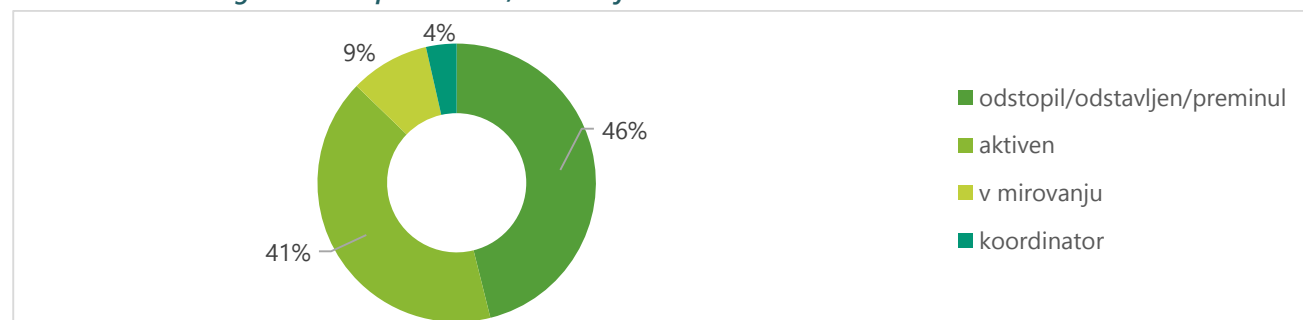
Podatki Varuha kažejo, da imajo v evidencah zabeleženo 141 oseb, ki so oz. so bili zagovorniki v celotnem obdobju izvajanja zagovorništva, to je od vključno leta 2007 do vključno meseca novembra 2016. Zagovorniki se delijo na podskupine oz. statuse, trenutno aktivnih zagovornikov je 58 oz. 41 %. Skoraj polovica zagovornikov je prekinila sodelovanje na različne načine, takih je 65 oz. 46 %, 13 oseb oz. 9 % zagovornikov je v mirovanju, kar pomeni, da so na bolniškem staležu ali na porodniškem dopustu, 5 oseb oz. 4 % pa je koordinatorjev, kot sledi iz spodnje preglednice in slike.

Preglednica 3.8: Število zagovornikov po statusih, v obdobju 2007–2016

Status zagovornika, stanje na dan 18. 11. 2016	Število zagovornikov skupaj v celotnem obdobju
Odstopil	61
Aktiven	58
V mirovanju	13
Koordinator	5
Premnul	2
Odstavljen po sklepu etične komisije	2
Skupaj	141

Vir: Evidenca Varuha

Slika 3.3: Število zagovornikov po statusih, v obdobju 2007–2016

Vir: Evidenca Varuha RS

Na drugi strani podatki iz spletne ankete kažejo, da je 44 aktivnih zagovornikov (oz. 61 % od skupaj 75 zagovornikov, ki je izpolnilo anketo), 12 v mirovanju (oz. 17 %), takih, ki so odstopili, pa je 7 (oz. 10 %; glede na prej prikazane podatke, ki izhajajo iz evidenc Varuha je očitno, da je anketa, ki smo jo pripravili za potrebe evalvacije, zajela premajhen delež teh, ki so od projekta odstopili). Bilo je še 9 oz. 13 % takih, ki so končali izobraževanje, niso pa še vodili nobenega primera. Trije zagovorniki niso odgovorili na to vprašanje.

Preglednica 3.9: Število zagovornikov po statusih, 2016

Status zagovornika	Število	Odstotek
Aktiven zagovornik	44	61 %
Zagovornik v mirovanju	12	17 %
Končal/-a sem izobraževanje, a še nisem vodil/-a nobenega primera	9	13 %
Od zagovorništva sem odstopil/-a	7	10 %
Skupaj	72	100 %

Vir: Spletna anketa

Pri zagovornikih, ki so v anketi navedli razloge za odstop od projekta (N = 7) prevladujejo a) osebni dejavniki (npr. zdravstveni razlogi, pomanjkanje časa). To so potrdili tudi predstavniki SIPP, ki dodajajo, da je delo zagovornika naporno in psihično zelo obremenjujoče, po njihovem mnenju pa so to ljudje, ki so že sicer zelo aktivni in preobremenjeni z ostalimi službenimi zadevami: »To je psihično zelo obremenjujoče. In če sistem ne deluje (sistem pa so sodišča in svetovanje staršem, delo s starši) potem ne moreš pomagati otroku in čutiš, kot da si ga še dodatno zlorabil. In to je pritisk, ki ni enostaven.«. Sledijo b) organizacijski dejavniki (in s tem procesni vidik projekta), kar je razvidno iz sledečih izjav: »Zaradi nestrokovnega izvajanja projekta«, »Pri vodenju nekaterih primerov se nisem strinjala z delovanjem zagovornika«. O organizacijskem vidiku je možno sklepati tudi na podlagi izjav, ki smo jih sicer umestili pod osebne dejavnike, v povezavi s pomanjkanjem časa, npr. »Iz Brežic mi je bilo predalet hoditi na srečanja v Ljubljano.« Predstavniki skupine SIPP so ob tem izpostavili enega izmed pomembnejših organizacijskih dejavnikov, povezanih z nudenjem zaščite zagovornikov: »Poznam dva ali tri primere, ki so odstopili, ker niso imeli nekega zavarovanja, zakonske podlage zadaj in se bojijo tudi tega, da jih kdo ne bi

še tožil.« Verjamejo, da bo po zakonski ureditvi zagovorništva manj osipa, saj bo bolje urejen tudi status zagovornika. Med dejavniki, ki lahko pogojujejo odstop so sodijo še ti, ki so povezani z vsebinski oz. konceptualnimi vprašanji projekta: »Za tiste, ki jaz vem, da so odstopili, so bili razlogi vsebinske narave. Se pravi, da so koncept zagovorništva videli drugače.«

Varuh RS izvaja usposabljanja oz. izobraževanja za nove zagovornike. Zagovorniki v anketi sicer navajajo, da v splošnem vodijo podatke o zagovorništvu (takih je skoraj tri četrtine vprašanih zagovornikov). Podatki torej obstajajo, gre le za vprašanje organiziranosti podatkov na enem mestu. Potreben bi bil enoten sistem, ki bi omogočal hiter in enostaven zajem podatkov oz. dostopnost do njih v kateremkoli trenutku. To velja tudi za podatke, s katerimi razpolagajo sodišča in CSD, saj ti, po ugotovitvah spletne ankete, ne vodijo posebnih evidenc o tej problematiki.

Kljub vsemu lahko iz spodnje preglednice opazimo, da je bilo številčno več novih zagovornikov v prvih letih izvajanja projekta, potem pa se število novih zmanjšuje. Morda to kaže na upadanje potreb oz. vsaj na takšno percepcijo s strani potencialnih pobudnikov za postavitev zagovornika (CSD, sodišča ipd.). O tem lahko sklepamo iz podatkov o izvedenih izobraževanjih, ki se ne izvajajo kontinuirano, temveč verjetno takrat, ko primanjkuje zagovornikov oz. se pojavijo potrebe. Po podatkih Varuha RS so bila v času od leta 2010 do danes namreč izvedena zgolj tri izobraževanja.

Preglednica 3.10: Število novih zagovornikov glede na izobraževanja, po letih

Leto	Izvedeno izobraževanje	Novi zagovorniki	Opomba
2007	da	21	Od tega so 3 kandidati po izobraževanju odstopili.
2008	da	23	V letnem poročilu je navedenih 48 kandidatov, ki pa so šteti za obe leti (2007 in 2008) skupaj. Od tega je bilo v 2008 dejansko na novo izobraženih 26 kandidatov.
2009	da	43	Od tega je 1 kandidat po izobraževanju odstopil.
2010	ne	0	Ni bilo potreb.
2011	da	24	
2012	ne	0	Ni bilo sredstev.
2013	ne	0	Ni bilo sredstev.
2014	da	18	
2015	ne	0	Ni bilo potreb.
2016	da	15	Od tega sta 2 kandidata po izobraževanju odstopila.

Vir: Letna poročila Varuha človekovih pravic

Upadanje števila novih zagovornikov dokazujejo tudi rezultati spletne ankete. Zagovornike smo v anketi vprašali, v katerem obdobju so se vključili kot zagovornik v projekt. Največ zagovornikov (43 %) se je vključilo v prvem obdobju (2007-2009), za tem pa število vključenih upada.

Preglednica 3.11: Obdobje vključitve v projekt Zagovorništvo glas otroka, glede na status zagovornika

Status zagovornika	2007–2009	2010–2012	2013–2016
Aktiven zagovornik	39 %	34 %	27 %
Zagovornik v mirovanju	50 %	42 %	8 %
Od zagovorništva sem odstopil/-a	57 %	29 %	14 %
Skupaj	43 %	35 %	22 %

Vir: Spletna anketa

Po upadanju števila novih zagovornikov bi lahko sklepali na zniževanje potreb, vendar tega ne potrjujejo evidence Varuha RS, iz katerih smo preračunali število primerov zagovorništva in srečanj med zagovornikom in otrokom ter povprečno število srečanj na primer, po letih. Podatki namreč kažejo, da je

primerov vsako leto več; podobno velja tudi za število srečanj po letih in povprečno število srečanj na primer (z izjemo zadnjih dveh let) (glej spodnjo preglednico in sliko).

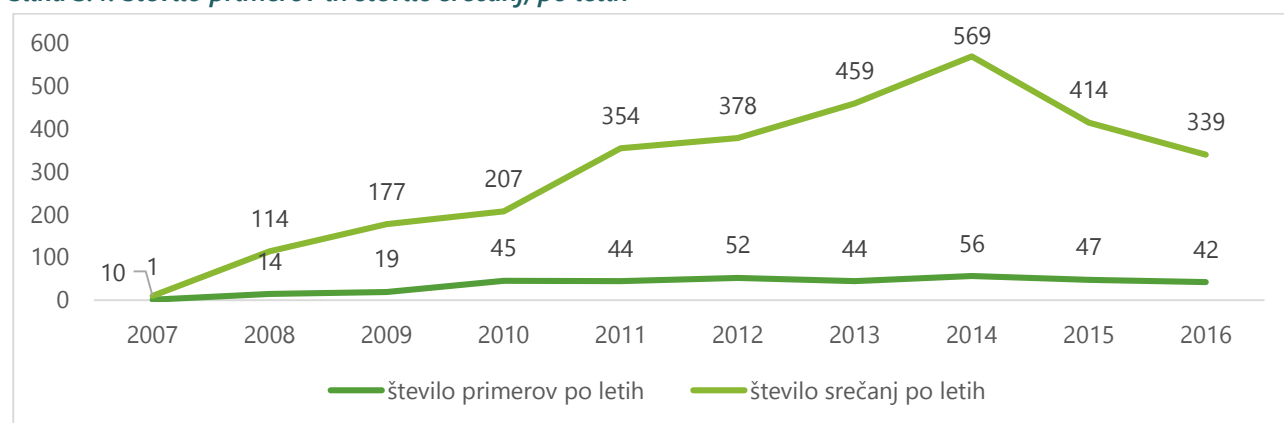
Preglednica 3.12: Število primerov in srečanj zagovornišva, po letih

Leto	Število primerov po letih	Število srečanj po letih	Povprečno število srečanj na primer, po letih
2007	1	10	10,0
2008	14	114	8,1
2009	19	177	9,3
2010	45	207	4,6
2011	44	354	8,0
2012	52	378	7,3
2013	44	459	10,4
2014	56	569	10,2
2015	47	414	8,8
2016	42	339	8,1
Skupaj	364	3021	8,3

Vir: Evidenca Varuha

Opomba: Stanje na dan 18. 11. 2016

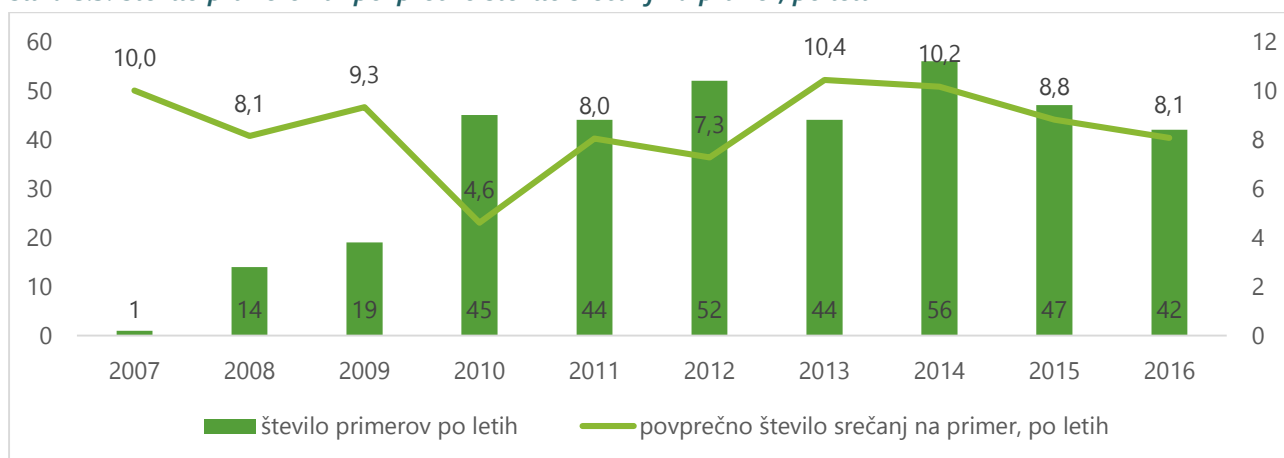
Slika 3.4: Število primerov in število srečanj, po letih

Vir: Evidenca Varuha

Opomba: Stanje na dan 18. 11. 2016

Slika 3.5: Število primerov in povprečno število srečanj na primer, po letih

Vir: Evidenca Varuha

Opomba: Stanje na dan 18. 11. 2016

Glede na to, da število novih zagovornikov upada, medtem ko število primerov narašča, se zdi, da so lahko zagovorniki preobremenjeni pri svojem delu, kar bi kazalo na neprimernost vložka. Vendar podatki iz spletne ankete kažejo, da temu ni tako, saj je največ vprašanih navedlo, da so do sedaj sodelovali v dveh do petih primerih (70 % vprašanih zagovornikov), medtem ko so zgolj trije zagovorniki imeli po več kot 10 primerov v času svojega delovanja.

Preglednica 3.13: Število primerov, v katerih je sodeloval zagovornik

Število primerov	Število zagovornikov	Odstotek
1	3	7 %
2	7	17 %
3	7	17 %
4	11	26 %
5	4	10 %
6	2	4 %
7	2	5 %
8	1	2 %
12	2	5 %
14	1	2 %
15	1	2 %
Skupaj	41	100 %

Vir: Spletna anketa

V povprečju primeri od datuma pobude do datuma zaključnega srečanja trajajo približno sedem mesecev (minimum: 0,5 meseca, maksimum: 41 mesecev oziroma 3 leta in pol) (Evidenca Varuha).

Sistem delovanja zagovorništva je trenutno razdeljen na sedem geografskih območij, ki so razporejena po celotni Sloveniji. Zanimalo nas je, kako so porazdeljeni zagovorniki glede na območja, da bi ugotovili dostopnost in s tem geografsko pokritost potreb.

Podatki iz ankete kažejo, da je največ zagovornikov (ne glede na status) v Ljubljanskem območju in bližnji okolici Ljubljane (19 oz. 25 %), sledi Gorenjsko območje (13 oz. 17 %), za tem sledijo Celjsko–koroško območje in Zasavje (12 oz. 16 %), Štajersko območje in SV del Slovenije (11 oz. 15 %), Dolenjsko območje in Posavje (10 oz. 13 %), ter Primorsko območje in Notranjsko–kraško območje in Goriško območje, pri obeh po 5 oz. 7 % zagovornikov.

Ravno tako podatki iz evidenc Varuha RS kažejo podobno sliko. V spodnji preglednici prikazujemo razporeditev zagovornikov, kot so navedli v anketi ter razporeditev iz evidenc Varuha RS, po območjih v celotnem obdobju ter razporeditev aktivnih zagovornikov na določen datum. Vidimo, da podatki enoznačno kažejo na to, da je največ zagovornikov v ljubljanski in v gorenjski regiji, pri ostalih pa so vidna manjša odstopanja.

Preglednica 3.14: Število zagovornikov glede na območje delovanja

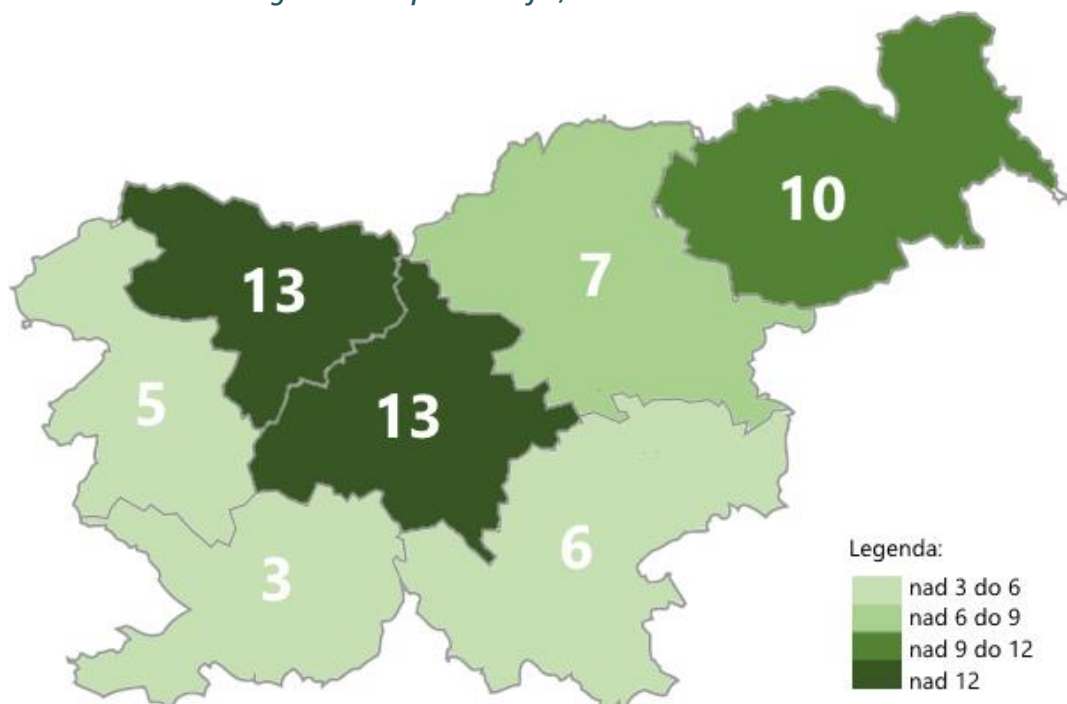
	Število zagovornikov, ne glede na status, po območjih, 2016 (podatki iz ankete)		Število zagovornikov, ne glede na status, po območjih, v obdobju 2007–2016		Število aktivnih zagovornikov glede na območje, stanje na dan 18. 11. 2016	
Ljubljansko območje in bližnja okolica Ljubljane	19	25,0 %	33	24,4 %	13	22,8 %
Primorsko območje in Notranjsko - Kraško območje	5	7,0 %	16	11,9 %	3	5,3 %
Goriško območje	5	7,0 %	13	9,6 %	5	8,8 %

	Število zagovornikov, ne glede na status, po območjih, 2016 (podatki iz ankete)		Število zagovornikov, ne glede na status, po območjih, v obdobju 2007–2016		Število aktivnih zagovornikov glede na območje, stanje na dan 18. 11. 2016	
Gorenjsko območje	13	17,0 %	27	20,0 %	13	22,8 %
Štajersko območje in SV del Slovenije	11	15,0 %	18	13,3 %	10	17,5 %
Celjsko – Koroško območje in Zasavje	12	16,0 %	18	13,3 %	7	12,3 %
Dolenjsko območje in Posavje	10	13,0 %	10	7,4 %	6	10,5 %
Skupaj	75	100 %	135	100 %	57	100 %

Vir: Spletna anketa in Evidence Varuha

Za lažjo predstavo v spodnjem zemljevidu prikazujemo podatke le za trenutne aktivne zagovornike (stanje na dan 18. 11. 2016, N = 57), glede na evidence Varuha.

Zemljevid 2: Število aktivnih zagovornikov po območjih, na dan 18. 11. 2016

Vir: Evidence Varuha RS

Preračunali smo tudi število primerov in srečanj glede na območje v celotnem obdobju izvajanja projekta. Skupaj je zabeleženih 359 primerov in 2992 srečanj. Podatki kažejo, da je največ primerov (in tudi srečanj) na gorenjskem (86 primerov in 824 srečanj), sledi ljubljansko območje (78 primerov in 778 srečanj), v ostalih pa je število srečanj nekoliko nižje (od 68 do 23 primerov in od 570 do 150 srečanj). Po drugi strani se tudi podatki o številu zagovornikov povezujejo s številom primerov in srečanj – največ zagovornikov v celotnem obdobju izvajanja projekta je ravno tako na gorenjskem in ljubljanskem območju (glej spodnjo preglednico in sliko), kar kaže na regijsko neenakost v pokritosti potreb otrok po tovrstni obliki pomoči.

Preglednica 3.15: Število primerov, srečanj in zagovornikov glede na območje izvajanja, v obdobju 2007–2016

	Število primerov	Število srečanj	Število zagovornikov, ne glede na status
Ljubljansko območje in bližnja okolica Ljubljane	78	778	33
Primorsko območje in Notranjsko - Kraško območje	27	261	16
Goriško območje	23	168	13
Gorenjsko območje	86	824	27

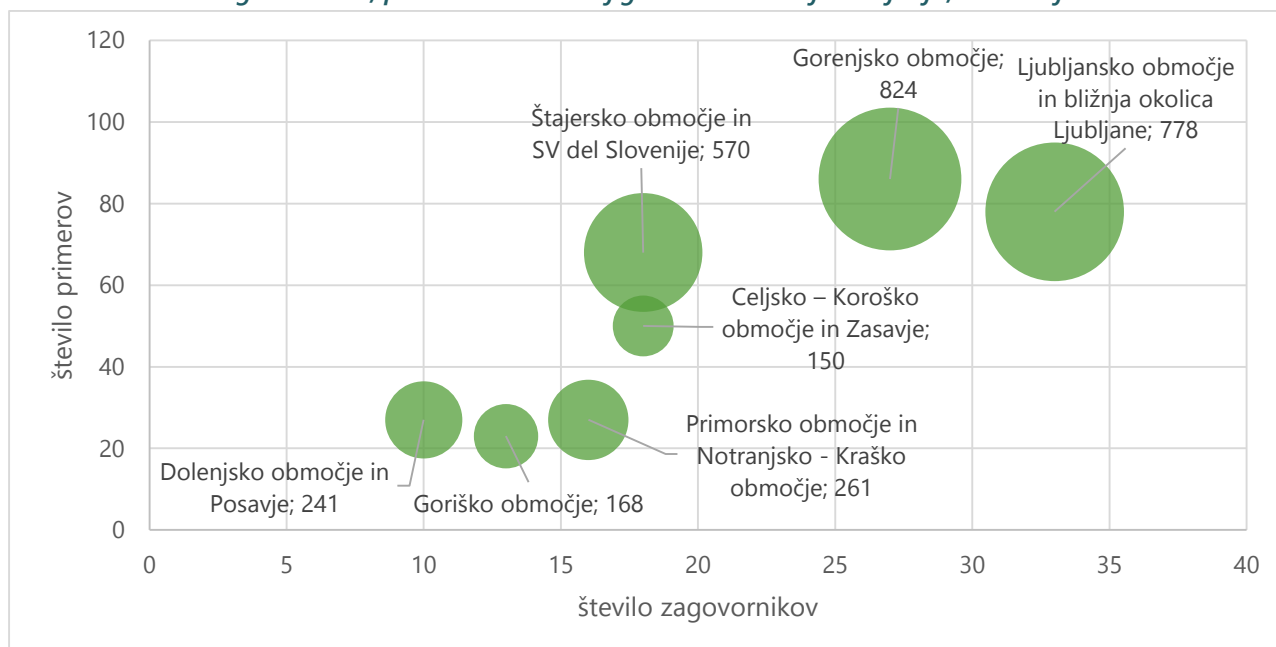
	Število primerov	Število srečanj	Število zagovornikov, ne glede na status
Štajersko območje in SV del Slovenije	68	570	18
Celjsko – Koroško območje in Zasavje	50	150	18
Dolenjsko območje in Posavje	27	241	10
Skupaj	359	2992	135

Vir: Evidence Varuha RS

Opomba: Stanje podatkov na dan 18. 11. 2016.

Stališče skupine SIPP je, da naj se s števili primerov zagovornike ne obremeni preveč (za pravno-formalno ureditev področja bi bilo treba potem normative natančno določiti): »Naše stališče je, da so to zaposleni ljudje, ki so zelo aktivni in če bi imeli preveč primerov na leto, to ne bi bilo dobro zaradi psihe. Zagovornik lahko pregori.«

Slika 3.6: Število zagovornikov, primerov in srečanj glede na območje izvajanja, v obdobju 2007–2016

Vir: Evidence Varuha RS

Opomba: Velikost mehurčka prikazuje število srečanj (večji mehurček pomeni več srečanj glede na območje).

Primerjava števila srečanj na zagovornika in števila srečanj na primer v celotnem obdobju od 2007 do 2016 kaže, da je nizko število srečanj značilno za Celjsko-Koroško-Zasavsko območje (8,3 srečanja/zagovornika), največje pa za Gorenjsko (30,5 srečanj/zagovornika), kar lahko kaže na preobremenjenost zagovornikov na določenih območjih.

b) Finance

Finančni vložek je pomemben element vsakega projekta. Le z rednim financiranjem se lahko projekt razvija, uveljavi in končnim uporabnikom zagotavlja ustrezne razmere za reševanje prvotnih težav, jih opolnomoči in sčasoma omogoča napredovanje.

Podatki o financiranju projekta Zagovornik – glas otroka kažejo na relativno stabilno zagotavljanje sredstev za izvajanje projekta, ne glede na povečanje števila primerov zagovorništva. V letu 2007 so bila

dodeljena le sredstva za prvo izobraževanje, v naslednjih letih pa se je vzpostavilo redno financiranje za delovanje projekta, v letih 2012 in 2013 so bila dodeljena sredstva nekoliko nižja zaradi vpliva gospodarske recesije. V letnih poročilih Varuha RS je navedeno, da so ta sredstva namenjena materialnim stroškom in povečanemu obsegu dela ter prispevkom za zaposlene (glej spodnjo preglednico in sliko). Preostanek sredstev, ki se ne porabijo v posamičnem letu, se vrne v proračun.

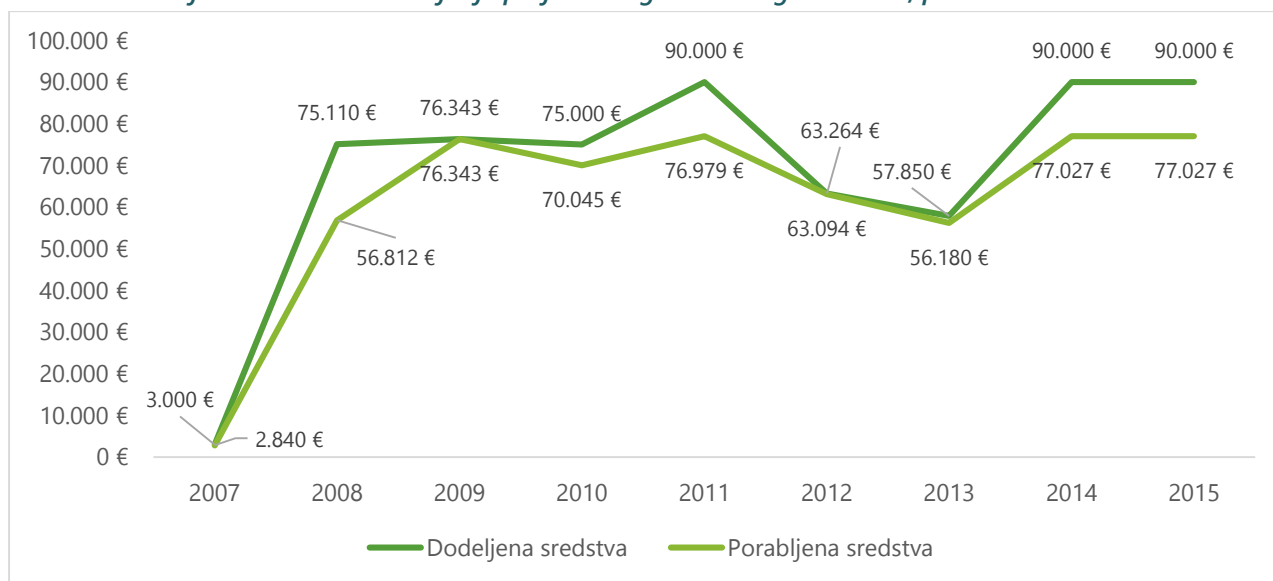
Preglednica 3.16: Pregled financ za izvajanje zagovorništva, po letih⁸

Leto	Dodeljena sredstva	Veljavni proračun	Porabljena sredstva	Preostanek sredstev	Opomba
2007	3.000,00 €	np	2.840,00 €	160,00 €	sofinanciranje izobraževanja za zagovornike (MDDSZ)
2008	75.110,00 €	np	56.812,00 €	18.298,00 €* ⁸	
2009	76.343,00 €	73.941,00 €	73.941,00 €	2.402,00 €	
2010	75.000,00 €	75.000,00 €	70.045,00 €	4.955,00 €	
2011	90.000,00 €	80.858,00 €	76.979,00 €	3.879,00 €	
2012	63.264,00 €	63.264,00 €	63.094,00 €	170,00 €	vpliv recesije
2013	57.850,00 €	57.847,00 €	56.180,00 €	1.667,00 €	vpliv recesije
2014	90.000,00 €	np	77.027,00 €	12.973,00 €* ⁸	
2015	90.000,00 €	78.810,00 €	77.027,00 €	1.783,00 €	

Vir: Letna poročila Varuha človekovih pravic RS

Opomba: np – ni podatka; *razlika med dodeljenimi in porabljenimi sredstvi.

Slika 3.7: Dodeljena sredstva za izvajanje projekta Zagovornik – glas otroka, po letih

Vir: Letna poročila Varuha človekovih pravic RS

Opomba: np – ni podatka.

Najnižja vrednost finančnih sredstev velja za leti 2012 in 2013, ko ni bilo izvedenih izobraževanj za nove zagovornike (na drugi strani pa finančna sredstva ostajajo enaka tako v letu 2014 kot v letu 2015, pa čeprav v letu 2015, za razliko od preteklega leta, ni bilo izobraževanj).

3.3 PROCES (P)

Pri analizi procesa projekta nas zanima:

⁸ Za leto 2016 še ni podatka.

- identifikacija ključnih organizacijskih vidikov projekta.
- Ali so organizacijska struktura in procesi, ki se odvijajo znotraj projekta, primerni?

Zanima nas predvsem organizacijski vidik projekta, želimo pa tudi izvedeti ali so organizacijska struktura in procesi, ki se odvijajo znotraj nje, primerni. Upošteva je značilnosti projekta Zagovornik - glas otroka bomo na tem mestu organizacijski vidik analizirali skozi različne kriterije: a) upoštevamo procese, ki potekajo v okviru samega projekta zagovorništva otrok (kot so izobraževanja in usposabljanja zagovornikov, supervizije, pokritost/dostopnost projekta glede na posamezna področja delovanja, ter tudi model zagovorništva); b) procese, povezane s prizadevanji za formalnopravno ureditev zagovorništva otrok. Interpretacijo ugotovitev naslanjamo na rezultate predhodnih faz evalvacijskega modela, predvsem konteksta projekta. Posebej smo namreč pozorni na to, v kolikšni meri ta faza določa sam proces projekta in vpliva nanj⁹.

Kot smo izpostavili že v poglavju o kontekstu projekta, se iz odprtih odgovorov anketiranih kažejo slabosti in tveganja projekta predvsem na organizacijski ravni. Če za interpretacijo uporabimo modificiran model KVPI, lahko identificiramo možne pomanjkljivosti projekta na procesni ravni. V največji meri gre za pomanjkljivosti, ki izhajajo iz nezadovoljive formalne ureditve projekta, kar posledično negativno vpliva na zadovoljenost potreb zagovornikov (npr. potreba po varnosti, moči vplivanja ipd.) in prepoznavnost samega projekta. Očitno je součinkovanje procesa in konteksta, ki bi bilo lahko, po mnenju vprašanih, izboljšano v primeru formalne vzpostavitve zagovorništva. Eden od anketiranih npr. pravi: *»Zaradi neumeščenosti v zakonodajo, institucije zagovornika včasih ne jemljejo kot enakovrednega partnerja.«* Velik pomen pravno-formalni ureditvi pripisujejo tudi člani SIPP, s čimer naj bi se rešilo težave, ki trenutno predstavlja enega večjih problemov projekta, in sicer da je pravica otroka do zagovornika v preveliki meri odvisna od »človeškega faktorja«, od pripravljenosti za sodelovanje drugih akterjev: *»Preveč je prepuščeno posamezniku. Če starš ne bo dal soglasja, potem če center ne bo izdal določbe...potem ni nič. Zato ker je to projekt in je uspeh že to, da je zdržal deset let. Bi pa to z zakonodajo rešili. Recimo sodišča – oni bodo takoj, ko bo pravno-formalno določeno, pripravljeni sodelovati. Najmanjši problem bo na sodiščih, ker oni tako delujejo, potrebujejo pravne podlage.«*

Vendar pa se vsi anketirani ne strinjajo s tem, da bi morebitna formalna ureditev zagovorništva prinesla zgolj pozitivne rešitve. Med tveganji opozarjajo na: prevzemanje vlog (npr. »zagovorništvo ne sme prevzemati vloge, ki jo morajo v postopkih odigrati druge institucije«) in na birokratizacijo postopkov. Do podobnih ugotovitev smo prišli tudi v drugi fazi evalvacije. Starši imajo npr. glede formalne sprejetosti projekta zagovorništva v pravni red mešane občutke. Večina jih je projekt dobro sprejela, zato si želijo čimprejše uzakonitve, na drugi strani pa so nekateri skeptični, predvsem zaradi strahu pred dodatnimi administrativnimi in birokratskimi ovirami in s tem upočasnitve postopka. Na problem birokratizacije zagovorništva v primeru formalne ureditve opozarjajo tudi supervizorji (ki so sicer pravno formalni ureditvi področja naklonjeni): *»Podpiram formalno ureditev zagovorništva. Ob tem upam, da bo ohranjena svežina dela in ne bo dodatnih formalnosti in birokratskih zahtev, ki bi lahko slabo vplivale na relativno svobodno vlogo zagovornika. Ne bi bilo dobro, če bi projekt postal »še ena institucija.«*

⁹ Čeprav je včasih v praksi težko postaviti jasno ločnico med posameznimi fazami projekta. Določeni vidiki so namreč vpeti npr. tako v kontekst kot v proces. Iz tega razloga smo se pri nekaterih kazalnikih srečevali z dilemami glede njihove umestitve v točno določeno fazo (npr. težave z zagotavljanjem rednih srečanj z otrokom lahko razumemo kot odraz konteksta ali pa kot pokazatelj procesa).

Součinkovanje in prepletenost obenem določa okvir in pokritost potreb otrok, vključenih v projekt. Razlogi za negativno součinkovanje se tudi v tem primeru, po mnenju vprašanih (zagovornikov, CSD in sodišč), skrivajo v neustrezni formalni ureditvi zagovorništva pri nas (npr. »brez pravnih podlag tvegamo prostovoljnost sodelovanja deležnikov, kar ni nujno racionalno in v otrokovo korist«), kot v sami organizaciji projekta (npr. »po zaključku postopka bi bilo potrebno še nadaljnje spremljanje otroka s strani zagovornika, saj predvidevamo, da se med njima vzpostavi zaupen odnos«).

Ostale negativne procesne vidike, ki niso povezani s problematiko (ne)formalne ureditve projekta, vprašani najpogosteje pripisujejo neustreznim kriterijem izbora zagovornikov in njihovih izobraževanj ter usposabljanj. Med njihovimi predlogi zaboljšanje projekta so tako na primer:

- »1. zakonska podlaga; 2. poskrbeti, da vsi aktivni zagovorniki prejmejo vsaj dva primera na leto; 3. ustrezna izobraževanja; in 4. preverjanje znanja zagovornikov oz. podaljševanje licence zagovornikov« (zagovorniki)
- »Boljša izbira kandidatov za zagovornika, edukacija, pogostejše preverjanje usposobljenosti zagovornikov« (CSD)
- »Več usposabljanj, seznanitev s primeri in dilemami, ki se pojavljajo v praksi« (zagovorniki)
- »Sodelovanje med institucijami, povratne informacije« (CSD)
- »Redne letne samoevalvacije na posameznih regijskih področjih, psihohigiena zagovornikov, kritični strokovni prijatelj, regijska supervizija« (zagovorniki)
- »Mogoče s poročilom zagovornika vpletenim udeležencem v smislu smernic, kako naj kot starša ali institucija prispevajo svoj delež za lepše in boljše življenje otroka« (CSD)

K temu dodajamo še mnenje supervizorja: »Nekateri slabo usposobljeni koordinatorji, premalo časa namenjenega za supervizijo zagovornikov, koordinatorji brez supervizije (!), včasih ni sprotnih opozoril na nepravilnosti, ki jih zagovornik naredi in so razvidne iz poročil.«

Ugotovitve strnjeno povzamemo v spodnji preglednici.

Preglednica 3.17: Popis subjektivnih ocen anketiranih o procesnem vidiku projekta

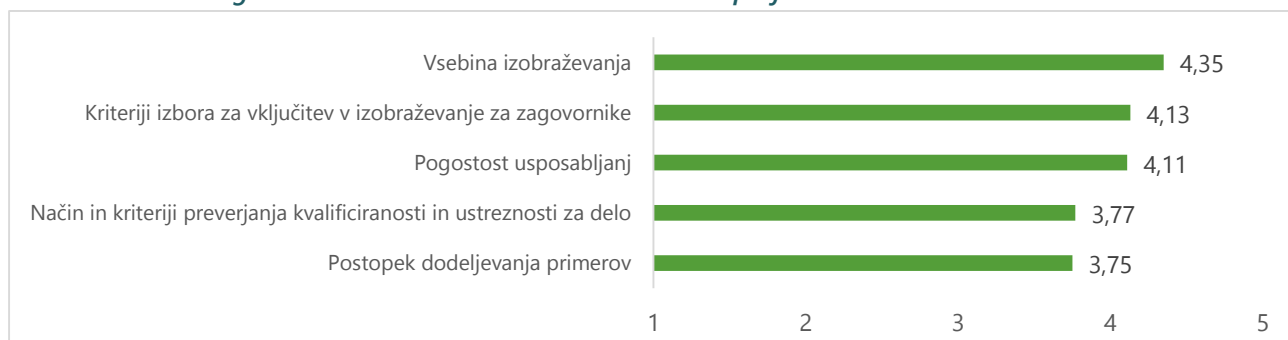
Pozitivno	Negativno
Dostopnost (v smislu regijske dostopnosti koordinatorjev in zagovornikov)	Pomanjkanje formalne ureditve projekta (v smislu neumeščenosti v zakonodajo)
Strokovnost zagovornikov	(Ne)določitev optimalnega števila zagovornikov »Ne sme biti preveč zagovornikov, ker obstoječi ostajajo brez primerov in so na nek način nepripravljeni«
Transparentnost	Nefleksibilnost in odtujenost vodstva projekta
Učinkovitost	Nejasni protokoli, nejasna vloga zagovornikov ¹⁰
Pozitivno	Negativno
Prepoznavnost projekta	Neprepoznavnost projekta ¹¹
	Pomanjkanje primernih prostorov za srečanja z otroki
	Premalo časa, namenjenega za supervizijo zagovornikov
	Slaba usposobljenost nekaterih koordinatorjev
	Pomanjkanje supervizije za koordinatorje
	Nestrokovnost zagovornikov
	Birokratizacija postopkov
	Neustrezni kriteriji za izbor zagovornikov
	Nedostopnost (regijsko)

Vir: Spletna anketa in anketa med supervizorji

Opomba: Preglednica vsebuje opis vseh citatov, ne glede na pomembnost le-teh (v smislu števila citatov) – določena problematika je tako lahko umeščena tako pod pozitivno kot negativno stran procesa (npr. prepoznavnost projekta).

Na drugi strani pa opisanih ugotovitev ne potrjujejo izsledki iz zaprtih tipov vprašanj. Na podlagi teh se zdi, da so procesi, vezani na zagovorništvo otrok v ožjem pomenu primerni, da se otrokov glas sliši in da otrok okrepi svoj položaj in procesne pravice v postopkih, ki ga zadevajo ter da enakopravno uveljavlja svojo voljo in koristi. Anketirani namreč precej visoko ocenjujejo nekatere vidike projekta, povezane s procesi (povprečne ocene prikazujemo v spodnji preglednici).

Slika 3.8: Ocena zagovornikov o ustreznosti izbranih vidikov projekta

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ne ustrezajo, 5 pa popolnoma ustrezajo.

¹⁰ Predstavniki SIPP so na skupinskem intervjuju na nejasno vlogo zagovornikov opozorili v dveh točkah: a) v primerih, ko zaradi nesoglasja staršev, uporabijo institut skrbnika za poseben primer: »Potem imamo različne interpretacije, kako naj zagovornik uresničuje svoje poslanstvo, če je postavljen z odločbo, kot skrbnik za poseben primer. Nam je to samo sredstvo, da lahko z družino oziroma z otrokom pridemo v stik, da sploh lahko sodelujemo. Sodišča oziroma institucije pa razumejo, kot je zapisano za skrbnika za poseben primer, kar pomeni, da mora zagovornik odločati o koristi otroka. Mi se pa temu izogibamo, ker to ni naša naloga.«; b) o konceptualnih premislekih, v povezavi z vlogo staršev, o čemer so imeli snovalci projekta dolgo časa različna mnenja: »Tudi med nami je bil zelo velik poudarek na pravicah staršev. V roku približno dveh let pa smo sedaj to uskladili.« / »Nekateri so koncept zagovorništva videli drugače. So videli nekoliko širše, da je servis celotne družine. Kar smo mi potem zelo izbrusili in določili, kaj je vloga zagovornika. Nekateri pa so imeli težave, ali pa jih še vedno imajo, pri sprejemanju končne odločitve in vidijo širše.«

¹¹ Na skupinskem intervjuju so predstavniki SIPP razložili, da promocija projekta poteka zadržano: »Gre za projekt. To ni pravno-formalno sistemsko vzpostavljena institucija, ampak projekt. In je zaradi tega promocija projekta zadržana, saj v nasprotnem primeru morda trenutna postavka s številom zagovornikov in tako naprej ne bi zdržala.« Kljub temu ob tem dodajajo, da bi lahko več vlagali v promocijo: »V letu 2017 imamo plan izvesti promocijo in predstavitve po vseh okrožnih sodiščih po državi, pa generalnemu državnemu sodišču, pa centru za informiranje v pravosodju. Skratka, tudi mi ugotavljamo, da je bilo mogoče še malo znano in prepoznavno.«

Obenem so v veliki meri zadovoljni z vsemi podanimi vidiki projekta.

Slika 3.9: Ocena zadovoljstva z vidiki projekta

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni zelo nezadovoljen, 5 pa zelo zadovoljen.

Pri ocenjevanju organizacije¹² projekta prihaja do pomembnih razlik med zagovorniki glede na njihov status. Zagovorniki, ki so končali izobraževanje, vendar še niso vodili nobenega primera, običajno podajajo najvišje ocene – so torej najbolj zadovoljni s samim procesom projekta (to še posebej velja za vidike, ki jih prikazujemo v spodnji preglednici). Na drugi strani pa tisti, ki so od zagovorništva odstopili, najnižje ocenjujejo omenjeni vidik (čeprav je pomembno poudariti, da so ocene tudi pri njih še vedno relativno visoke in ne padejo pod oceno 3).

Preglednica 3.18: Odnos do organizacije projekta glede na status zagovornika

Status zagovornika	Ustreznost vidikov projekta		Zadovoljstvo z vidiki projekta	
	Vsebina izobraževanja	Pogostost usposabljanja zagovornikov	Vsebina usposabljanja zagovornikov	Organizacija zagovorništva
Aktiven zagovornik	4,34	4,06	4,21	3,82
Zagovornik v mirovanju	4,22	3,67	4,11	3,88
Končal/-a sem izobraževanje, a še nisem vodil/-a nobenega primera	5,00	4,75	5,00	4,75
Od zagovorništva sem odstopil/-a	3,00	3,75	4,00	3,75

Vir: Spletna anketa

Opomba: Stolpec 1 in 2 - ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ne ustrezajo, 5 pa popolnoma ustrezajo; stolpec 3 in 4 - ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni zelo nezadovoljen, 5 pa zelo zadovoljen.

¹² Med organizacijskimi vidiki je treba omeniti še dostop do informacij in vsebino le-teh. Podatki spletne ankete kažejo, da so skoraj vsi starši z dobljenimi informacijami o projektu zadovoljni (95 %). Najpogosteje do njih dostopajo preko različnih medijev (internet, TV, časopis), v nekoliko manjši meri pa tudi prek CSD in Varuha človekovih pravic (šole se v tem primeru niso izkazale kot pomemben vir informacij, saj je na ta način zgolj en starš dostopal do podatkov o projektu zagovorništva). Glede na to, da smo v enem od prejšnjih poglavij ugotovili, da pričakovanja staršev v določenem delu odstopajo od osrednje ideje projekta, bi bilo morda smiselno zagotoviti, da natančne in jasne informacije do staršev v prvi vrsti pridejo preko uradnih institucij (preko Varuha človekovih pravic in CSD).

Slika 3.10: Odnos do organizacije projekta, zagovorniki skupaj

Vir: Spletna anketa

Opomba: Graf 1 in 2 - ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ne ustrezajo, 5 pa popolnoma ustrezajo; graf 3 in 4 - ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni zelo nezadovoljen, 5 pa zelo zadovoljen.

Podobno, kot smo ugotavljali za posamezne vidike projekta, velja tudi za odnos anketiranih do uresničevanja ciljev projekta. Najvišje ocenjujejo vzpostavitev mreže usposobljenih zagovornikov po vsej državi (ki pa so vendarle nekoliko nižje, če vprašanje postavimo nekoliko drugače, v smislu enakomerne pokritosti vseh regij z mrežo zagovornikov), iz česar gre sklepati, da anketiranci ocenjujejo, da je mreža vzpostavljena, da pa po njihovem mnenju še ne pokriva vseh področij Slovenije popolnoma enakomerno, kar posredno pomeni, da zagovornik otrok še ni enako dostopen v vseh regijah. Sledi izoblikovanje modela zagovornika otrokovih pravic in oblikovanje jasnih protokolov¹³ ravnanja v procesu zagovorništva. Pri tem ne opažamo razlik v odgovorih med posameznimi akterji, čeprav je pomembno poudariti, da ocene sodišč nekoliko odstopajo navzdol.

Preglednica 3.19: Ocena uresničenosti ciljev projekta

	Zagovornik	CSD	Sodišča	Skupaj
Vzpostavitev mreže usposobljenih zagovornikov po vsej državi.	4,05	3,97	3,64	3,98
Izoblikovanje modela zagovornika otrokovih pravic.	3,93	3,94	3,42	3,87
Oblikovanje jasnih protokolov ravnanja v procesu zagovorništva.	3,93	3,73	3,45	3,81
Enakomerna pokritost vseh regij z mrežo zagovornikov.	3,55	3,61	3,22	3,53
Postavitev zagovorništva otrokovih pravic kot neodvisnega instituta.	2,30	3,19	3,30	2,73
Umestitev zagovornika otrokovih pravic v zakonodajo.	2,18	3,09	3,25	2,64

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ne, 5 pa popolnoma.

Ena od pomanjkljivosti notranje ureditve projekta bi morda lahko bila razvidna v poznem vključevanju zagovornikov v proces, zaradi česar imajo potem ti posledično težave pri nudenju opore in pomoči otrokom. Zagovorniki namreč ocenjujejo, da se v praksi občasno srečujejo s tovrstnimi problemi (AS = 2,52)¹⁴.

¹³ V okviru prizadevanj za formalnopravno ureditev zagovorništva otrok se opaža, da protokoli o ravnanju v zagovorništvu kot interni dokumenti obvezujejo predvsem zagovornike, medtem ko za druge akterje v procesu zagovorništva zaradi pomanjkljive formalnopravne urejenosti niso obvezni. Možno je, da v praksi zaradi tega nastajajo nejasnosti, ki bi lahko sprožale nepotrebne konflikte tako znotraj projekta, kot tudi v zainteresirani javnosti. V vprašalniku tega nismo preverjali, bi bilo pa za nadaljnje analize s tega področja pomembno vključiti tudi ta vidik.

¹⁴ Glede časovnega vidika bi veljalo izpostaviti še ugotovitev, da se v praksi dogaja, da določen del zagovornikov v sam proces zagovorništva vstopa relativno pozno, v smislu razlike med časom od prvega izobraževanja in do prevzema prvega primera. Večina zagovornikov, ki so izpolnili anketo, se je izobrazilo v obdobju 2007-2009, medtem ko je večji del prevzel prvi primer potem šele kasneje v obdobju 2010-2012, zaradi česar obstaja bojazen o slabši opremljenosti z znanjem, če ga ti v tem času ne obnovijo.

Nasprotno pa procesi, vezani na uveljavljanje projekta in zagovorništva otrok v uradnih postopkih kažejo, da ne dosegajo pričakovanj. Preostala dva cilja iz zgornje preglednice, ki sta vezana na uveljavljanje projekta zagovorništva otrok navzven, v širši družbi (postavitev zagovorništva otrokovih pravic kot neodvisnega instituta in umestitev zagovornika otrokovih pravic v zakonodajo), imata najnižje ocene uresničenosti v vseh skupinah. Velja, da so zagovorniki značilno manj zadovoljni z njunim uresničevanjem, kot predstavniki CSD in sodišč. Glede na to, da gre pri omenjenih dveh kazalnikih za procese, ki še niso uresničeni, višja ocena sodišč (v primerjavi z ostalima dvema akterjema) lahko kaže na nepoznavanje problematike (kar se je potrdilo že v poglavju o kontekstu projekta).

3.4 IZDELEK/IZID (I)

V zaključnem delu poglavju o rezultatih evalvacije projekta se lotevamo analize zadnje faze modificiranega modela KVPI. Gre za fazo, ki je za potrebe naše evalvacije, v kateri nas zanima uspešnost projekta, ključna. Ugotavljamo:

- kaj so izidi projekta?
- Kako kontekst vpliva in določa izide?

V tem poglavju torej pozornost namenjamo izidom projekta, ki jih analiziramo z vidika števila primerov/pobud za zagovorništvo in doseganja učinkov projekta ter uresničevanja ciljev in namenov projekta. Pri vrednotenju uspešnosti izidov skušamo v kar največji meri upoštevati vpliv predhodnih faz in njihovo součinkovanje ter prepletenost.

Natančnega pregleda pobud in primerov zagovorništva na podlagi pridobljenih podatkov iz anketnega vprašalnika ne moremo podati, saj so ocene (glede na to, da velik del vprašanih ne vodi posebnih evidenc o tem) nezanesljive, uporabljene pa so za CSD in za sodišča različne. Vse kaže, da so anketiranci en primer šteli v več kategorij, kar pomeni, da se kategorije v praksi prekrivajo. Zagovorniki npr. poročajo o skupaj 189 primerih, v kolikor seštejemo posamične tipe primerov pa je teh neprimerno več, in sicer 280¹⁵. Kot sledi iz spodnje preglednice, so zagovorniki najpogosteje vključeni v primere, ki so povezani z razveznimi postopki in stiki s starši.

Preglednica 3.20: Število primerov, ki so jih obravnavali zagovorniki, po vsebini

Sodelovanje zagovornikov po vrsti primerov	Število primerov	Odstotek primerov
Število vseh primerov skupaj	189	100 %
Od tega: Razvezni postopek (zaupanje v vzgojo in varstvo in določitev stikov s starši)	72	38,1 %
Stiki s starši (težave, spremembe stikov)	88	46,6 %
Stiki s starimi starši in drugimi osebami	7	3,7 %
Postopek za predodelitev otroka	23	12,2 %
Odvzem otroka iz družine	13	6,9 %
Nasilje v družini	18	9,5 %
Zanemarjanje in ogroženost otroka	10	5,3 %
Sum spolne zlorabe	7	3,7 %
Odločanje o prepovedi približevanja	5	2,6 %
Rejništvo	13	6,9 %
Oddaja otroka v mladinski dom, zavod	14	7,4 %
Pomoč pri urejanju statusa otroku	7	3,7 %
Drugo	3	1,6 %

Vir: Spletna anketa

Zanimalo nas je, v kolikšni meri zagovorniki sodelujejo z institucijami v smislu, da jih le-te postavijo za posamezen primer. Iz spodnje preglednice je razvidno, da je tega sodelovanja veliko več s CSD kot s sodišči¹⁶.

¹⁵ Skupno število primerov iz evicenc Varuha RS kaže, da je bilo v obdobju 2007–2016 obravnavanih 359 primerov.

¹⁶ Sodelovanje s šolami ni takšno, kot bi si snovalci projekta želeli, saj ti pobud za postavitev zagovornika ne podajajo, ne glede na to, da potrebe otrok po zagovorniku, po mnenju predstavnikov SIPP, vsekakor opažajo (npr. v primeru nasilja med vrstniki, težavah pri odnosih s starši, z učitelji, ipd.).

Preglednica 3.21: Sodelovanje zagovornikov z institucijami

Sodelovanje zagovornikov po instituciji	Število primerov
Kolikokrat ste bili kot zagovornik postavljeni z odločbo centra za socialno delo?	85
Kolikokrat ste kot zagovornik sodelovali s centrom za socialno delo (bodisi s posredovanjem poročila in izjave otroka bodisi z udeležbo na medinstitucionalnih timih ipd.)?	152
Kolikokrat ste bili kot zagovornik postavljeni s strani sodišča?	15
Kolikokrat ste kot zagovornik sodelovali na sodišču (bodisi s poročilom bodisi z udeležbo na obravnavi)?	70

Vir: Spletna anketa

Ugotovitev, ki izhaja iz zgornje preglednice, se nanaša na vlogo sodišč v projektu. Očitno je, da so sodišča neprimerno manj vpeta v projekt (v primerjavi s CSD, na kar smo opozorili že tudi v predhodnih poglavjih), saj so zagovorniki v malo primerih postavljeni z njihove strani (prav tako prihajajo pobude za postavitve zagovorništva s strani sodišč v manjši meri kot to velja za CSD).

Devet CSD in 20 sodišč je odgovorilo, da še niso obravnavali nobenega primera zagovorništva. Poglaviti razlog za to pripisujejo pomanjkanju potreb po zagovorništvu (razviden je vpliv in prepletenost konteksta z izidi). Območji, kjer je takih institucij največ, sta Štajersko območje in SV del Slovenije in Celjsko – Koroško območje z Zasavjem.

Preglednica 3.22: Institucije, ki še niso obravnavale nobenega primera zagovorništva, glede na območje

Območje	Institucije, ki še niso obravnavale nobenega primera	
	Število	Odstotek
Ljubljansko območje in bližnja okolica Ljubljane	5	17,2 %
Primorsko območje in Notranjsko - Kraško območje	4	13,8 %
Goriško območje	2	6,9 %
Gorenjsko območje	2	6,9 %
Štajersko območje in SV del Slovenije	6	20,7 %
Celjsko – Koroško območje in Zasavje	6	20,7 %
Dolenjsko območje in Posavje	4	13,8 %
Skupaj CSD in sodišča	29	100 %

Vir: Spletna anketa

CSD so torej v primerjavi s sodišči precej bolj vpeti v projekt. Dinamika vključevanja CSD v projekt Zagovornik – glas otroka je posredni kazalec sprejetosti projekta. Dinamika vključevanja po eni strani kaže, kdaj je bil projekt dostopen za CSD na določenem območju, po drugi pa je odraz prepoznavnosti in koristnosti projekta s strani CSD, staršev ali drugih akterjev. Kot je pričakovano, so najhitreje vstopali v projekt CSD v Ljubljanskem območju. Prve primere, v katerem so sodelovali zagovorniki s tega območja, so večinoma (58%) obravnavali v prvem obdobju (2007-2009), ko je bil projekt omejen predvsem na to območje. Preostala območja lahko glede dinamike razdelimo v tri skupine:

- območji, kjer so CSD relativno hitro sprejeli projekt: Goriško, območje in območje SV Slovenije, kjer je v prvem obdobju vstopilo več kot 40 % CSD, ki so odgovorili na to vprašanje.
- Območja, kjer je proces sprejemanja potekal počasneje: Gorenjsko, Primorsko-Notranjsko-Kraško in Celjsko-Koroško-Zasavsko območje, za katere je značilno, da so CSD kasneje začeli sodelovati z zagovorniki (v obdobju od 2012 do 2014, pri čemer je čas vključevanja CSD v Celjsko-Koroško-Zasavskem območju zelo raznolik. CSD s tega območja so se vključevali v vseh obdobjih, petina pa jih še ni imela nobenega primera).

- Najkasneje so se začeli vključevati CSD iz Dolenjsko-Posavskega območja. En CSD iz tega območja je obravnaval prvi primer, v katerem je sodeloval zagovornik v obdobju od 2012 do 2014, kar 40 % CSD s tega območja pa še ni obravnavalo takega primera.

Predstavniki skupine SIPP razlike med CSD pri vstopanju v projekt razložijo s težavnostjo primerov: »Zakaj je tako težko prodreti do centrov? Tisti, ki dajo pobudo, jo po navadi dajo za zelo težke primere. Če se zelo pozno vstopi v družino, če se pozno pomaga otroku, tisti njegov glas sploh ni več njegov glas. In če se začne s težkimi primeri in se kaj dosti ne da narediti, potem rečejo »pa saj je brez veze«. Z lahkimi primeri pa tisti, ki ne poznajo, ne vstopajo. Smo že veliko razmišljali, kaj storiti, da bi bila pokritost bolj enakomerna.«

Podatke, pridobljene s spletno anketo, smo preverili še z uradnimi evidencami Varuha. Ti v precejšnji meri potrjujejo subjektivne zaznave vprašanih, se pa podatki nekoliko razlikujejo od njihovih ocen (kar je razumljivo, saj ne vodijo evidenc o primerih, za katere smo jih spraševali). Po podatkih Varuha prav tako največ pobud za postavitve zagovornika podajo CSD, sledijo starši otrok. Sodišča se za to odločijo zgolj v redkih primerih (le 10 sodišč je že dalo pobudo).

Preglednica 3.23: Pobude za zagovorništvo po akterjih

Akterji	Število	Odstotek
CSD	204	45,8 %
Starši	187	42,0 %
Otrok	14	3,1 %
Sodišče	10	2,2 %
Stari starši	8	1,8 %
Odvetnik	3	0,7 %
Šole	2	0,4 %
Drugo	17	3,8 %
Skupaj	445	100 %

Vir: Evidenca Varuha

Pri pobudah prednjačijo zadeve, povezane s stiki s starši, medtem ko so ostale zadeve (kot so razvezi postopek, odvzem otroka iz družine, oddaja otroka v mladinski dom/zavod, nasilje v družini, zanemarjanje in ogroženost otroka, sum spolne zlorabe, rejništvo pristane v precej manjši meri.

Preglednica 3.24: Pobude po vsebini

Akterji	Število	Odstotek
Stiki s starši	161	41,0 %
Predodelitev otroka	65	16,5 %
Razvezni postopek	34	8,7 %
Odvzem otroka iz družine	27	6,9 %
Oddaja otroka v mladinski dom/zavod	24	6,1 %
Nasilje v družini	23	5,9 %
Zanemarjanje in ogroženost otroka	23	5,9 %
Sum spolne zlorabe	20	5,1 %
Rejništvo	16	4,1 %
Skupaj	393	100 %

Vir: Evidenca Varuha

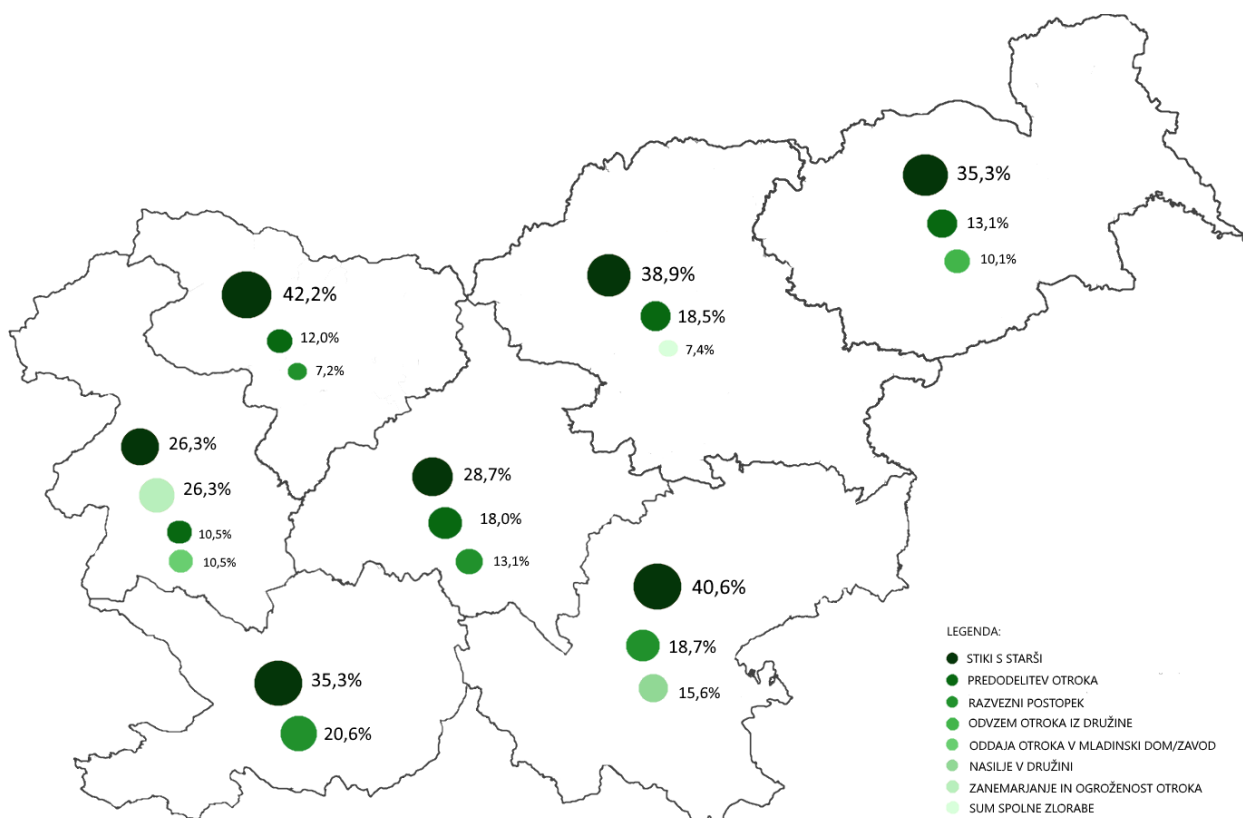
V 38 % primerov je prišlo do zavrnitve pobud, in sicer predvsem zaradi vplivov konteksta: ni bilo soglasja enega (ali obeh staršev) (28 %), nesodelovanje pobudnikov (22 %), ni bilo soglasja otroka (3,4 %) ali pa zaradi procesnih (ni bilo ustreznih pogojev: 13,6 %; starost otroka: 7,6 %) in drugih vidikov (spremenjene okoliščine: 25,4 %).

Otroci, za katere je bila podana pobuda, so bili v povprečju stari 10 let in 4 mesece (minimum: 3 mesece; maksimum: 23 let), kar kaže na problem zagotavljanja dostopa do pravice do zagovorništva mlajšim otrokom. Glede zastopanosti spola večjih razlik ne opažamo, saj so bile podane pobude za zagovornika deklicam in dečkom približno v enaki meri¹⁷.

Glede na regijska območja največ pobud za postavitev pod zagovorništvo prihaja iz Ljubljanskega območja in bližnje okolice Ljubljane (27,5 %), Štajerskega območja in SV del Slovenije (22,3 %) in Gorenjske (18,7 %), najmanj pa iz Celjsko-Koroškega območja in Zasavja (12,2 %)¹⁸, Primorskega območja in Notranjsko-Kraškega območja (7,7 %), Dolenjskega območja in Zasavja (7,2) ter Goriškega območja (4,3 %). Na podlagi teh podatkov lahko sklepamo o neenakomerni sprejetosti projekta po regijah, o čemer smo že pisali.

Za vse regije pa velja, da gre pri zadevah pobud v prvi vrsti za stike s starši; izjema je Goriško območje, kjer se stikom s starši po številu pobud pridružuje še zanemarjanje in ogroženost otroka.

Zemljevid 3: Pobude po zadevah (vidik območij)

Vir: Evidenca Varuha

¹⁷ Zaradi pomanjkljivih evidenc Varuha povsem natančnih podatkov ne moremo podati (za nekatere pobude so bile npr. v dokumentaciji na voljo samo informacije o spolu otroka, ne pa tudi o starosti).

¹⁸ Tukaj beležimo tudi največ zavrnitev pobud.

Po številu postavitev z odločbami izstopa Ljubljansko območje in bližnja okolica Ljubljane (17 primerov), medtem ko Goriško območje nima niti enega takega primera.

Če upoštevamo subjektivne ocene anketiranih glede učinkov projekta v praksi in doseganja ciljev in namenov le-tega, lahko sklenemo, da projekt deluje dobro.

Zagovorniki namreč menijo, da jim uspe naloge, povezane z uresničevanjem pravic in koristi otrok, vključenih v proces zagovorništva, redno uresničiti oz. pogosto (pri interpretaciji rezultatov moramo upoštevati, da zagovorniki v tem delu v bistvu ocenjujejo svoje delo, kar prav gotovo vpliva na visoke vrednosti).

Preglednica 3.25: Ocena o pogostosti uresničevanja potreb in interesov otrok v praksi (z vidika zagovornikov)

Kako pogoste ste:	Povprečje
sta posredovali otroku informacije na njemu razumljiv način?	4,78
ste bili pozorni tudi na nebesedno komunikacijo otroka?	4,70
ste uspeli razumeti željo in položaj otroka?	4,70
ste uspeli razumeti željo in položaj otroka in ju tudi posredovati drugim relevantnim akterjem?	4,68
ste omogočili aktivnejše sodelovanje otroka v procesu?	4,39
ste opozarjali na nejasnosti, pomanjkljivosti in na potrebo po razjasnitvi morebitnih vprašanj otroka?	4,19
ste bili povezovalni člen med otrokom in različnimi institucijami?	4,15
so srečanja otroka z zagovornikom izboljšala otrokovo zaupljivost in odprtost?	4,04
se je z vašim sodelovanjem v procesu povečala kompetentnost otroka pri zaščiti otrokovih pravic in koristi?	3,98
je otrok lahko nastopal v vlogi subjekta v polnem pomenu besede?	3,77
ste našli za otroka ustrezne rešitve primera?	3,75
je imel otrok aktivno vlogo pri reševanju vprašanj, povezanih s svojimi pravicami in koristmi?	3,68

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa pogosto.

Tudi, ko upoštevamo ocene o učinkih projekta, podanih s strani različnih akterjev, ostajajo ocene relativno visoke. V splošnem se strinjajo, da so učinki projekta, podani v spodnji preglednici, vidni. Pri odgovorih je opazno višje vrednotenje učinkov pri zagovornikih v primerjavi s CSD in sodišči (nihče pa učinkom ne pripiše najvišje ocene).

Preglednica 3.26: Ocena o prepoznavnosti (vidnosti) učinkov projekta

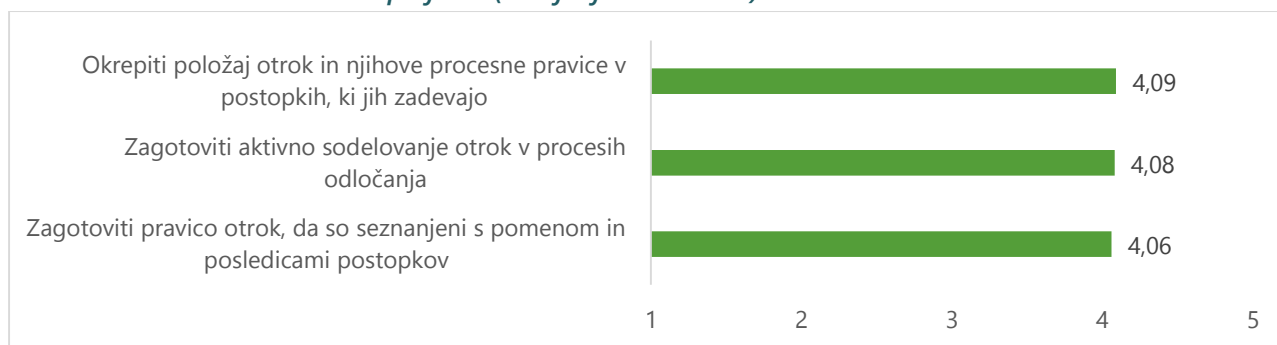
V kolikšni meri so vidni naslednji učinki projekta:	Zagovornik	CSD	Sodišča	Skupaj
Otrok dobi nekoga, ki zastopa izključno njegove interese in nikogar drugega.	4,48	3,78	4,10	4,19
Otrok dobi njemu razumljiva pojasnila o možnih posledicah upoštevanja njegovega mnenja in možnih posledicah ukrepanja zagovornika.	4,41	3,91	3,90	4,18
Krepitev položaja otrok in njihovih procesnih pravic v postopkih, ki jih zadevajo.	4,21	3,81	4,09	4,05
Omogoča otroku, da je enakopraven udeleženec postopkov.	4,09	3,82	4,11	4,00
Aktivno sodelovanje otrok v procesih odločanja.	4,05	3,80	3,80	3,94
Upoštevanje otrokovih koristi, ki bi jih drugače v procesu najverjetneje spregledali.	4,39	3,25	3,90	3,93
Zaščita pred neprijazno in pretirano pogosto obravnavo v uradnih okoljih.	3,83	3,26	3,80	3,63

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh niso vidni, 5 pa zelo so vidni.

Prav tako se vprašani strinjajo, da so večinoma uresničeni nameni projekta (je pa pomembno dodati, da noben podan kriterij niso ocenili kot popolnoma uresničen).

Slika 3.11: Uresničitev namenov projekta (strinjanje s trditvami)

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ne, 5 pa popolnoma.

Pri vplivanju na izide se kontekst izkaže kot posebej pomemben dejavnik, ki ga velja upoštevati. To potrjujejo tudi odgovori anketiranih v delu, kjer jih sprašujemo o tem, v kolikšni meri dobro sodelovanje različnih akterjev vpliva na izide projekta. Najpomembnejše je dobro sodelovanje z otroki, sledi sodelovanje staršev in sodišč ter CSD. Za našete akterje vprašani ocenjujejo, da njihovo (ne)sodelovanje resno vpliva na izide zagovorništva. Med ciljnim skupinami so pomembne razlike le pri oceni pomena sodelovanja otroka, ki ga zagovorniki ocenjujejo pomembno višje, kot drugi dve ciljni skupini. Ocene zagovornikov so sicer pri vseh odgovorih malo višje.

Preglednica 3.27: Pomen dobrega sodelovanja akterjev pri izidih zagovorništva

V kolikšni meri menite, da dobro sodelovanje naslednjih akterjev prispeva k procesom in dobrim izidom zagovorništva:	Zagovornik	CSD	Sodišča	Skupaj
Otrok	4,66	4,32	4,20	4,46
Staršev	4,05	4,29	4,15	4,15
Sodišč	4,07	3,95	4,35	4,08
Centrov za socialno delo	4,00	3,90	3,95	3,96
Drugih vpletenih institucij	3,69	3,47	3,26	3,54
Drugih odraslih	3,48	3,17	3,30	3,34

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ne vpliva, 5 pa zelo močno vpliva.

Supervizorji so si enotni v tem, da sodelovanje zagovornikov z drugimi akterji poteka zelo različno. Izpostavljajo tako dobre kot slabe primere sodelovanja, ob čemer poudarjajo, da je odnos zagovornika z drugimi v preveliki meri odvisen od »človeškega faktorja«, s čimer nakazujejo na pomen sistemske ureditve področja. Po njihovem mnenju je še zlasti problematična nejasnost vlog in pričakovanj, ki se razvijajo znotraj projekta:

»Mislim, da so prve izkušnje sodelovanja med posameznimi akterji zelo pomembno za nadaljnje odločanje za udeležbo zagovornika pri zagotavljanju koristi otrok. Največjo težavo sem zaznala, kadar so bili zagovorniki in institucije na nasprotnih si bregovih ali so skušali drug drugemu predstaviti lastno sliko o tem, kaj bi druga stran morala početi (oziroma kakšna je vloga druge strani). v takšnih primerih sta si udeleženi strani vsaka po svoje razlagali koristi in pravice otrok!«

Zato predlagajo poenotenje določenih opredelitev (npr. poenotenje »kaj je konkretno otroku v korist«) in jasno določitev vlog vpletenih:

»Ko bodo vsi akterji prepoznali, da lahko zagovornik pripomore k širši sliki, zlasti pa k stiku z otrokom in ojačanjem njegovega glasu, bo sodelovanje lažje in boljše. Seveda se postavlja vprašanje, koliko ljudi naj otrok spozna v postopku - koliko novih obrazov, novih vprašanj - in zato morda, kdo tu vidi zagovornika kot še enega, ki je morda odveč v postopku. A vendar ima zagovornik s svojim neformalnim pristopom drugačno in lahko bolj pozitivno vlogo v procesu; otrok se z njim srečuje skozi daljše obdobje, dejavnosti so bolj prostočasne in sproti se oblikuje, kaj je tisto, kar bi želel on povedati. Bolj, ko bodo vsi poznali vloge in prednosti drug drugega, bolje bodo sodelovali.«

Eden od supervizorjev je predlagal širitev pristojnosti zagovornikov:

»Zagovornik bi moral imeti možnost predlagati obravnavo staršev pri strokovnjaku (psihologu, družinskem terapevtu ipd.), kadar bi se pokazala potreba po tem, starši pa bi morali dobiti takoj termin. Strokovne službe na CSD bi morale sproti informirati zagovornika o dogajanju v zvezi s prevzetim primerom, sodišča pa jih vabiti na obravnave, povezane s primerom, ki ga obravnava zagovornik. Smiselni bi bili tudi razgovori zagovornik-sodnik pred obravnavo. Sodelovanje s starši preko koordinatorskega pa je smiselno samo v primeru, ko je koordinator strokovno usposobljen za delo s starši, kar trenutno ne velja za vse koordinatorje.«

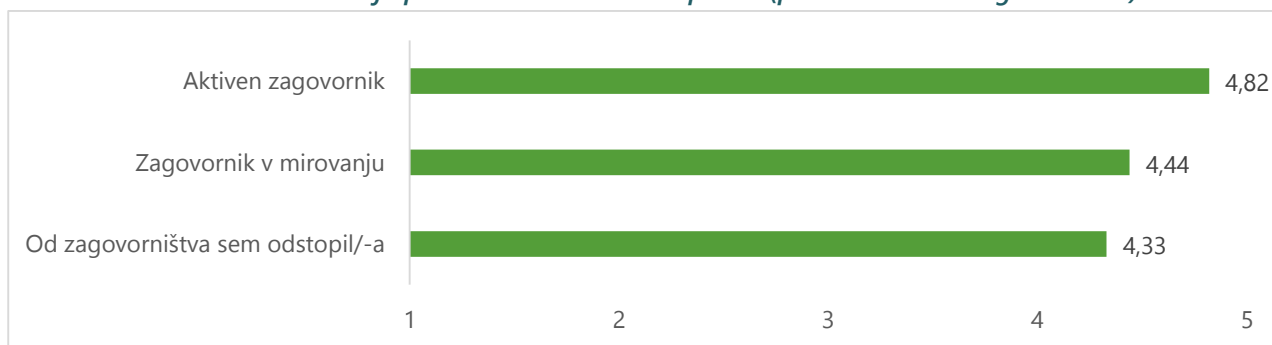
Predstavniki SIPP so, podobno, predlagali storitve tudi za starše:

»Predlog pa bi imela, da se vzporedno z zagovorništvom vzpostavi en center. In to takšen center, kjer bi s starši delali. Malo je preveč prepuščeno staršem, ali želijo ali ne želijo. Jaz mislim, da je velik problem v tem, da se s starši ne dela.«

Glede na to, da kontekst pomembno določa izide, je treba pri tem upoštevati celoten kontekst (oz. vse akterje), ki je lahko precej širši kot se sprva zdi: *»Sodelovanje je različno. Seveda primeri dobre prakse odzvanjajo. Presenečena sem bila, ko mi je uporabnik rekel v primeru, kjer sem predlagala naj zaprosijo za zagovornika, da mu je odvetnik odsvetoval, ker bi lahko poslabšalo obravnavo. Iz tega je razvidno, da imajo presojo o tem projektu različni akterji.«* (supervizor).

Na izide obenem vpliva tudi vložek. To dokazuje ugotovitev, ki se nanaša na vprašanje o tem, kako pogosto se je zagovornikom v praksi zgodilo, da so uspeli razumeti željo in položaj otroka. Pri vseh tipih zagovornikov so ocene visoke, kljub temu pa aktivni zagovorniki odstopajo navzgor, saj jim omenjeno uspe redno uresničiti (glej spodnjo sliko).

Slika 3.12: Ocena o uresničevanju pravic in koristi otrok v praksi (podane s strani zagovornikov)

Vir: Spletna anketa

Opomba: Ocene na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ne, 5 pa popolnoma.

4 ZAKLJUČEK

V evalvaciji projekta Zagovornik – glas otroka smo s pomočjo poglobljene analize podatkov, ki smo jih prejeli od zagovornikov, sodišč, CSD, staršev, supervizorjev, SIPP in vpogleda v administrativne vire, v dveh fazah preverili uspešnost doseganja zastavljenih ciljev projekta. Na podlagi združenih ugotovitev obeh faz, ki smo jih prikazali v pričujočem poročilu, so, po posameznih ciljeh projekta, naše ocene sledeče:

1. Izoblikovanje in postavitve modela zagovornika otrokovih pravic in oblikovanje protokolov ravnanja v procesu zagovorništva

Glede na to, da model zagovorništva in protokoli za ravnanje v procesu zagovorništva obstajajo, bi lahko zaključili, da je cilj dosežen v celoti. Če pa se nadalje povprašamo po doseganju namena modela in protokolov, ki je načrtati jasne usmeritve, konceptualne okvire in naloge vpletenih, potem ugotavljamo, da je prvi cilj projekta dosežen le delno. Pridobljeni podatki so odkrili, da vloge in pričakovanja akterjev, ki vstopajo v proces zagovorništva, niso jasne. To je npr. razvidno iz primerov, ko imajo starši drugačna pričakovanja od zagovornika, ki niso v skladu s samo idejo projekta (staršem se tako npr. zdi pomembno, da zagovornik najde pomoč tudi za starše, ko jo potrebujejo in da upošteva želje staršev, medtem ko je stališče predstavnikov SIPP ravno nasprotno in zagovorništva ne vidijo kot »servisa za celotno družino«, saj zagovarjajo stališče, da so naloge zagovornika vezane izključno samo na pokrivanje potreb otrok. Zagovornik naj bi po trenutno veljavnem modelu s starši v čim manjši meri vstopal v stik. Se pa predstavniki SIPP strinjajo, da bi bilo treba svetovanje in pomoč ponuditi tudi staršem, vendar v okviru posebne službe). Podobno kot starši tudi sodniki vidijo vlogo zagovornika širše in obenem ponekod pričakujejo tudi interpretacijo otrokovega glasu, čeprav naj bi bila vloga zagovornika zgolj posredovanje mnenj in stališč otroka. Nejasnosti najdemo tudi pri centrih, in sicer v primerih, ko je zagovornik otroku postavljen z odločbo, kot skrbnik za poseben primer, za katerega so določeni drugačni predpisi, kot veljajo za zagovornika. Gre za konceptualna vprašanja (že zlasti pri razumevanju vloge zagovornika v odnosu do staršev), razrešitev katerih je bila še posebej pereča v začetnih fazah projekta. Nekateri zagovorniki so zaradi nestrinjanja z vsebinskimi idejami celo odstopili od projekta.

Upošteva se modificiran model KVPI, ki smo ga uporabili za evalvacijo projekta, razloge za situacijo, ki se nanaša na prvi cilj projekta, pripisujemo a) procesnemu vidiku (ki zadeva organizacijsko raven) in b) vplivu konteksta projekta. Oba vidika se med seboj v precejšnji meri prepletata. Drugačna pričakovanja akterjev, ki smo jih navedli zgoraj, med drugim odslikavajo nepoznavanje projekta in njegovih osrednjih idej, kar bi bilo možno izboljšati z aktivnostmi informiranja in promocijami projekta. Ker pa npr. v določenih regijah obstaja problem neodzivnosti sodišč za sodelovanje v projektu, zaradi česar se ti organizirani promociji projekta ne udeležujejo, velja, da zgolj osveščanje in informiranje glavnih akterjev ne zadošča. Ključno pri tem je vzpostavitev naklonjenega konteksta.

2. Vzpostavitev mreže usposobljenih zagovornikov po vsej državi

Podobno kot smo zaključili pri prvem cilju, velja tudi za drugi cilj projekta. Mreža usposobljenih zagovornikov je resda zagotovljena po vsej državi, v vseh območjih, kot jih definira Varuh. Problem

pa je neizkoriščenost mreže (oz. vložka, če izhajamo iz modela KVPI), saj je, po podatkih spletne ankete, npr. devet CSD in 20 sodišč, ki še niso obravnavali nobenega primera zagovorništva, zaradi česar tudi ta cilj ocenjujemo kot delno dosežen.

Dva dejavnika sta ključna na tem mestu, in sicer zopet proces in kontekst projekta. Proces v smislu promocije in razvoja projekta v začetnih fazah, ko so snovalci projekta k sodelovanju povabili tista območja, ki so izrazila zanimanje (najprej je k sodelovanju pristopilo ljubljansko območje, ostala kasneje); tudi v splošnem promociji projekta ni namenjene večje pozornosti). Glede na to, da je pri pripravljenosti na sodelovanje v projektu pomembno zanimanje akterjev, pa lahko ponovno, tudi v tej točki, poudarimo pomen in vpliv konteksta projekta za uspešnost le-tega.

3. Omogočiti otrokom aktivno sodelovanje v zadevah, ko starši ne morejo ali ne zmorejo učinkovito zastopati njihovih interesov

Tretji cilj projekta, ki se navezuje na aktivno sodelovanje otrok v postopkih, ki jih zadevajo, ocenjujemo kot delno uresničen. Iz pridobljenih podatkov je na tem mestu možno razbrati dve pomanjkljivosti: prvič, otroci sicer lahko aktivno sodelujejo v zadevah, ko starši ne morejo ali ne zmorejo učinkovito zastopati njihovih interesov, vendar pri tem ni nujno, da njihovo mnenje tudi dejansko vpliva na odločitve sodnikov; drugič, pravica do aktivnega sodelovanja ni omogočena vsem otrokom. Heterogenost otrok se v tem smislu kaže glede na regije (največ pobud in primerov zagovorništva beležimo v ljubljanskem in gorenjskem območju) in glede na starost (povprečna starost otrok je približno deset let), kar je povezano s procesnimi vidiki projekta, medtem ko so zaradi vpliva konteksta (ki je v tej točki najpomembnejši dejavnik) prikrajšani tisti otroci, ki brez pridobljenega soglasja in brez pobud ne morejo dostopati do zagovornika.

4. Umestitev zagovorništva v zakonodajo, postavitve oziroma ustanovitve neodvisnega inštituta zagovorništva

Zadnji cilj ni dosežen. Pomanjkanje formalno-pravnih okvirjev, ki bi postavili jasne temelje zagovorništva otrok, je bila, med sodelujočimi v evalvaciji, izpostavljena kot ena najpogostejših pomanjkljivosti. Večina akterjev je izrazila željo po formalni ureditvi zagovorništva, pomisleki so bili usmerjeni zgolj v morebitno birokratizacijo, rigidnost, togost zagovorništva, ki jo formalizacija običajno prinese s seboj. Za doseg četrtega cilja pa je, kot smo predhodno že ugotavljali pri drugih ciljih, pomemben predvsem kontekst, pri čemer tukaj kot ključni akterji nastopajo politični odločevalci.

Podrobneje prednosti oziroma slabosti ter priložnosti oziroma nevarnosti projekta prikazujemo v spodnji preglednici. Preglednica združuje ključne ugotovitve, zbrane v okviru prve in druge faze evalvacije.

Preglednica 4.1: SWOT¹⁹ analiza projekta (glede na modificiran model evalvacije KVPI)

Prednosti	
K	- potrebe otrok so v okviru projekta v splošnem uresničene (npr. varovanje glasu otrok, potreba po varnosti, razbremenitev otrok ipd.) - starši naklonjeni projektu (večina staršev bi projekt priporočila drugim staršem, ki se znajdejo v podobnem položaju) - CSD in sodniki relativno visoko ocenjujejo delo zagovornikov (npr. strinjajo se, da zagovorniki vedno delujejo v otrokovem imenu in v njegovo korist, omogočajo, da se otrok začne odpirati ipd.) - po mnenju zagovornikov kontekst relativno naklonjen izvajanju projekta (v splošnem so ti zadovoljni s projektom, zadovoljni so tudi s sodelovanjem s starši, drugimi institucijami, koordinatorji, Varuhom)
V	- mreža zagovornikov, ki je enakomerno vzpostavljena po državi - relativno stabilno zagotavljanje sredstev za izvajanje projekta (izjemi leti 2012 in 2013)
P	- fleksibilnost, senzibilnost projekta - strokovnost zagovornikov, transparentnost projekta
I	- potrebe otrok so v okviru projekta v splošnem uresničene (npr. varovanje glasu otrok, potreba po varnosti, razbremenitev otrok ipd.) - CSD in sodniki relativno visoko ocenjujejo delo zagovornikov (npr. strinjajo se, da zagovorniki vedno delujejo v otrokovem imenu in v njegovo korist, omogočajo, da se otrok začne odpirati ipd.) - ključni akterji (zagovorniki, CSD in sodišča) prepoznavajo pozitivne učinke projekta
Slabosti	
K	- nezadovoljenost potreb zagovornikov (npr. potreba po varovanju koristi zagovornikov, vstopanje v enakovreden odnos z drugimi akterji ipd.) - slabše poznavanje projekta in vključenost vanj s strani sodnikov - starši: a) vpliv staršev na otroke in njihov glas; b) drugačna pričakovanja od zagovornikov (npr. nudenje pomoči staršem, upoštevanje njihovih želja) - v praksi kontekst nekoliko manj naklonjen (zagovorniki so kot okrepljen glas otrok sprejeti le občasno (in ne pogosto), zagovorniki pogosto opažajo, da odgovornost staršev ni dovolj poudarjena, da se otroci srečujejo z občutki krivde ipd.) - regijske razlike v sprejetosti projekta (v pozitivnem smislu izstopa ljubljansko območje, najslabše pa je projekt sprejet na Celjsko-Koroškem območju in v Zasavju)
V	- regijsko neenakomerni "izkoristki mreže zagovornikov" - osip zagovornikov (zaradi organizacijskih in vsebinskih dejavnikov) - (pre)pozno vključevanje zagovornikov v proces zagovorništva v nekaterih primerih
P	- nezadovoljenost potreb zagovornikov (npr. potreba po varovanju koristi zagovornikov, vstopanje v enakovreden odnos z drugimi akterji ipd.) - slabše poznavanje projekta in vključenost vanj s strani sodnikov - starši: a) vpliv staršev na otroke in njihov glas; b) drugačna pričakovanja od zagovornikov (npr. nudenje pomoči staršem, upoštevanje njihovih želja) - podporne storitve staršem niso na voljo - nadaljnje sledenje po zaključku primera ni predvideno - regijske razlike v sprejetosti projekta (v pozitivnem smislu izstopa ljubljansko območje, najslabše pa je projekt sprejet na Celjsko-Koroškem območju in v Zasavju) - osip zagovornikov (zaradi osebnih organizacijskih in vsebinskih dejavnikov) - spremljanje doseganja ciljev projekta - nejasni protokoli, nejasna vloga zagovornikov, neprepoznavnost projekta, pomanjkanje supervizije za koordinatorje itd.
I	- v praksi kontekst nekoliko manj naklonjen (zagovorniki so kot okrepljen glas otrok sprejeti le občasno (in ne pogosto), zagovorniki pogosto opažajo, da odgovornost staršev ni dovolj poudarjena, da se otroci pogosto srečujejo z občutki krivde ipd.) - vprašljivo upoštevanje glasu otrok s strani sodnikov ali CSD (vpliv na odločitve, ki jih zadevajo) - regijska neenakomerna pokritost potreb otrok po zagovorništvu (največ primerov in srečanj beležimo na gorenjskem in v ljubljanskem območju) - niso zadovoljene potrebe vseh otrok po zagovorništvu (regijske razlike v pobudah za zagovornika, največ pobud predvsem za razvezne postopke, za ostale precej manj, mlajši otroci nimajo pravice do zagovornika ipd.)

¹⁹ Na nekaterih mestih se določene ugotovitve pojavljajo v različnih razdelkih, kar kaže na prepletenost faz projekta, na kar smo v poročilu pogosto opozarjali.

Priložnosti	
K	sprejetje določenih zakonov, ki vplivajo na zagovorništvo (npr. DZ z vidika prenosa nekaterih pristojnosti s CSD na sodišča)
V	/
P	/
I	/
Nevarnosti	
K	- nesprejetje določenih zakonov, ki vplivajo na zagovorništvo (npr. DZ z vidika prenosa nekaterih pristojnosti s CSD na sodišča) - ekonomsko-gospodarske razmere v državi (primer: znižanje finančnih sredstev leta 2012 in leta 2013) - drugi akterji, ki lahko vplivajo na odločitev staršev za vstop v projekt (odvetniki)
V	- osip zagovornikov zaradi osebnih razlogov - profil zagovornikov (primanjkuje moških zagovornikov)
P	zagovorništvo formalno-pravno še ni urejeno
I	/

Sklenemo lahko, da so cilji projekta v splošnem uresničeni (to velja za prve tri cilje), niso pa v celoti doseženi nameni projekta (npr. otroci lahko v okviru projekta aktivno sodelujejo v postopkih, ki jih zadevajo, kadar njihovi starši ne morejo ali ne zmorejo učinkovito zastopati njihovih interesov, vprašljivo pa je dejansko upoštevanje njihovega glasu v praksi, kar naj bi bil glavni namen izpostavljenega cilja projekta). Da so nameni zagovorništva v praksi težje uresničljivi kot cilji, je v največji meri odvisno od **(ne)naklonjenosti konteksta, kar je povsem razumljivo, saj gre za projekt**. Na kontekst nadalje vpliva odsotnost pravno-formalne podlage (procesni vidik) in zato je **formalna ureditev zagovorništva v tem oziru nujna**. S tem bi vsem otrokom, ki bi potrebovali zagovornika, omogočili dostop do te pravice – odpravili bi t. i. samovoljno odločitev akterjev (staršev, CSD, sodišč), ki lahko predstavljajo oviro otrokom pri izražanju in upoštevanju njihovega glasu.

Med predlogi za izboljšanje zagovorništva pri nas izpostavljamo še dva vidika: a) večji poudarek na **promociji zagovorništva, izobraževanju in osveščanju javnosti ter ključnih oseb, ki v zagovorništvo vstopajo** (sodišča, CSD, starši, otroci, šole itd.); b) **spremljanje ciljev in namenov zagovorništva**. Za oceno uspešnosti in učinkovitosti zagovorništva bi bilo potrebno pripraviti nabor kazalnikov in predvideti zbiranje kakovostnih podatkov v ta namen.

5 VIRI IN LITERATURA

Državni svet Republike Slovenije. Komisija za državno ureditev. 2013. *Mnenje k Posebnemu poročilu Varuha človekovih pravic Republike Slovenije Zagovornik – glas otroka, 7. marec.*

Državni zbor Republike Slovenije. 2016. *Informacija o realizaciji priporočil Državnega zbora Republike Slovenije ob obravnavi dvajsetega rednega Letnega poročila Varuha človekovih pravic za leto 2014, september.* Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp_-_odzivna_porocila_vlade/_20_mnenje_vlade_o_20_rednem_porocilu_VCP_-_OP_VCP-odziv_2016.pdf (10. november 2016).

Jenkole, Martina. 2010. *Projekt Zagovornik – glas otroka. Prispevek predstavljen na novinarski konferenci ob 21. obletnici sprejetja Konvencije o otrokovih pravicah (KOP).* Dostopno prek: http://www.pravice-otrok.si/fileadmin/user_upload/NOVKONF_-_splet_otroci/Zagovornik_-_glas_otroka.pdf (11. november 2016).

Jenkole, Martina. 2013. *Zagovornik – glas otroka: posebno poročilo Varuha človekovih pravic RS: pilotski projekt 2007-2012.* RS Varuh človekovih pravic, Ljubljana.

Jenkole, Martina, Nataša Kuzmič, Mojca Markizeti in Jasna Turk, ur. 2006. *Zagovornik – glas otroka.* Ljubljana: Varuh človekovih pravic.

Jenkole, Martina, Nataša Kuzmič, Simona Šemen in Jasna Turk, ur. 2008. *Zagovornik glas otroka: zbornik prispevkov za izobraževanje zagovornikov-pilotski projekt 2007-2009.* Ljubljana: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije.

Kolenc, Janez. 2009. *Poročilo o evalvacijski študiji: Zagovornik-glas otroka.* Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2009. *Tretje periodično poročilo Republike Slovenije h Konvenciji o otrokovih pravicah, 16. marec.* Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/tretje_poroc_konvencija_pr160309.pdf (11. november 2016).

Ramšak, Fides. 2016. *Zagovorništvo kot oblika pomoči otroku, žrtvi nasilja.* Magistrsko delo. Ljubljana: Pravna fakulteta.

Rode, Nino, Rihter, Ljiljana, Kobal Barbara. 2006. *Evalvacija programov v socialnem varstvu – model in postopek izvedbe.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Stufflebeam, Daniel L., Shinkfield, Anthony J. 2007. *Evaluation theory, models and applications.* San Francisco: Jossey-Bass.

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije. 2007. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic za leto 2006.* Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Varuh_LP_2006_SLO.pdf (10. november 2016).

--- 2008. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2007.* Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/VCP-LP07-splet.pdf (10. november 2016).

--- 2009. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2008.* Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Varuh_LP-2008.pdf (10. november 2016).

- 2010. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2009*. Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Letno_porocilo_Varuha_za_2009.pdf (10. november 2016).
- 2011. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2010*. Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/LP10.pdf (10. november 2016).
- 2012. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2011*. Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Letno_porocilo_Varuha_za_leto_2011.pdf (10. november 2016).
- 2013a. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2012*. Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Letno_porocilo_Varuha_2012.pdf (10. november 2016).
- 2013b. *Posebno poročilo o projektu Zagovornik – glas otroka*. Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/posebna_porocila/PP_-_Zagovornik_-_glas_otroka_-_feb2013_-_celo.pdf (10. november 2016).
- 2014. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2013*. Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Devetnajsto_redno_letno_porocilo_Varuha_CP_RS_za_leto_2013.pdf (10. november 2016).
- 2015. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2014*. Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/LP_2014_-_SLO_-_dvostr_-_web.pdf (10. november 2016).
- 2016. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2015*. Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/LP2015_VARUH.pdf (10. november 2016).
- Kodeks etičnih načel za zagovornika otroka*. Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/projekti-in-promocija/projekti/zagovornik-glas-otroka/> (11. november 2016).
- Zagovornik – glas otroka. Shematski prikaz izvajanja zagovorništva*. Dostopno prek: http://www.pravice-otrok.si/fileadmin/user_upload/Zagovornik/Protokol_-_shema_2014.jpg.
- Zagovornik – glas otroka. Shematski prikaz poteka zagovorništva*. Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/zagovornik/zagovornik-glas_otroka_PLAKAT2.pdf.

6 PRILOGA

Priloga 1: Vprašalnik

Spoštovani!

Na Inštitutu RS za socialno varstvo za potrebe Varuha človekovih pravic RS izvajamo evalvacijo projekta »Zagovornik – glas otroka«. Namen evalvacije je ugotoviti uspešnost projekta z vidika zagotavljanja pravic otrok in njihovih koristi, kot tudi z vidika dostopnosti, uporabnosti in prepoznavnosti projekta. Kot enega ključnih akterjev vas vljudno vabimo k sodelovanju. Vaši odgovori o izkušnjah in zadovoljstvu s projektom nam bodo v veliko pomoč pri pripravi ocene uspešnosti projekta in predlogih za razvoj le-tega v prihodnje.

Prosimo, da ste pri izpolnjevanju vprašalnika pozorni na to, da:

- iz ene institucije prejmemo eno izpolnjeno anketo – prosimo, da se s sodelavci dogovorite in izpolnite samo eno anketo;
- se vaši odgovori med izpolnjevanjem shranjujejo, kar vam olajša izpolnjevanje spletnega vprašalnika - v primeru, da boste izpolnjevanje začasno prekinili, boste kasneje lahko nadaljevali od zadnjega vprašanja, kjer ste anketo zaključili (na začetku vas anketa vpraša za dovoljenje za uporabo piškotkov – prosimo, da to potrdite z gumbom 'v redu');
- ste pozorni na to, da anketo izpolnjujete v posodobljenem brskalniku, kar omogoča optimalen potek ankete.

Vljudno vas prosimo, da spletni vprašalnik izpolnite najkasneje do torka, 15. novembra 2016. Za dodatna pojasnila in informacije nas lahko pokličete na tel. št.: 01 2000 256 (Tamara Narat) ali 01 2000 257 (Nadja Kovač).

Za sodelovanje in pomoč se vam vnaprej iskreno zahvaljujemo in vas lepo pozdravljamo.

Q1 - Prosimo, označite, predstavnik katere skupine ste:

- ☐ Zagovornik
- ☐ Predstavnik CSD
- ☐ Predstavnik sodišča

Q2 - Prosimo, označite, v katerem območju delujete:

- ☐ Ljubljansko območje in bližnja okolica Ljubljane
- ☐ Primorsko območje in Notranjsko–kraško območje
- ☐ Goriško območje
- ☐ Gorenjsko območje
- ☐ Štajersko območje in SV del Slovenije
- ☐ Celjsko–koroško območje in Zasavje
- ☐ Dolenjsko območje in Posavje

IF (1) (Zagovornik)

IF (2) Q1 = [1] (Zagovornik)

Q3 - Prosimo, označite, kakšen je vaš trenutni status zagovornika:

- ☐ Aktiven zagovornik
- ☐ Zagovornik v mirovanju
- ☐ Končal/-a sem izobraževanje, a še nisem vodil/-a nobenega primera
- ☐ Od zagovorništva sem odstopil/-a

IF (1) (Zagovornik)

IF (2) Q1 = [1] (Zagovornik)

IF (3) Q3 = [4] (Od zagovorništva sem odstopil/-a)

Q4 - Prosimo, navedite razloge, zakaj ste od zagovorništva odstopili:

IF (1) (Zagovornik)

IF (2) Q1 = [1] (Zagovornik)

IF (3) Q3 = [4] (Od zagovorništva sem odstopil/-a)

Q5 - Prosimo, vpišite, katerega leta ste od zagovorništva odstopili.

IF (1) (Zagovornik)

IF (2) Q1 = [1] (Zagovornik)

IF (4) Q3 = [1, 2, 4] (Zagovornik - brez Q3 (3))

Q6 - Prosimo, vpišite, v katerem obdobju ste se vključili v projekt Zagovorništvo glas otroka?

☐ 2007 - 2009

☐ 2010 - 2012

☐ 2013 - 2016

IF (1) (Zagovornik)

IF (2) Q1 = [1] (Zagovornik)

IF (4) Q3 = [1, 2, 4] (Zagovornik - brez Q3 (3))

IF (5) Q3 = [1, 2, 4]

Q7 - Prosimo, vpišite, katerega leta ste prvič prevzeli primer zagovorništva otroka?

☐ 2007 - 2009

☐ 2010 - 2012

☐ 2013 - 2016

☐ Odstopil/-a sem, še preden sem prevzel/-a prvi primer.

IF (1) (Zagovornik)

IF (2) Q1 = [1] (Zagovornik)

IF (4) Q3 = [1, 2, 4] (Zagovornik - brez Q3 (3))

IF (5) Q3 = [1, 2, 4]

IF (6) Q7 = [4]

Q8 - Prosimo, vpišite razloge, zakaj ste odstopili:

IF (1) (Zagovornik)

IF (2) Q1 = [1] (Zagovornik)

IF (4) Q3 = [1, 2, 4] (Zagovornik - brez Q3 (3))

IF (7) Q7 = [1, 2, 3]

Q9 - Pri naslednjem vprašanju nas zanimajo podatki o številu primerov, kjer ste sodelovali kot zagovornik. Lahko podate zgolj približno oceno, v kolikor ne razpolagate z natančnimi podatki.

IF (1) (Zagovornik)

IF (2) Q1 = [1] (Zagovornik)

IF (4) Q3 = [1, 2, 4] (Zagovornik - brez Q3 (3))

IF (7) Q7 = [1, 2, 3]

Q10 - Prosimo, vpišite, v koliko primerih ste sodelovali kot zagovornik otrok v okviru projekta Zagovornik - glas otroka. Lahko podate zgolj približno oceno, v kolikor ne razpolagate z natančnimi podatki. (Vsak primer, prosimo, uvrstite zgolj v eno skupino).

	Število
Število vseh primerov skupaj	
Od tega: Razvezni postopek (zaupanje v vzgojo in varstvo in določitev stikov s starši)	
Stiki s starši (težave, spremembe stikov)	
Stiki s starimi starši in drugimi osebami	
Postopek za predodelitev otroka	
Odvzem otroka iz družine	
Nasilje v družini	
Zanemarjanje in ogroženost otroka	
Sum spolne zlorabe	
Odločanje o prepovedi približevanja	
Rejništvo	
Oddaja otroka v mladinski dom, zavod	
Pomoč pri urejanju statusa otroku	
Drugo (prosimo, vpišite):	
Kolikokrat ste bili kot zagovornik postavljeni z odločbo centra za socialno delo?	
Kolikokrat ste kot zagovornik sodelovali s centrom za socialno delo (bodisi s posredovanjem poročila in izjave otroka bodisi z udeležbo na medinstitucionalnih timih ipd.)?	
Kolikokrat ste bili kot zagovornik postavljeni s strani sodišča?	
Kolikokrat ste kot zagovornik sodelovali na sodišču (bodisi s poročilom bodisi z udeležbo na obravnavi)?	

IF (8) (Institucije)

IF (9) Q1 = [2, 3] (Institucije)

Q11 - Prosimo, navedite, katerega leta ste v vaši inštituciji prvič obravnavali primer, katerem je sodeloval zagovornik otroka v okviru projekta Zagovorništvo glas otroka?

- ☐ 2007 - 2009
☐ 2010 - 2012
☐ 2012 - 2014
☐ 2014 - 2016
☐ Nismo še obravnavali takšnega primera

IF (8) (Institucije)

IF (9) Q1 = [2, 3] (Institucije)

IF (10) Q11 = [5]

Q12 - Prosimo, vpišite razloge, zakaj še niste obravnavali nobenega takšnega primera:

--

IF (8) (Institucije)

IF (9) Q1 = [2, 3] (Institucije)

IF (11) Q11 = [1, 2, 3, 4]

Q13 - Prosimo, označite, kdo je bil pobudnik prvega primera?

- ☐ Otrok
☐ Eden od staršev
☐ Drugi odrasli
☐ CSD

- ☐ Sodišče
☐ Druga institucija (prosimo, vpišite katera):
☐ Ne vem / odgovora ne morem podati

IF (8) (Institucije)

IF (9) Q1 = [2, 3] (Institucije)

IF (11) Q11 = [1, 2, 3, 4]

Q14 - Pri naslednjem vprašanju nas zanimajo podatki o številu pobud in primerov, kjer ste sodelovali. Lahko podate zgolj približno oceno, v kolikor ne razpolagate z natančnimi podatki.

IF (8) (Institucije)

IF (9) Q1 = [2, 3] (Institucije)

IF (11) Q11 = [1, 2, 3, 4]

IF (12) Q1 = [2] and Q11 = [1, 2, 3, 4]

Q15 - Prosimo, vpišite, v koliko primerih je vaša institucija podala pobudo za postavitev zagovornika v okviru projekta Zagovornik - glas otroka. Lahko podate zgolj približno oceno, v kolikor ne razpolagate z natančnimi podatki. (Vsak primer, prosimo, uvrstite zgolj v eno skupino).

	Število
Število vseh pobud za postavitev zagovornika skupaj	
Od tega: Predhodno družinsko posredovanje -stiki, preživljanje ter varstvo in vzgoja	
Predhodno družinsko posredovanje - samo stiki	
Predhodno družinsko posredovanje – samo preživljanje	
Predhodno družinsko posredovanje – samo varstvo in vzgoja otrok	
Delo CSD (varstvo otrokove koristi) v okviru sodnega postopka – stiki, varstvo in vzgoja otrok	
Postopek ugotavljanja ogroženosti otroka (ukrepi za vzgojo in varstvo otroka v primerih nasilja, zanemarjanja otroka)	
Rejništvo	
Postavitev skrbnika za posebni primer	
Drugo (prosimo, vpišite):	
Kolikokrat ste zagovornika postavili z odločbo (kot skrbnika za posebni primer z liste zagovornikov)?	

IF (8) (Institucije)

IF (9) Q1 = [2, 3] (Institucije)

IF (11) Q11 = [1, 2, 3, 4]

IF (12) Q1 = [2] and Q11 = [1, 2, 3, 4]

Q16 - Prosimo, vpišite, v koliko primerih je vaša institucija sodelovala z zagovornikom otroka v okviru projekta Zagovornik - glas otroka in hkrati niste bili pobudnik za postavitev zagovornika (bodisi ste ga zaprosili za poročilo in mnenje otroka, bodisi ste z njim sodelovali osebno):

	Število
Število vseh primerov skupaj	
Od tega: Predhodno družinsko posredovanje - stiki, preživljanje ter varstvo in vzgoja	
Predhodno družinsko posredovanje - samo stiki	
Predhodno družinsko posredovanje – samo preživljanje	
Predhodno družinsko posredovanje – samo varstvo in vzgoja otrok	
Delo CSD (varstvo otrokove koristi) v okviru sodnega postopka – stiki, varstvo in vzgoja otrok	
Postopek ugotavljanja ogroženosti otroka (ukrepi za vzgojo in varstvo otroka v primerih nasilja, zanemarjanja otroka)	
Rejništvo	
Postavitev skrbnika za posebni primer	

Drugo (prosimo, vpišite):

Število

--

IF (8) (Institucije)

IF (9) Q1 = [2, 3] (Institucije)

IF (11) Q11 = [1, 2, 3, 4]

IF (13) Q1 = [3] and Q11 = [1, 2, 3, 4]

Q17 - Prosimo, vpišite, v koliko primerih je vaša institucija podala pobudo za postavitve zagovornika v okviru projekta Zagovornik - glas otroka. Lahko podate zgolj približno oceno, v kolikor ne razpolagate z natančnimi podatki. (Vsak primer, prosimo, uvrstite zgolj v eno skupino).

	Število
Število vseh pobud za postavitve zagovornika skupaj	
Od tega: Postopek zaupanja v vzgojo in varstvo in določitve stikov	
Postopek zaupanja v vzgojo in varstvo tretji osebi	
Postopek o določitvi stikov z enim ali obema staršema	
Postopek o določitvi stikov z drugimi osebami	
Odločanje o predodelitvi otroka	
Odločanje o začasni odredbah v družinskih sporih	
Postopki v okviru ZPND (npr. vprašanje podaljšanja prepovedi približevanja)	
KP: spremljanje otroka na zaslišanju pred preiskovalnim sodnikom	
KP zaradi kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja (s strani obeh staršev)	
Drugo (prosimo, vpišite):	
Kolikokrat je vaše sodišče postavilo zagovornika otroku v okviru projekta Zagovornik – glas – otroka, s sklepom?	

IF (8) (Institucije)

IF (9) Q1 = [2, 3] (Institucije)

IF (11) Q11 = [1, 2, 3, 4]

IF (13) Q1 = [3] and Q11 = [1, 2, 3, 4]

Q18 - Prosimo, vpišite, v koliko primerih je vaša institucija sodelovala z zagovornikom otroka v okviru projekta Zagovornik - glas otroka in hkrati niste bili pobudnik za postavitve zagovornika (bodisi ste zaprosili za poročilo in mnenje otroka, bodisi ste z njim sodelovali osebno ali na obravnavi):

	Število
Število vseh primerov skupaj	
Od tega: Postopek zaupanja v vzgojo in varstvo in določitve stikov	
Postopek zaupanja v vzgojo in varstvo tretji osebi	
Postopek o določitvi stikov z enim ali obema staršema	
Postopek o določitvi stikov z drugimi osebami	
Odločanje o predodelitvi otroka	
Odločanje o začasni odredbah v družinskih sporih	
ZPND: vprašanje podaljšanja prepovedi približevanja	
KP: spremljanje otroka na zaslišanju pred preiskovalnim sodnikom	
KP zaradi kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja (s strani obeh staršev)	
Spremljanje otroka na pogovoru s sodnikom (410. člen ZPP)	
Drugo (prosimo, vpišite):	

IF (14) Q3 = [1, 2, 4] or Q11 = [1, 2, 3, 4]

Q19 - Ali imate zavedene evidence po letih in po vrsti primerov zagovorništva?

- ☐ Da
☐ Ne
☐ Ne vem / ne morem odgovoriti

Q20 - Kako pomembno je po vašem mnenju, da zagovornik...

	Sploh ni pomembno	Ni pomembno	Niti - niti	Je pomembno	Je zelo pomembno
...posreduje informacije otroku na njemu razumljiv način?	☐	☐	☐	☐	☐
...ščiti otroka pred nepotrebnimi obravnavami institucij?	☐	☐	☐	☐	☐
...otroku razloži, kakšno je dejansko stanje?	☐	☐	☐	☐	☐
...vztraja, da se mnenju otroka nameni ustrezna teža?	☐	☐	☐	☐	☐
...opozarja otroka na spoštovanje do staršev in drugih odraslih?	☐	☐	☐	☐	☐
...omogoča aktivnejše sodelovanje otroka v procesu?	☐	☐	☐	☐	☐
...ohranja zaupnost pogovorov z otrokom?	☐	☐	☐	☐	☐
...spodbuja otroka, da izrazi svoja mnenja in želje?	☐	☐	☐	☐	☐
...pouči otroka o tem, kaj je realno pričakovati, kaj pa ne?	☐	☐	☐	☐	☐
...omogoča za otroka ustrezne rešitve primera?	☐	☐	☐	☐	☐
...gradi zaupanje med otrokom in njegovimi starši?	☐	☐	☐	☐	☐
...upošteva želje staršev?	☐	☐	☐	☐	☐
...najde pomoč za starše, ko jo potrebujejo?	☐	☐	☐	☐	☐
...deluje kot posrednik med otrokom in različnimi institucijami?	☐	☐	☐	☐	☐
...opozarja odrasle na tisto, kar otroku ni jasno?	☐	☐	☐	☐	☐
...posreduje informacije o tem, kaj je otrok rekel vsakomur, ki ga to zanima?	☐	☐	☐	☐	☐
...upošteva navodila strokovnih delavcev?	☐	☐	☐	☐	☐
...opozarja odrasle na spoštovanje do otroka?	☐	☐	☐	☐	☐
...zagotovi, da odrasli prepoznajo otrokovo voljo, želje in potrebe?	☐	☐	☐	☐	☐
...skrbi, da postopek ne obremenjuje otroka?	☐	☐	☐	☐	☐

Q21 - V kolikšni meri se strinjate, da starši v postopkih, v katerih sodeluje zagovornik otroka...

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti - niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
...razumejo da je otrok tisti, čigar želje morajo slišati in jih upoštevati.	☐	☐	☐	☐	☐
...dvomijo o dobrih namelih zagovornika.	☐	☐	☐	☐	☐
...nočejo slišati resničnega mnenja otroka.	☐	☐	☐	☐	☐
...si prizadevajo razumeti otrokov pogled.	☐	☐	☐	☐	☐
...so prepričani, da se otrok mora strinjati z njimi.	☐	☐	☐	☐	☐
...cenijo delo zagovornika.	☐	☐	☐	☐	☐
...so prepričani, da vedo, kaj je otrokova korist, čeprav v resnici temu ni nujno tako.	☐	☐	☐	☐	☐
...dejansko vedo, kaj je otrokova korist.	☐	☐	☐	☐	☐
...dvomijo o dobrih namelih strokovnih delavcev.	☐	☐	☐	☐	☐
...se skozi izkušnjo dela z zagovornikom mnogokrat naučijo, kako biti boljši starši.	☐	☐	☐	☐	☐

Q22 - V kolikšni meri se strinjate, da strokovni delavci vseh vključenih institucij, v katerih sodeluje zagovornik otroka...

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti - niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
...razumejo, da je otrok tisti, čigar želje morajo slišati in jih upoštevati.	☐	☐	☐	☐	☐
...dvomijo o dobrih namenih zagovornika.	☐	☐	☐	☐	☐
...nočejo slišati resničnega mnenja otroka.	☐	☐	☐	☐	☐
...si prizadevajo razumeti otrokov pogled.	☐	☐	☐	☐	☐
...so prepričani, da se otrok mora strinjati z njimi.	☐	☐	☐	☐	☐
...cenijo delo zagovornika.	☐	☐	☐	☐	☐
...so prepričani, da vedo, kaj je otrokova korist, čeprav v resnici temu ni nujno tako.	☐	☐	☐	☐	☐
...dejansko vedo, kaj je otrokova korist.	☐	☐	☐	☐	☐
...dvomijo o dobrih namenih drugih strokovnih delavcev.	☐	☐	☐	☐	☐
...se skozi izkušnjo dela z zagovornikom mnogokrat naučijo, kako biti boljši strokovni delavci.	☐	☐	☐	☐	☐

IF (15) Q3 = [1, 2, 4] and Q11 = [1, 2, 3, 4]

Q23 - Prosimo, ocenite jasnost vlog in odgovornosti spodaj navedenih akterjev v modelu oz. v praksi izvajanja projekta zagovorništva otrok.

	Popolnoma nejasne	Nejasne	Niti - niti	Jasne	Popolnoma jasne
Zagovornik	☐	☐	☐	☐	☐
Koordinator	☐	☐	☐	☐	☐
Sodišče	☐	☐	☐	☐	☐
Center za socialno delo	☐	☐	☐	☐	☐
Varuh	☐	☐	☐	☐	☐
Starši/Skrbniki/Rejniki	☐	☐	☐	☐	☐

IF (16) (Zagovornik - drugi sklop)

IF (17) Q1 = [1] (Zagovornik - drugi sklop)

IF (18) Q3 = [1, 2, 4] and Q6 = [1, 2, 3] (Zagovornik (brez Q3 (3))

Q24 – V primerih, ko pride do nasprotja med željami in interesi otroka na eni strani in vašim videnjem koristi otroka na drugi, kako ravnate oz. kako ste ravnali kot zagovornik?

- ☐ Zastopam in zagovarjam želje otroka, tudi, če niso v otrokovo korist.
☐ Skrbim za otrokovo korist, tudi, če je to proti otrokovim željam.
☐ Drugo (prosimo, navedite kaj):

IF (16) (Zagovornik - drugi sklop)

IF (17) Q1 = [1] (Zagovornik - drugi sklop)

IF (18) Q3 = [1, 2, 4] and Q6 = [1, 2, 3] (Zagovornik (brez Q3 (3))

Q25 - Prosimo, označite, kako pogosto v primerih po vašem opažanju prihaja do pomembnega nasprotja med željami otroka in njegovimi koristmi?

- ☐ Nikoli
☐ Zelo redko
☐ Redko
☐ Pogosto
☐ Redno
☐ Ne vem / odgovora ne morem podati

IF (16) (Zagovornik - drugi sklop)**IF (17) Q1 = [1] (Zagovornik - drugi sklop)****IF (18) Q3 = [1, 2, 4] and Q6 = [1, 2, 3] (Zagovornik (brez Q3 (3))****Q26 - Prosimo, ocenite, kako pogosto se je v vaši praksi zgodilo, da...**

	Nikoli	Redko	Občasno	Pogosto	Redno
...so se pojavile težave pri zagotavljanju rednih srečanj z otrokom?	☐	☐	☐	☐	☐
...je imel otrok aktivno vlogo pri reševanju vprašanj, povezanih s svojimi pravicami in koristmi?	☐	☐	☐	☐	☐
...je otrok lahko nastopal v vlogi subjekta v polnem pomenu besede?	☐	☐	☐	☐	☐
...se je z vašim sodelovanjem v procesu povečala kompetentnost otroka pri zaščiti otrokovih pravic in koristi?	☐	☐	☐	☐	☐
...so srečanja otroka z zagovornikom izboljšala otrokovo zaupljivost in odprtost?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste bili pozorni tudi na nebesedno komunikacijo otroka?	☐	☐	☐	☐	☐
...sta posredovali otroku informacije na njemu razumljiv način?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste omogočili aktivnejše sodelovanje otroka v procesu?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste bili povezovalni člen med otrokom in različnimi institucijami?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste opozarjali na nejasnosti, pomanjkljivosti in na potrebo po razjasnitvi morebitnih vprašanj otroka?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste našli za otroka ustrezne rešitve primera?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste bili vključeni v proces tako pozno, da je bilo težko uspešno pomagati?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste imeli pomembno vlogo pri povezovanju med samimi institucijami?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste dosegli, da otroku ni treba sodelovati z vsako izmed vpletenih institucij?	☐	☐	☐	☐	☐
...so vas sprejeli kot okrepljeni glas otroka in enakopravnega sodelavca pri iskanju najustreznejše rešitve za otroka?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste morali odločno vztrajati, da se mnenju otroka nameni ustrezna teža?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste opazili, da odgovornost staršev ni dovolj poudarjena?	☐	☐	☐	☐	☐
...ni bilo soglasja staršev, zato so zagovornika postavili z odločbo?	☐	☐	☐	☐	☐
...je bila volja otroka drugačna od tega, kar so pričakovali oz. želeli starši?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste uspeli razumeti željo in položaj otroka?	☐	☐	☐	☐	☐
...ste uspeli razumeti željo in položaj otroka in ju tudi posredovati drugim relevantnim akterjem?	☐	☐	☐	☐	☐

IF (16) (Zagovornik - drugi sklop)**IF (17) Q1 = [1] (Zagovornik - drugi sklop)****IF (18) Q3 = [1, 2, 4] and Q6 = [1, 2, 3] (Zagovornik (brez Q3 (3))****Q27 - Prosimo, ocenite, kako pogosto se je v vaši praksi zagovornika zgodilo, da so (se) otroci...**

	Nikoli	Redko	Občasno	Pogosto	Redno
...srečevali z občutki krivde?	☐	☐	☐	☐	☐
...srečevali s pritiski, da bi zanikali svoje izjave?	☐	☐	☐	☐	☐

	Nikoli	Redko	Občasno	Pogosto	Redno
...zaradi pritiska enega izmed staršev odklonili nadaljevanje dela zagovornika?	☐	☐	☐	☐	☐
...doutmeli, zakaj bi bilo dobro, da izrazijo svoje mnenje, stališča, želje?	☐	☐	☐	☐	☐
...morali šele naučiti izražati svoja mnenja, želje in stališča?	☐	☐	☐	☐	☐
...imeli občutek krivde za razmere v družini?	☐	☐	☐	☐	☐
...izražali bojazen, da bi enemu izmed staršev z izražanjem svojih želja povzročili bolečino ali zamero?	☐	☐	☐	☐	☐

IF (16) (Zagovornik - drugi sklop)

IF (17) Q1 = [1] (Zagovornik - drugi sklop)

IF (18) Q3 = [1, 2, 4] and Q6 = [1, 2, 3] (Zagovornik (brez Q3 (3))

Q28 - Prosimo, ocenite, kako pogosto se je v vaši praksi zagovornika zgodilo, da (so) starši...

	Nikoli	Redko	Občasno	Redno	Pogosto
...pritiskali na otroka, naj jih podpre?	☐	☐	☐	☐	☐
...pritiskali na zagovornike?	☐	☐	☐	☐	☐
...niso zmogli sprejeti volje otroka?	☐	☐	☐	☐	☐
...pričakovali, da je poslanstvo zagovornika širše kot glas otroka?	☐	☐	☐	☐	☐
...sprejeli, da se zagovornik ne opredeljuje do izjave otroka, ampak jo posreduje dobesedno?	☐	☐	☐	☐	☐
...bili mnenja, da otrok ni sposoben izraziti svoje volje?	☐	☐	☐	☐	☐
...menili, da je treba mnenje otroka "prevajati"?	☐	☐	☐	☐	☐
...preklicali soglasje za postavitve zagovornika?	☐	☐	☐	☐	☐
...oteževali stike otroka z zagovornikom?	☐	☐	☐	☐	☐
...niso upoštevali mnenj, želja in stališč otroka?	☐	☐	☐	☐	☐

IF (16) (Zagovornik - drugi sklop)

IF (17) Q1 = [1] (Zagovornik - drugi sklop)

IF (18) Q3 = [1, 2, 4] and Q6 = [1, 2, 3] (Zagovornik (brez Q3 (3))

Q29 - Prosimo, ocenite, kako pogosto se je v vaši praksi zagovornika zgodilo, da (so) ob sprejemanju odločitev na CSD in/ali na sodišču strokovni delavci...

	Nikoli	Redko	Občasno	Redno	Pogosto
...pričakovali, da je poslanstvo zagovornika širše kot glas otroka?	☐	☐	☐	☐	☐
...sprejeli, da se zagovornik ne opredeljuje do izjave otroka, ampak jo posreduje dobesedno?	☐	☐	☐	☐	☐
...bili mnenja, da otrok ni sposoben izraziti svoje volje?	☐	☐	☐	☐	☐
...menili, da je treba mnenje otroka "prevajati"?	☐	☐	☐	☐	☐
...bili prepričani, da mora zagovornik slediti njihovim navodilom?	☐	☐	☐	☐	☐
...niso upoštevali mnenj, želja in stališč otroka?	☐	☐	☐	☐	☐

IF (16) (Zagovornik - drugi sklop)

IF (17) Q1 = [1] (Zagovornik - drugi sklop)

Q30 - Prosimo, ocenite, v kolikšni meri vam ustrezajo naslednji vidiki in kriteriji projekta:

	Sploh ne ustrezajo	Ne ustrezajo	Niti - niti	Ustrezajo	Popolnoma ustrezajo	Ne vem / Ne morem oceniti
Kriteriji izbora za vključitev v izobraževanje za zagovornike	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vsebina izobraževanja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pogostost usposabljanj	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Način in kriteriji preverjanja kvalificiranosti in ustreznosti za delo	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Postopek dodeljevanja primerov	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo (prosimo, navedite kaj):	☐	☐	☐	☐	☐	☐

IF (16) (Zagovornik - drugi sklop)

IF (17) Q1 = [1] (Zagovornik - drugi sklop)

Q31 - Prosimo, ocenite, v kolikšni meri ste zadovoljni z naslednjimi vidiki projekta:

	Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti niti	Zadovoljen	Zelo zadovoljen	Ne vem / Ne morem oceniti
Sodelovanje s koordinatorjem	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sodelovanje s starši	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sodelovanje z Varuhom	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sodelovanje z drugimi institucijami	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vsebina usposabljanja zagovornikov	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pogostost usposabljanja zagovornikov	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Učinki supervizije	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pogostost supervizije	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organizacija zagovorništva	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stiki in izmenjava izkušenj z drugimi zagovorniki	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sprejetost zagovorništva otrok na območju, kjer delujete	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Projekt kot celota	☐	☐	☐	☐	☐	☐

IF (19) (Institucije - drugi sklop)

IF (20) Q1 = [2, 3] and Q11 = [1, 2, 3, 4] (Institucije - drugi sklop)

Q32 - V primerih, ko pride do nasprotja med željami in interesi otroka na eni strani in koristjo otroka na drugi, kako naj po vašem mnenju ravna zagovornik?

- ☐ Zastopa in zagovarja želje otroka, tudi, če niso v otrokovo korist.
☐ Skrbi za otrokovo korist, tudi, če je to proti otrokovim željam.
☐ Drugo (prosimo, navedite kaj):

IF (19) (Institucije - drugi sklop)

IF (20) Q1 = [2, 3] and Q11 = [1, 2, 3, 4] (Institucije - drugi sklop)

Q33 - Prosimo, označite, kako pogosto v primerih po vašem opažanju prihaja do pomembnega nasprotja med željami otroka in njegovimi koristmi?

- ☐ Nikoli
☐ Zelo redko
☐ Redko
☐ Pogosto
☐ Redno
☐ Ne vemo / odgovora ne moremo podati

IF (19) (Institucije - drugi sklop)

IF (20) Q1 = [2, 3] and Q11 = [1, 2, 3, 4] (Institucije - drugi sklop)

Q34 - Prosimo, ocenite, v kolikšni meri se strinjate s trditvami, da zagovornik...

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti - niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
...zmeraj deluje v otrokovem imenu in v njegovo korist.	☐	☐	☐	☐	☐
...naredi primer bolj zapleten.	☐	☐	☐	☐	☐
...s svojim delom posredno uči starše, kako biti boljši starši.	☐	☐	☐	☐	☐
...omogoča, da se otrok začne odpirati.	☐	☐	☐	☐	☐
...omogoča bolj strokovno delo.	☐	☐	☐	☐	☐
...pomaga otroku, da najde moč za izhod iz težav.	☐	☐	☐	☐	☐
...mora zmeraj biti samo glas otroka.	☐	☐	☐	☐	☐
...marsikdaj daje potuho otroku, ko ima nerealne želje.	☐	☐	☐	☐	☐
...s svojim delom povečuje razumevanje med starši, strokovnimi delavci in otroci.	☐	☐	☐	☐	☐
...omogoča, da otrok pridobi zaupanje v odrasle.	☐	☐	☐	☐	☐
...poskrbi, da akterji, ki odločajo o otrokovi usodi, res slišijo glas otroka.	☐	☐	☐	☐	☐
...ima nalogo, da nastopa kot pogajalec v otrokovem imenu.	☐	☐	☐	☐	☐
...mnogokrat potegne na plano tudi stvari, ki jih ni dobro prelevati.	☐	☐	☐	☐	☐
...vpletenim strokovnim delavcem olajša delo z otrokom.	☐	☐	☐	☐	☐
...s svojim delom povečuje konflikte med otroci, starši in strokovnimi delavci.	☐	☐	☐	☐	☐

Q35 - Prosimo, ocenite, v kolikšni meri so po vašem mnenju vidni naslednji želeni učinki projekta Zagovornik glas otroka:

	Sploh niso vidni	Niso vidni	Niti - niti	So vidni	Zelo so vidni	Ne vem / Ne morem odgovoriti
Omogoča otroku, da je enakopraven udeleženec postopkov.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Otrok dobi nekoga, ki zastopa izključno njegove interese in nikogar drugega.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Otrok dobi njemu razumljiva pojasnila o možnih posledicah upoštevanja njegovega	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Sploh niso vidni	Niso vidni	Niti - niti	So vidni	Zelo so vidni	Ne vem / Ne morem odgovoriti
mnenja in možnih posledicah ukrepanja zagovornika.						
Upoštevanje otrokovih koristi, ki bi jih drugače v procesu najverjetneje spregledali.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zaščita pred neprijazno in pretirano pogosto obravnavo v uradnih okoljih.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aktivno sodelovanje otrok v procesih odločanja.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Krepitev položaja otrok in njihovih procesnih pravic v postopkih, ki jih zadevajo.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q36 - Različni akterji lahko bolj ali manj močno vplivajo na procese, v katere so vpleteni.

Q37 - V kolikšni meri menite, da dobro sodelovanje naslednjih akterjev prispeva k procesom in dobrim izidom zagovorništva:

	Sploh ne vpliva	V glavnem ne vpliva	Delno vpliva	Resno vpliva	Zelo močno vpliva
Otrok	☐	☐	☐	☐	☐
Staršev	☐	☐	☐	☐	☐
Drugih odraslih	☐	☐	☐	☐	☐
Centrov za socialno delo	☐	☐	☐	☐	☐
Sodišč	☐	☐	☐	☐	☐
Drugih vpletenih institucij	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):	☐	☐	☐	☐	☐

IF (21) Q3 = [1, 2, 4]

Q38 - Prosimo, označite, v kolikšni meri so po vašem mnenju uresničeni nameni projekta Zagovornik, glas otroka:

	Sploh ne	V glavnem ne	Delno	Večinoma	Popolnoma
Zagotoviti aktivno sodelovanje otrok v procesih odločanja	☐	☐	☐	☐	☐
Zagotoviti pravico otrok, da so seznanjeni s pomenom in posledicami postopkov	☐	☐	☐	☐	☐
Okrepiti položaj otrok in njihove procesne pravice v postopkih, ki jih zadevajo	☐	☐	☐	☐	☐

Q39 - Prosimo, označite, koliko so po vašem mnenju uresničeni cilji projekta Zagovornik glas otroka:

	Sploh ne	V glavnem ne	Delno	Večinoma	Popolnoma	Ne vem / ne morem odgovoriti
Izoblikovanje modela zagovornika otrokovih pravic.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oblikovanje jasnih protokolov ravnanja v procesu zagovorništva.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vzpostavitev mreže usposobljenih zagovornikov po vsej državi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Enakomerna pokritost vseh regij z mrežo zagovornikov.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Umestitev zagovornika otrokovih pravic v zakonodajo.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Postavitev zagovorništva otrokovih pravic kot neodvisnega instituta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

IF (22) Q1 = [2, 3] and Q3 = [1, 2, 4] and Q11 = [1, 2, 3, 4]

Q40 - Ali opazate kakšne razlike med primeri, kjer je zagovornik postavljen s soglasjem staršev in med tistimi, kjer je postavljen z odločbo?

- ☐ Da
☐ Ne

IF (22) Q1 = [2, 3] and Q3 = [1, 2, 4] and Q11 = [1, 2, 3, 4]

IF (23) Q40 = [1]

Q41 - Prosimo, navedite tri najpomembnejše razlike:

--

Q42 - Zanima nas vaša ocena, kaj so prednosti in slabosti projekta Zagovornik glas otroka, povezane z zagotavljanjem pravic otrok v postopkih, ki jih zadevajo, in katere priložnosti in tveganja vidite pri uvajanju zagovorništva v slovensko okolje.

--	--	--	--

Q43 - V primeru, da ste med vašim delom ugotovili, da bi projekt Zagovornik glas otroka lahko na kakršenkoli način izboljšali, prosimo, vpišite predloge:

--

Q44 - V kolikor bi želeli še kaj dodati, karkoli vsebinskega in/ali drugega, prosimo, vpišite:

--

Priloga 2: Vprašalnik za starše

Spoštovani,

Inštitut RS za socialno varstvo za naročnika Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti izvaja oceno projekta »Zagovornik – glas otroka«, v katerem ste pred časom tudi sami sodelovali. Zanima nas vaš pogled na projekt, kako zadovoljni ste bili z njim, kje vidite prednosti oziroma slabosti ipd. Vaši odgovori o izkušnjah s projektom nam bodo v veliko pomoč pri pripravi ocene uspešnosti projekta in predlogih za razvoj le-tega v prihodnje. Pridobljene informacije bodo še posebej uporabne tudi za Varuha človekovih pravic RS, v okviru katerega projekt trenutno poteka.

Vljudno vas prosimo, da anketo izpolnite najkasneje do petka, 10. februarja 2017. Izpolnjevanje ankete je anonimno.

Za dodatna pojasnila in informacije nas lahko pokličete na telefon: 01 2000 257 (Nadja Kovač).

Za sodelovanje in pomoč se vam vnaprej iskreno zahvaljujemo in vas lepo pozdravljamo!

Q1 - Prosimo, označite, kako ste izvedeli za projekt oz. možnost tovrstne pomoči?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Šola
- ☐ CSD
- ☐ Drugi starši
- ☐ Mediji (internet, TV, časopisi,...)
- ☐ Društva, nevladne organizacije, klubi
- ☐ Drugo (prosimo, navedite):

Q2 - Ali ste bili z dobljenimi informacijami zadovoljni?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (1) Q2 = [2]

Q3 - Prosimo opišite, zakaj niste bili zadovoljni:

Q4 - Prosimo ocenite, kako pomembno je po vašem mnenju, da zagovornik...

	Sploh ni pomembno	Ni pomembno	Niti - niti	Je pomembno	Je zelo pomembno	Ne vem / Ne morem oceniti
...posreduje informacije otroku na njemu razumljiv način?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...spodbuja otroka, da izrazi svoja mnenja in želje?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...omogoča za otroka ustrezne rešitve primera?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...upoštevata želje staršev?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...najde pomoč za starše, ko jo potrebujejo?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q5 - Prosimo, ocenite, v kolikšni meri ste bili zadovoljni:

	Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti - niti	Zadovoljen	Zelo zadovoljen	Ne vem/ne morem oceniti
S projektom zagovorništva na splošno	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Z zagovornikom	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti - niti	Zadovoljen	Zelo zadovoljen	Ne vem/ne morem oceniti
S koordinatorjem	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Z upoštevanjem mnenj in želja vašega otroka	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Z rešitvami v primeru vašega otroka	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Z opolnomočenjem otroka	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q6 - Prosimo, ocenite vaše strinjanje z naslednjo trditvijo:

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam	Povsem se strinjam
Zagovornika bi priporočil/-a tudi drugim staršem, k se soočajo s podobnimi primeri/stiskami.	☐	☐	☐	☐	☐

Q7 - Prosimo, navedite pozitivne in negativne izkušnje z vključenostjo vašega otroka v zagovorništvo:

--	--

Q8 – V kolikor želite podati še kakšno mnenje ali komentar, prosimo, navedite:

--

Priloga 3: Vprašalnik za supervizorje

Spoštovani,

na Inštitutu RS za socialno varstvo za potrebe Varuha človekovih pravic RS in Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti izvajamo evalvacijo projekta »Zagovornik – glas otroka.« Namen evalvacije je ugotoviti uspešnost projekta z vidika zagotavljanja pravic otrok in njihovih koristi, kot tudi z vidika dostopnosti, uporabnosti in prepoznavnosti projekta. Kot enega ključnih akterjev vas vljudno vabimo k sodelovanju. Vasi odgovori o izkušnjah s projektom nam bodo v veliko pomoč pri pripravi ocene uspešnosti projekta in predlogih za razvoj le-tega v prihodnje.

Zanima nas vaš pogled na projekt, kako zadovoljni ste z njim, kje vidite prednosti oziroma slabosti ipd. Pridobljene informacije bodo še posebej uporabne tudi za Varuha človekovih pravic RS, v okviru katerega projekt trenutno poteka. Anketa vsebuje 5 vprašanj odprtega tipa. Zelo pomembno je, da pri odgovorih na vprašanja podate obširnejša pojasnila, saj bomo le tako lahko dobili globlji uvid v obravnavano tematiko.

Vljudno vas prosimo, da anketo izpolnite najkasneje do petka, 10. februarja 2017. Izpolnjevanje ankete je anonimno.

Za dodatna pojasnila in informacije nas lahko pokličete na telefon: 01 2000 257 (Nadja Kovač).

Za sodelovanje in pomoč se vam vnaprej iskreno zahvaljujemo in vas lepo pozdravljamo!

Q1 - V kolikšni meri projekt zagovorništva pripomore k temu, da je otrokom omogočeno aktivno sodelovanje v zadevah, ko starši ne morejo ali ne zmorejo učinkovito zastopati njihovih interesov? Prosimo, vpišite svoje mnenje:

Q2 - V kolikšni meri je projekt zagovorništva uspešen pri vzpostavitvi mreže usposobljenih zagovornikov po vsej državi? Prosimo, vpišite svoje mnenje:

Q3 - Prosimo, podajte oceno o tem, kako poteka sodelovanje med različnimi akterji, ki vstopajo v projekt zagovorništva otrok (v smislu ali je sodelovanje med zagovorniki, predstavniki CSD in sodišč dobro, se zagovorniki pri interakciji z drugimi akterji srečujejo s težavami, za kakšne ovire gre itd.). Prosimo, vpišite vaše izkušnje:

Q4 - Kako naj bi (na idealen način) potekalo sodelovanje zagovornikov s CSD, sodišči ter starši otrokom, da bi bile pravice otrok v postopkih, ki jih zadevajo, kar v največji meri upoštevane. Prosimo, vpišite svoje mnenje:

Q5 - Eden ključnih ciljev projekta je umestitev zagovorništva v zakonodajo in postavitev oz. ustanovitev neodvisnega instituta zagovorništva. Kakšen je, na podlagi vaših strokovnih izkušenj, vaš odnos do formalne ureditve zagovorništva pri nas? Prosimo, vpišite svoje mnenje:

Q6 - Prosimo, podajte oceno o tem, kaj so po vašem mnenju prednosti in slabosti projekta Zagovornik - glas otroka ter katere priložnosti in tveganja vidite pri uvajanju zagovorništva v slovensko okolje.

--	--	--	--

Q7 - V kolikor želite podati še kakšen drug komentar oziroma mnenje, prosimo vpišite:

--

Priloga 4: Pregled raziskovalnega načrta evalvacije projekta

Faza	Korak	Raziskovalni načrt	Terminski načrt
1	1.	Prijava na javni razpis, objavljen 11. 10. 2016 (rok za oddajo ponudbe 20. 10. 2016)	19. 10. 2016
	2.	Podpis pogodbe o sodelovanju med IRSSV in Varuhom RS	24. 10. 2016
	3.	Sestanek z naročnikom, usklajevanje vsebine	24. 10. 2016
	4.	Začetek izvajanja prve faze evalvacije	1. 11. 2016
	5.	Priprava evalvacijskega načrta za analizo	1. – 8. 11. 2016
	6.	Priprava vprašalnika za tri skupine ključnih akterjev	1. – 8. 11. 2016
	7.	Pošiljanje dopisa in vprašalnika vsem ključnim akterjem (zagovorniki - 122, CSD - 62, sodišča - 55)	8. 11. 2016
	8.	Sestanek z naročnikom, usklajevanje in pregled evidenc	14. 11. 2016
	9.	Opomnik: Ponovno pošiljanje dopisa vsem ključnim akterjem	14. 11. 2016
	10.	Zaključek spletne ankete	16. 11. 2016
	11.	Urejanje in obdelava podatkov	16. – 29. 11. 2016
	12.	Interpretacija podatkov in priprava poročila	
	13.	Usklajevanje in popravki	
	14.	Priprava končnega poročila	
	15.	Oddaja končnega poročila	29. 11. 2016
2.	16.	Začetek izvajanja druge faze evalvacije	Januar 2017
	17.	Sestanek z naročnikom MDDSZ in predstavniki Varuha o poteku druge faze evalvacije	16. 1. 2017
	18.	Priprava vprašalnika za starše	Januar 2017
	19.	Priprava vprašalnika za supervizorje	Januar 2017
	20.	Priprava ključnih iztočnic za fokusno skupino projekta	Januar 2017
	21.	Izvedba fokusne skupine	30. 1. 2017
	22.	Pošiljanje dopisa in vprašalnika ključnim akterjem - Spletna anketa za starše	1. 2. do 14. 2. 2017
	23.	Pošiljanje dopisa in vprašalnika ključnim akterjem - Spletna anketa za supervizorje	1. 2. do 15. 2. 2017
	24.	Opomnik: Ponovno pošiljanje dopisa vsem ključnim akterjem	13. 2. 2017
	25.	Analiza podatkov, prejetih iz spletnih anket	Februar 2017
	26.	Transkripcija ter analiza vsebine fokusne skupine	Februar 2017
	27.	Urejanje in obdelava podatkov	Marec 2017
	28.	Interpretacija podatkov in priprava poročila	
	29.	Usklajevanje in popravki	
	30.	Priprava končnega poročila	
	31.	Oddaja končnega poročila	31. 3. 2017